

Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 1/2022

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2021

28.2.2022

Sisällysluettelo

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös vuodelta 2021	5
1. Toimintakertomus	5
1.1. Johdon katsaus	5
2. Tuloksellisuus	11
3. Vaikuttavuus	18
3.1. Toiminnan vaikuttavuus	18
3.2. Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus	25
4. Toiminnan tehokkuus	26
4.1. Toiminnan tuottavuus	26
4.2. Toiminnan taloudellisuus	27
4.3. Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan tulos ja kannattavuus.....	36
4.4. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus	40
5. Tuotokset ja laadunhallinta	41
5.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet	41
5.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu	46
6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen	51
6.1. Henkilöstömäärä ja -rakenne	54
6.2. Työhyvinvointi.....	57
6.3. Osaaminen ja aineeton pääoma	65
7. Tilinpäätösanalyysi.....	69
7.1. Rahoituksen rakenne.....	69
7.2. Talousarvion toteutuminen.....	71
7.3. Tuotto- ja kululaskelma.....	72
7.4. Tase	78
8. Sisäisen valvonnan arviointi ja vahvistuslausuma	80
9. Arviointien tulokset.....	84
9.1. Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen tekemät tarkastukset.....	84
9.2. Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvontatiimin tekemät havainnot	85
9.3. Ulkopuolisten organisaatioiden tekemät tarkastukset.....	87
9.4. Keskeiset sisäisen valvonnan kehittämiskohteet vuonna 2022	90
10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä.....	92
10.1. Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenedot	92
10.2. Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot	92

11.	Talousarvion toteumalaskelma	93
12.	Rikosseuraamuslaitoksen talousarvion toteumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella	95
13.	Tuotto- ja kululaskelma	95
14.	Tase	96
15.	Liitetiedostot.....	98
15.1.	Liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta.....	98
15.2.	Liite 2: Nettotuetut tulot ja menot	101
15.3.	Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset	102
15.4.	Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat	102
15.5.	Liite 5: Henkilöstökulujen erittely.....	102
15.6.	Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset	102
15.7.	Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisvaikutteisten menojen poistot.....	103
15.8.	Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut.....	103
15.9.	Liite 9: Talousarviotaloudesta annetut lainat	103
15.10.	Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset.....	104
15.11.	Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat	105
15.12.	Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut	105
15.13.	Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat.....	105
15.14.	Liite 14: Taseeseen sisällyttämättömät rahastoidut varat.....	105
15.15.	Liite 15: Velan muutokset	105
15.16.	Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio.....	105
15.17.	Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot	105
16.	Allekirjoitus	106

Kuvaluettelo

Kuva 1: Toiminnallinen tuloksellisuus (prosessit ja organisaatio)	13
Kuva 2: Yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite (asiakkaan ja kansalaisen näkökulma)	18
Kuva 3: Resurssit	27
Kuva 4: Vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita keskimäärin vuosina 2006–2021	46
Kuva 5: Henkilöstö.....	51
Kuva 6: Henkilöstön keski-ian kehitys.....	56
Kuva 7: Henkilöstömäärät eri ikäryhmissä vuosina 2013–2021	56
Kuva 8: Työhyvinvoinnin kehittyminen henkilöstöryhmittäin	58
Kuva 9: Työhyvinvointi-indeksien vertailu valtion keskiarvoon	59
Kuva 10: Sairauspoissaolot henkilöstöryhmittäin vuosina 2018–2021	61
Kuva 11: Terveysprosentti vuosina 2018–2021	61
Kuva 12: Indeksien kehittyminen henkilöstöryhmittäin vuosina 2020-2021	63
Kuva 13: Vuotuinen teoreettinen työajan käyttö vuonna 2021	65
Kuva 14: Vuotuinen teoreettinen työajankäyttö vuonna 2021 sukupuolittain	66
Kuva 15: Vuotuisen teoreettisen työajan käyttö työaikajärjestelmittäin.....	66
Kuva 16: Rikosseuraamuslaitoksen toimitilojen huoneistoala vuosina 2010–2021.....	75

Taulukkoluetelo

Taulukko 1: Uusiminen 3 vuoden seuranta-ajalla.....	23
Taulukko 2: Uusiminen 5 vuoden seuranta-ajalla.....	23
Taulukko 3: Tuottavuus	26
Taulukko 4: Tuottavuus, koulutettavapäivät	26
Taulukko 5: Toimintamenot ja henkilötyövuodet	29
Taulukko 6: Toimintamenot	29
Taulukko 7: Kustannukset (netto)	31
Taulukko 8: Yksikkökustannukset (netto).....	32
Taulukko 9: Seuraamusten kustannukset (netto).....	33
Taulukko 10: Toimintojen kustannukset.....	35
Taulukko 11: Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus.....	36

Taulukko 12: Työtoiminnan kustannusvastaavuus ja kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan toiminnan tuloslaskelma	37
Taulukko 13: Laitosmyymälöiden kustannusvastaavuus.....	39
Taulukko 14: Suoritteiden määrät	45
Taulukko 15: Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatumittarit	49
Taulukko 16: Henkilötyövuodet.....	54
Taulukko 17: Henkilöstö, lukumäärä ja prosenttiosuus 31.12.....	54
Taulukko 18: Henkilötyövuodet henkilöstöryhmittäin.....	55
Taulukko 19: Henkilöstön keski-ikä 31.12.2021	55
Taulukko 20: Työhyvinvoinnin kehittämisohjelman 2020–2025 seurantamittarit	57
Taulukko 21: Sairauspoissalot.....	60
Taulukko 22: Valtion henkilöstötutkimus VMBaro	62
Taulukko 24: VMBaron keskeiset indeksit henkilöstöryhmittäin	62
Taulukko 24: Työterveyshuollon kokonaiskustannukset palautukset huomioiden	64
Taulukko 25: Työterveyshuollon kokonaiskustannukset palautukset huomioiden	64
Taulukko 26: Henkilöstön koulutus	65
Taulukko 27: Henkilöstön vaihtuvuus.....	67
Taulukko 28: Henkilöstön vaihtuvuus.....	67
Taulukko 29: Työkyvyttömyyseläkkeet ja hakemukset.....	68
Taulukko 30: Ylityötunnit.....	68
Taulukko 31: Rikosseuraamusalan rahavirtalaskelma	70
Taulukko 32: Rikosseuraamusalan tuotto-kululaskelma.....	72
Taulukko 33: Rikosseuraamusalan tulot	73
Taulukko 34: Rikosseuraamusalan IT-menot.....	78

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätös vuodelta 2021

Rikosseuraamuslaitos vastaa tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa huolehditaan täytäntöönpanon varmuudesta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta.

Rikosseuraamuslaitos (Rise) laatii kirjanpitoyksikkönä tilinpäätösasiakirjan, johon sisältyy toimintakertomusosio. Rikosseuraamuslaitoksen kirjanpitoyksikköön kuuluivat vuonna 2021 keskushallintoyksikkö, kolme rikosseuraamusaluetta, täytäntöönpanoyksikkö (Tpy) ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (Rskk). Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö vastaa rikosseuraamusalueiden ja valtakunnallisten yksiköiden (Tpy ja Rskk) tulohajauksesta. Rikosseuraamusalueet ja valtakunnalliset yksiköt ovat laatineet erilliset tuloraportit.

1. Toimintakertomus

1.1. Johdon katsaus

Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on valmentaa rangaistusta suorittavia rikoksettomaan elämään tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin. Tavoitteena on myös oikeusturvan ja yhdenmukaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen lisääminen.

Rikosseuraamuslaitoksen tuloksellisuus oli vuonna 2021 melko hyvällä tasolla suhteutettuna käytettävissä olleisiin resursseihin. Koronapandemiasta huolimatta toiminnallinen tuloksellisuus oli hyvällä tasolla ja toimintaa pystyttiin kehittämään strategian mukaiseen suuntaan.

Koronapandemia vaikutti merkittävästi Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan. Rikosseuraamuslaitoksen koronapandemian ehkäisytoimet onnistuivat hyvin sitoutuneen henkilökunnan ansiosta. Vankien ja henkilöstön keskuudessa oli vain yksittäisiä koronatartuntoja, ja laajat laitosepidemiat vankiloissa kyettiin estämään.

Koronapandemian vuoksi lyhyiden vankeusrangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanon aloittamista on väliaikaisesti rajoitettu oikeusministeriön asetuksilla tai lainsäädännöllä. Viimeisin rajoitus oli voimassa 15.9.–31.12.2021, jona aikana enintään kuuden kuukauden ehdottomia vankeusrangaistuksia tai sakon muuntorangaistuksia ei laitettu täytäntöön. Täytäntöönpanon aloitusten rajoittamisen vuoksi keskimääräinen vankimäärä oli koronapandemiaa edeltävää aikaa alhaisempi, vuonna 2021 vankeja oli keskimäärin päivässä 2 809 vankia (2 800 vuonna 2020 ja 2 952 vuonna 2019). Myös vapaudesta vankilaan tulleiden vankien määrä laski (4 294 vankia vuonna 2021, 5 278 vuonna 2020 ja 5 934 vuonna 2019). Rajoitusten seurauksena vuoden 2022 alussa täytäntöönpanon aloittamista odottavia oli asiakasvirtojen perusteella arvioituna jonossa yhteensä noin 1 500 tuomittua. Heistä alle kuuden kuukauden tuomiota suorittamaan tulevia on noin 600 ja sakonmuuntorangaistuksen suorittajia noin 900.

Vankiloiden päivittäistoiminnot on tiukoista rajoitustoimista huolimatta kyetty turvaamaan. Koronapandemian aikana vankiloissa on ollut voimassa vankien tapaamisia, poistumislupia ja toimintaa koskevia rajoituksia ja keskeytyksiä. Ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden järjestämää toimintaa ja ryhmämuotoista toimintaa vankiloissa on jouduttu rajoittamaan tai keskeyttämään, mutta korvaavaa toimintaa on kyetty osittain järjestämään kehittämällä digitaalisia palveluita. Toimintaa on järjestetty osastoittain, normaalia pienemmissä ryhmissä tai yksilötyönä, mikä on sitonut henkilöstöresursseja. Myös vankien karanteenit sitovat työvoimaa, jotta päivittäistoiminnot saadaan järjestettyä terveysturvallisesti. Vankiloiden turvallisuus tilanne on kyetty säilyttämään hyvällä tasolla, vaikka koronapandemian vuoksi asetetut rajoitukset ovat kuormittaneet vankien psyykkistä jaksamista. Myös henkilökuntaa on ollut karanteenissa, ja henkilöstöä on jouduttu siirtämään yksiköiden välillä karanteenitilanteiden paikkaamiseksi. Korona ja sen torjuntatoimet ovat kuormittaneet henkilöstöä.

Koronapandemiasta huolimatta vankeusvankien toimintaan osallistuminen pysyi lähes edellisten vuosien tasolla. Vankien sellin ulkopuolella viettämää aikaa ja tätä kautta aktiivisuuden ja toimintoihin osallistumisen määrää pyritään edelleen lisäämään mm. vankien kanssa tehtävää lähityötä kehittämällä. Lähityö on asiakkaan kanssa vuorovaikutuksessa tehtävää suunnitelmallista ja tavoitteellista työtä, jonka tavoitteena on lisätä asiakkaan valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan.

Myös yhdyskuntapalvelun ja valvontarangaistuksen täytäntöönpanoa on rajoitettu koronapandemian vuoksi, mikä on aiheuttanut täytäntöönpanojen aloitusten siirtymistä vuodelle 2022. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden tapaamisia on jouduttu koronapandemian vuoksi korvaamaan puhelinkontakteilla. Toimintavelvoite- ja palvelupaikkayhteistyö on

vaikeutunut, mikä on pidentänyt asiakkuuksien kestoja yhdyskuntapalvelussa ja valvontarangaistuksissa. Etenkin ilta- ja viikonloppupalvelupaikoista on ollut pulaa, sillä esim. monet hoiva-alan paikat eivät ole ottaneet suorittajia.

Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on vähentää vapautumista suoraan suljetuista vankiloista ja lisätä avolaitossijoituksia. Lisäksi tavoitteena on lisätä sakonmuuntotuomioita suoritettavien ja lyhytaikaisvankien sijoittamista vankiloiden ulkopuolelle. Turvallisesti kohti avoimempaa rangaistusten täytäntöönpanoa -tavoitteen toteutuminen on edennyt tavoitteen mukaiseen suuntaan. Aiempaa suurempi osa vangeista vapautui koevapauden kautta. Avolaitosten käyttöaste ja avolaitoksissa olevien vankien osuus kaikista vangeista nousivat edellisestä vuodesta, jälkimmäisen osalta vuodelle 2021 asetettu tavoitetaso saavutettiin. Ulkopuolisten sijoitusten määrä on kasvanut merkittävästi. Rikosseuraamuslaitos kiinnittää jatkossa edelleenkin huomiota koevapauksien tavoitteen mukaiseen toteuttamiseen ja toiminnan varmistamiseen toteuttamalla valmistelua yhdenmukaisemmin eri yksiköissä.

Rikosseuraamuslaitoksen yksi keskeisistä tavoitteista liittyy aktiivisen verkostoyhteistyön lisäämiseen valtion ja kuntien viranomaisten sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Verkostoyhteistyön tavoitteena on rikosseuraamusasiakkaiden tuen ja palveluiden yhteensovittaminen yhteiskunnan normaalipalveluihin sekä monitoimijaisen yhteistyön ja palvelujatkumoiden kehittäminen. Rikosseuraamuslaitos laati valtakunnalliset sidosryhmäyhteistyön linjaukset loppuvuonna 2021, ja niitä on lähdetty jalkauttamaan käytännön yhteistyöhön.

Vankien ja yhdyskuntapalvelun suorittaneiden uusintarikollisuudessa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen nähden. Vankilasta vapautuneiden uusintarikollisuus säilyi lähes ennallaan viiden vuoden seuranta-aikana; vankilaan palasi uusista rikoksista noin puolet (51,5 %) kaikista vuonna 2016 vapautuneista vangeista.

Järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien tai niiden vaikutuspiirissä olevien vankien määrä on pysytellyt noin 200 henkilössä. Rikosseuraamuslaitos on ryhtynyt useisiin toimenpiteisiin rikollisryhmän toimintamahdollisuuksien rajoittamiseksi sekä muun vankiyhteisön turvallisuuden ja henkilöstön työturvallisuuden takaamiseksi. Keskeisin tavoitteellinen toimenpide on ollut järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien vankien asuttamisen ja toimintojen eriyttäminen muusta vankiyhteisöstä. Loppuvuodesta 2021 tehtiin päätös perustaa osastot vakavasti vankilaturvallisuutta vaarantavien vankien sijoittamiseksi. Osastojen toiminta käynnistyy alkuvuonna 2022.

Rikosseuraamuslaitoksessa on käynnissä organisaatiouudistus, jonka tavoitteena on tukea nykyistä paremmin ydintoiminnan järjestämistä, lisätä valtakunnallista yhdenmukaisuutta ja parantaa kykyä järjestää toiminnot verkostoituneesti osana yhteiskunnan palvelujärjestelmää. Organisaatiouudistuksen ensimmäinen vaihe tulee voimaan syksyllä 2022.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmän Rotin käyttöönottoa jouduttiin siirtämään huhtikuulle 2022 käyttöönottestauksessa ilmenneiden haasteiden vuoksi. Järjestelmän jatkokehittämissä on aloitettu määrittelyjen osalta jo vuonna 2021.

Taloudellisten voimavarojen ja henkilöstöressurssien niukkuus muodostavat merkittävän riskin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnalle. Rikosseuraamuslaitos joutui talouden sopeuttamistoimien vuoksi vähentämään noin 500 henkilötyövuotta vuosina 2006–2016. Samanlaisesti Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät ovat lisääntyneet. Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) ja eduskunnan oikeusasiamies ovat kiinnittäneet huomiota Rikosseuraamuslaitoksen liian pieneen henkilöstömäärään. Henkilöstöressurssien niukkuuden vuoksi vangeille ei aina kyetä järjestämään riittävästi rangaistusajan suunnitelmien mukaista kuntouttavaa toimintaa ja läsnä olevaa valvontaa. Liian pieni henkilöstömäärä heikentää henkilöstön ja vankien turvallisuutta.

Alalle koulutetun valvontahenkilöstön saatavuudessa on haasteita. Kouluttamattoman ja epäpätevän valvontahenkilökunnan suuri määrä aiheuttaa riskejä. Alalle kouluttamattomien osuus valvontahenkilöstöstä oli 9,5 % vuonna 2021. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen perustutkintokoulutuksen aloituspaikkoja lisätään ja yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa kehitetään koulutetun henkilökunnan saatavuuden parantamiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön sairauspoissaolojen määrä on pysynyt myös vuonna 2021 korkeana: 15,5 työpäivää / henkilötyövuosi. Sairauspoissaolot nousivat voimakkaasti edellisenä vuonna 2020, vaikka valtion yleinen trendi oli päinvastainen. Rikosseuraamuslaitoksen sairauspoissaolot antavat aiheita vahvistaa erityisiä työkyvyn kehittämistoimia. Valtion henkilöstötutkimuksen VMBaron tulosten tilastoanalyysi osoittaa, että käsite ”työhyvinvointi” liittyy vastaajien mielessä vahvimmin terveyteen ja toiseksi vahvimmin turvallisuuteen. Rikosseuraamuslaitoksen työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelmassa 2020–2025 juuri nämä teemat onkin nostettu ensimmäisenä esiin.

Vuoden 2021 aikana esillä olivat seuraavat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan vaikuttavat lainsäädäntömuutokset ja -uudistukset:

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämis- ja tietojärjestelmähankkeeseen (ns. Roti-hanke) liittyvien lakimuutosten käsittelyä jatkettiin 2021. Lakien sisältö vahvistettiin 22.12.2021 ja lait tulevat voimaan 4.4.2022. Roti-hankkeessa kehitetään Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa ja samalla luodaan Rikosseuraamuslaitokselle uusi yhteinen tietojärjestelmä. Henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa säädetään uusi laki, jotta sääntely olisi samalla yhteensopivaa Euroopan unionin tietosuojasäädösten kanssa. Lisäksi muutetaan vankeuslakia, tutkintavankeuslakia, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia ja rikoslakia. Lakeihin tehdään lähinnä menettelysäännöksiä koskevia muutoksia. Tavoitteena on yksinkertaistaa ja selkeyttää menettelytapoja seuraamusten täytäntöönpanossa.

Rikosseuraamuslaitos jatkoi vuoden 2021 aikana organisaatiouudistuksen valmistelua (Rise 2.0). Yhteistyössä oikeusministeriön kanssa on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi Rikosseuraamuslaitoksen organisaation kehittämistä koskevat muutokset Rikosseuraamuslaitoksesta annettuun lakiin sekä seuraamusten täytäntöönpanoa koskeviin lakeihin. Organisaatiouudistuksen suunniteltu voimaantulo on syyskuussa 2022.

Eduskunnan käsittelyssä on hallituksen esitys vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 165/2020 vp) täydentämisestä. Tupakointi ehdotetaan kiellettäväksi vankiloiden sisätiloissa, mutta tupakointi olisi mahdollista ulkotiloissa. Lisäksi säädettäisiin vankien ja tutkintavankien oikeudesta tupakoinnista vieroittautumisen tukeen.

Vankeusaikaisen rikollisuuden estämistä ja laitosturvallisuuden ylläpitämistä koskevat lakimuutokset tulivat voimaan toukokuussa 2021 (HE 6/2020 vp). Muutosten tavoitteena on parantaa Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välistä yhteistyötä ja tällä tavoin parantaa mahdollisuuksia vaikuttaa rikosten estämiseen, vankilaturvallisuuteen sekä yhteiskunnan turvallisuuteen. Lakimuutokset täsmensivät vankeuslain ja tutkintavankeuslain toimivaltuuksia sekä turvallisuustietorekisterin tietosisältöä ja tiedon luovuttamista koskevia säännöksiä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa. Lakimuutosten myötä Rikosseuraamuslaitos voi oma-aloitteisesti salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa Poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle ne tiedot, jotka se voi tällä hetkellä luovuttaa pyynnöstä sekä osallistua PTR-yksikön toimintaan.

Työryhmytyötä tutkintavankien sijoittamista ja vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi jatkettiin. Rikosseuraamuslaitos ja Poliisihallitus ovat asettaneet yhteisen

työryhmän, joka valmistelee tutkintavankeiden vankiloihin sijoittamista ja vanginkuljetuksen uudistamista. Lisäksi oikeusministeriö on asettanut ohjausryhmän tukemaan tätä uudistus-työtä. Tavoitteena on, että vuodesta 2025 alkaen tutkintavankeja säilytetään pääsääntöisesti vankiloissa eikä enää poliisien säilytystiloissa, sekä kehittää viranomaisten välistä työnjakoa vanginkuljetuksessa.

Vuonna 2021 oikeusministeriössä on jatkettu seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelua. Asiassa on järjestetty asiantuntijakuuleminen loppuvuodesta 2021. Oikeusministeriö valmistelee parhaillaan hallituksen esitystä, jonka on arvioitu valmistuvan kesällä 2022.

Lisäksi vuonna 2021 annettiin koronavirusepidemiaan liittyvät säädökset:

- Vuoden 2020 puolella annettiin oikeusministeriön asetus sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (919/2020). Asetus oli voimassa 4.12.2020–3.3.2021.
- Oikeusministeriön asetus sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (177/2021). Asetus oli voimassa 4.3.2021–31.12.2021.
- Oikeusministeriön asetus ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (259/2021). Asetus oli voimassa 31.3.2021–30.6.2021.
- Oikeusministeriön asetus ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (2021/824). Asetus oli voimassa 15.9.2021–31.12.2021.
- Oikeusministeriön asetus yhdyskuntapalvelun ja valvontarangaistuksen täytäntöönpanon aloittamisen rajoittamisesta (462/2021). Asetus oli voimassa 7.6.–30.9.2021.
- Laki väliaikaisista toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa covid-19-epidemian johdosta (452/2021). Voimassa 7.6.-31.10.2021

2. Tuloksellisuus

Rikosseuraamuslaitos saavutti vuodelle 2021 asetetut tavoitteet melko hyvin suhteutettuna käytössä olleisiin resursseihin.

Koronapandemia on vaikuttanut Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan ja tuloksellisuuteen. Rikosseuraamuslaitos toimi aktiivisesti koronaepidemian leviämisen ehkäisemiseksi. Tässä onnistuttiin hyvin. Henkilöstöä ja vankeja on ohjeistettu suojainten käytössä, yksiköissä on kehitetty työmenetelmiä sekä luotu rutiineja tartuntatapausten ja altistusten kohtaamiseen. Onnistuminen perustui sitoutuneeseen henkilökuntaan ja hyvään yhteistyöhön Vankiterveydenhuollon yksikön kanssa. Yhteistyö oikeusministeriön kanssa mahdollisti väliaikaisten säädösten nopean valmistelun ja voimaan saamisen. Lisätalousarvioissa saadut koronaruuhkan purkuun osoitetut lisäresurssit mahdollistivat osaltaan koronaturvallisempaa toimintaa.

Pandemian alusta alkaen vangeilla oli todettu vuoden 2021 loppuun mennessä n. 110 tartuntaa. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden tartuntoja tuli tietoon vain muutamia. Vuoden mittaan oli muutamia laitosepidemioita, jotka kuitenkin saatiin talttumaan nopeasti. Tautitapausten ajallinen esiintyminen seurasi pääosin määrällisesti ja alueellisesti yleistä tautitilannetta. Koronaepidemian hoidon kannalta merkittävä ongelma on vankien selvästi yleistä tilannetta matalampi rokotuskattavuus sekä halukkuus ottaa rokote.

Koronaepidemian vuoksi lyhyiden vankeusrangaistusten ja sakon muutonrangaistusten täytäntöönpanon aloittamista rajoitettiin oikeusministeriön asetuksilla. Sakonmuutonrangaistusten osalta rajoitus oli voimassa 4.12.2020–30.6.2021 ja 15.9.–31.12.2021. Lyhytaikaisten, enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistusten täytäntöönpanon aloituksen rajoitukset olivat voimassa 4.12.2020–3.3.2021, 1.4.2021–31.6.2021 ja 15.9.–31.12.2021. Rajoitusten takia siirtyneiden rangaistusten vankiluku ja -virtaamavaikutusten tasaamiseksi sakonmuutonrangaistukseen tuomittujen etsintäkuulutusten voimaannpanoa jaksotettiin 31.6. päättyneen rajoituksen jälkeen loppuvuoden ajalle ja vastaavasti syksyn rajoituksen aikana siirtyneet sakonmuuton täytäntöönpanojen etsintäkuulutukset jaksotetaan 31.5.2022 ulottuvalle ajalle. Rajoituksilla saavutettiin merkittävä vähennys vankivirtaamaan, vapaudesta saapui vankiloihin vuonna 2021 noin 1 600 vankia vähemmän eli runsas neljännes vähemmän kuin ennen koronaa vuonna 2019. Koko vuoden keskimääräinen vankiluku laski koronaa edeltävästä ajasta noin 150:llä ja oli noin 200 pienempi kuin tulossopimuksessa ennakoitiin. Rajoitusten voimassa ollessa vaikutukset olivat suhteellisesti tätäkin suuremmat.

4.6.2021 vahvistettiin laki väliaikaisista toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa covid-19-epidemian johdosta. Laki oli voimassa 31.10.2021 asti. Lain nojalla oli mahdollista epidemiatilanteeseen sidottuna rajoittaa tai keskeyttää vankiloiden toimintoja. Tehdyt rajoituspäätökset koskivat mm. poistumislupia ja vankien tapauksia. Koronaepidemian aiheuttamat täytäntöönpanon rajoitukset ja toiminnalliset muutokset heijastuvat tavoitteiden mukaisen toiminnan toteuttamiseen. Koronatoimien vuoksi mm. ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden järjestämää toimintaa ja ryhmämuotoista toimintaa vankiloissa jouduttiin edelleen rajoittamaan, tilanne kuitenkin vaihteli eri vankiloissa epidemiatilanteen mukaan. Korvaavaa toimintaa kyettiin osittain järjestämään kehittämällä digitaalisia palveluita.

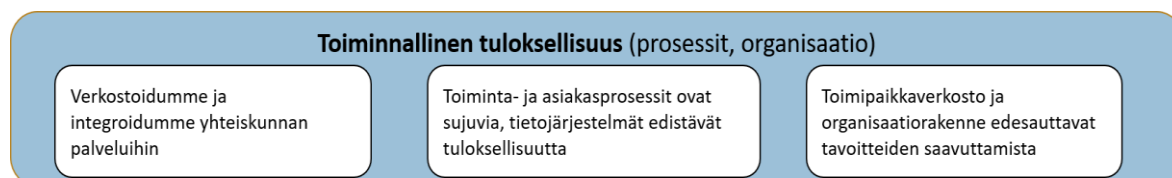
Yhdyskuntapalveluiden ja valvontarangaistusten täytäntöönpanojen aloitusta rajoitettiin oikeusministeriön asetuksella 7.6.–30.9.2021 väliseksi ajaksi. Tavoitteena oli tänä aikana käynnistää aiemmin koronan takia aloittamista odottamaan kertyneiden seuraamusten täytäntöönpano. Tämä tavoite näyttää toteutuneen. Rajoitusten myötä lähes 400 uuden seuraamuksen aloitus vastaavasti siirtyi eteenpäin.

Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa asiakastyön tekeminen palasi kohti normaalia vaikkakin etäyhteyksin järjestettyjen tapaamisten määrä oli edelleen selvästi koronaa edeltävää aikaa suurempi. Yhdyskuntaseuraamusten osalta toimintavelvoite- ja palvelupaikkayhteistyössä oli edelleen koronasta johtuvia vaikeuksia, mikä hidasti yhdyskuntaseuraamusten suorittamista. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden palveluiden saanti on koronaoloissa vaikeutunut, mikä heikentää kuntoutumisen toteutumista.

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuosien 2021–2024 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat toiminnallisen tuloksellisuuden tulostavoitteet ja välitavoitteet. Alla on kuvattu vuodelle 2021 asetettujen välitavoitteiden toteumatiedot.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet kaudella 2021–2024 ovat:

Kuva 1: Toiminnallinen tuloksellisuus (prosessit ja organisaatio)

Tulostavoitteen ”Verkostoidumme ja integroidumme yhteiskunnan palveluihin” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Kehitetään verkostoyhteistyötä tavoitteena rikosseuraamusasiakkaiden tuen ja palveluiden yhteensovittaminen yhteiskunnan normaalipalveluihin sekä monitoimijaisen yhteistyön ja palvelujatkumoiden kehittäminen. Toimenpiteinä mm.
 - Järjestetään toiminta valtakunnallisten sidosryhmäyhteistyön linjausten mukaisesti.

Toteuma:

Sidosryhmäyhteistyön linjaukset valmistuivat loppuvuodesta 2021. Linjausten toimeenpano on aloitettu mm. laatimalla kumppaneiden kanssa sopimuksia ja luomalla yhteisiä toimintamalleja. Rikosseuraamuslaitos on tehnyt yhteistyötä laajasti sote-yhteistyön käytäntöjä kehittävien valtakunnallisten ja alueellisten hankkeiden kanssa.

- Kehitetään asiakassuunnitelmayhteistyötä ja turvataan jatkumot viranomaisyhteistyön suositusten mukaisesti.

Toteuma:

Valtakunnallisessa ja alueellisessa sidosryhmä- ja verkostotyössä on edistetty asiakassuunnitelmayhteistyön periaatetta, jonka mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen ja sidosryhmien välinen yhteistyö pyritään aloittamaan jo ennen seuraamuksen täytäntöönpanon alkua eikä vasta vapautumisvaiheessa. Rangaistusajan suunnitelma pyritään laatimaan samansuuntaiseksi henkilön muiden asiakassuunnitelmien kanssa, jolloin seuraamuksen loppuvaiheessa palvelujatkumo olisi jo hyvissä ajoin selvillä.

- Lisätään lyhytaikais- ja sakkovankien sijoittamista ulkopuoliseen kuntoutukseen.

Toteuma:

Sakkovankihanke on edennyt tavoitteen mukaisesti, joskin sakkovangeja on laitoksissa ollut täytäntöönpanon rajoitusten takia normaalia vähemmän. Ulkopuoliseen kuntoutukseen sijoitettiin yhteensä 180 vankia, joista sakkovangeja oli 47. Vapautuneista sakkovangeista ulkopuoliseen kuntoutukseen sijoitettuna oli 13 % (2 % vuonna 2020). Kuntoutuspaikat on kilpailutettu, ja niihin sijoittamisen prosesseja on kehitetty. Hankkeeseen on palkattu tutkija, ja arviointitutkimus on käynnistynyt.

Tulostavoitteen ”Toiminta- ja asiakasprosessit ovat sujuvia, tietojärjestelmät edistävät tuloksellisuutta” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmä Roti otetaan käyttöön toukokuussa 2021. Rotin käyttöönoton onnistuminen varmistetaan muutosjohtamisen avulla.

Toteuma:

Rotin käyttöönotto on siirtynyt, ja se tapahtuu 4.4. 2022. Datamigraation toteutus on ollut selvästi monimutkaisempaa kuin osattiin etukäteen arvioida, järjestelmien keskinäinen erilaisuus aiheutti haasteita tietojen siirtämisessä. Käyttöönottoon on valmistauduttu henkilöstön ja johdon koulutuksilla, ja yksiköissä toimii Roti-tuet.

- Ennakoidaan Rotin käyttöönoton riskit ja varaudutaan käyttöönoton yhteydessä ilmeneviin ongelmiin laatimalla suunnitelma.

Toteuma:

Käyttöönottoon liittyvät riskit on arvioitu, ja varautumissuunnitelma on laadittu. Riskienhallinnallisena toimena Rotilla on oma hanketasoinen riskirekisteri, ja vastuuhenkilöt seuraavat hankkeen toteutumisen edistymistä. Käyttöönoton yhteydessä ilmeneviin ongelmiin on varauduttu suunnitelmalla, jonka kautta vanhojen järjestelmien käyttö pystytään palauttamaan tarvittaessa nopeasti. Henkilöstöä koulutetaan järjestelmän käyttöön ja toimintatapamuutoksiin

- Rotin jatkokehitys aloitetaan.

Toteuma:

Rotin jatkokehitys on käynnistetty loppuvuodesta 2021. Ensimmäiseksi tullaan toteuttamaan mm. muutoksia, joiden tulee lain siirtymäsäännöksen mukaan olla toteutettu

vuoden siirtymäkauden puitteissa. Vuosina 2022–2024 toteutetaan muita kokonaisuuksia, joilla digitalisoidaan Rikosseuraamuslaitoksen viranomaistoimintaa, lisätään asiakkaiden sähköisiä palveluja sekä lisätään sähköistä asiansiirtoa eri viranomaisten järjestelmien välillä.

- Rikosseuraamusasiakkaiden sähköistä asiointia ja digipalveluita lisätään ja kehitetään kaikissa yksiköissä (vuosina 2021–2024).

Toteuma:

Sähköisen asiointin työasemien määrää on lisätty sekä vankiloissa että yhdyskunta-seuraamustoimistoissa. Sähköisiä palveluita on myös kehitetty, esim. suljettujen laitosten asiakkailta on mahdollisuus tutustua sähköisiin oikeudenkäyntimateriaaleihin työasemilla. Älyvankila-järjestelmä, jolla vangeille tarjotaan henkilökohtaiset sellipäätteet, on otettu käyttöön Hämeenlinnan vankilassa. Vankisähköpostitoiminnallisuuden käyttöönottoa on suunniteltu osana Älyvankila-hanketta. Vuoden 2022 alussa vankisähköpostia pilotoidaan Hämeenlinnan vankilassa, minkä jälkeen vankisähköpostiratkaisua voidaan laajentaa porrastetusti kaikkiin suljettuihin vankiloihin käytettäväksi SA-työasemilta.

- Esitutkintaviranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö on sujuvaa. Toimenpiteinä mm. selvitetään työnjako ja vastuut vangin kuljetuksessa.

Toteuma:

Tutkintavankien vankiloihin sijoittamista ja vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistamista tukevien työryhmien loppuraportit on luovutettu. Vanginkuljetuksia pohtivan työryhmän loppuraportissa ehdotettu viranomaisyhteistyöryhmä (Rikosseuraamuslaitos, Poliisihallitus, Tuomioistuinvirasto, Rajavartiolaitos, Tulli ja Vankiterveydenhuollon yksikkö) on aloittanut toimintansa. Ryhmä laatii viranomaisyhteistyösopimuksen, jossa otetaan kantaa esim. keskinäiseen työnjakoon ja tiedonkulkuun. Vuonna 2022 toteutetaan Pirkanmaalla puoli vuotta kestävä vanginkuljetuspilotti, jolla on tarkoitus tukea tutkintavankien vankilaan sijoittamista ja vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistamista. Hankkeen avulla kootaan tietoa vanginkuljetuksen kehittämiskohteista, eri viranomaisten osuudesta kuljetusten kokonaisuudessa, kustannusrakenteesta ja muista jatkosuunnittelun kannalta keskeisistä seikoista.

Tulostavoitteen ”Toimipaikkaverkosto ja organisaatorakenne edesauttavat tavoitteiden saavuttamista” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Rikosseuraamuslaitos on nykyistä yhtenäisempi organisaatio, jonka toimeenpanokyky paranee. Toimenpiteinä mm.
 - Toteutetaan organisaatorakenteen (Rise 2.0) muutokset 1.1.2022 lukien.

Toteuma:

Rikosseuraamuslaitoksessa on valmisteltu organisaatiouudistusta, jonka tavoitteena on tukea nykyistä paremmin ydintoiminnan järjestämistä, lisätä valtakunnallista yhdenmukaisuutta ja parantaa kykyä järjestää toiminnot verkostoituneesti osana yhteiskunnan palvelujärjestelmää. Organisaatiouudistuksen ensimmäisen vaiheen (Rise 2.0) voimaantulo on siirtynyt syksyyn 2022. Rise 2.0 -organisaatiouudistuksen myötä Rikosseuraamuslaitoksessa on neljä valtakunnallista vastuualuetta, jotka vastaavat kehittämisestä ja ohjauksesta, asiakasprosesseista, hallinto- ja tukipalveluista sekä operatiivisesta toiminnasta. Rikosseuraamusalan tutkinto- ja täydennyskoulutusta tarjoava Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on osa kehittämisen ja ohjauksen vastuualuetta. Operatiiviselle vastuualueelle kuuluu 11 rikosseuraamuskeskusta yksiköineen (vankilat ja yhdyskuntaseuraamustoimistot). Lähivuosina toteutetaan organisaatiouudistuksen toinen vaihe (Rise 3.0), jossa arvioidaan ja uudistetaan muun muassa rikosseuraamuskeskusten toimintaa, johtamista ja rakenteita.

- Toimipaikkaverkostoa kehitetään ja varmistetaan tutkintavankipaikkojen riittävyys.

Toteuma:

Tutkintavankien vankiloihin sijoittamista ja vanginkuljetusta koskeva lainsäädäntö uudistetaan. Uudistuksen tavoitteena on, ettei tutkintavankeja vuodesta 2025 lukien enää säilytetä vangitsemisoikeudenkäynnin jälkeen poliisin säilytystiloissa, vaan vankiloissa. Vantaan vankilan yhteyteen vuonna 2024 valmistuva 160-paikkainen lisärakennus tutkintavangeille edistää tavoitetta siirtää tutkintavangit heti vangitsemisoikeudenkäynnin jälkeen poliisin tiloista Rikosseuraamuslaitokselle. Tutkintavankipaikkojen lisäys mahdollistaa osittain sen, että tutkintavangeille määrätty pakkokeinolain yhteydenpitorajoitusten toteutuminen voidaan turvata. Marraskuussa 2021 tehdyssä valtakunnallisessa vankipaikkapäätöksessä linjattiin tutkintavankipaikkojen määrää ja sijaintia. Oulun ja Vaalan uusien vankiloiden suunnittelua jatkettiin. Rikosseuraamuslaitoksen pidemmän aikajänteen toimipaikkaverkostosuunnitelma valmistuu vuonna 2022.

Energiahinnan, palveluiden ja rakennustarvikkeiden hintojen nousu muodostavat riskin. Kestävän kehityksen ja hiilineutraali Suomi 2035 -tavoiteisiin pääsy edellyttää jatkossa laitoskohtaisia investointeja.

3. Vaikuttavuus

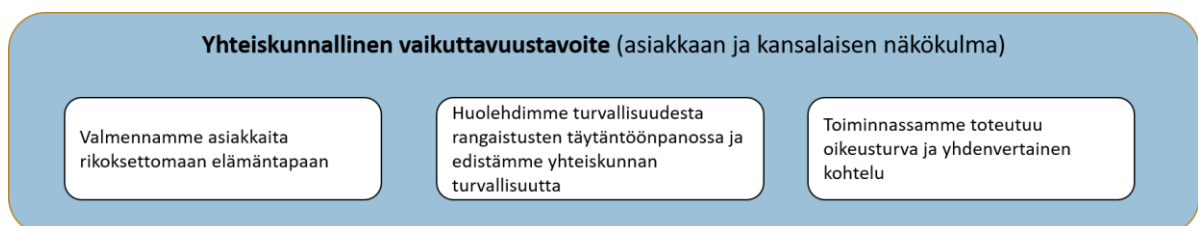
3.1. Toiminnan vaikuttavuus

Rangaistusten täytäntöönpanon vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Tavoitteen toteuttaminen edellyttää seuraamusjärjestelmän ja seuraamusten sisältöjen kehittämistä erityisesti yhteiskunnan normaalipalvelujen käyttöä tehostamalla.

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuoden 2021–2024 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet ja välitavoitteet. Alla on kuvattu vuodelle 2021 asetettujen välitavoitteiden toteumatiedot.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet kaudella 2021–2024 ovat:

Kuva 2: Yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite (asiakkaan ja kansalaisen näkökulma)

Tulostavoitteen ”Valmennamme asiakkaita rikoksettomaan elämään” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Lisätään toimintaa, joka vähentää rangaistusta suorittavien uusintarikollisuutta. Kehitetään toiminnan vaikuttavuuden arvioitavuutta. Toimenpiteitä mm.
 - Seksuaali- ja väkivaltarikoksiin syyllistyneiden vankien kuntouttavan toiminnan lisääminen.

Toteuma:

Seksuaalirikoksiin syyllistyneiden vankien ohjelmiin osallistuminen on kasvanut, 69 % osallistui ohjelmiin (60 % vuonna 2020). Väkivaltarikoksiin syyllistyneiden ohjelmiin osallistuminen väheni hieman ollen 51 % (52 % vuonna 2020). Molempien ryhmien osalta osallistumistavoite saavutettiin. Ohjelmia ohjaaville virkamiehille on vuoden 2021 aikana tarjottu metoditukea ja järjestetty täydennyskoulutusta. Oikeusministeriön

rikosten ennaltaehkäisyhankkeen väkivalta- ja seksuaalirikollisiin kohdistuvista 12 hankkeesta 10 kohdistuu Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaisiin. Lisäksi Risen yksiköihin kohdistuu muiden tahojen (mm. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus STEA, Euroopan sosiaalirahasto ESR) rahoittamia väkivallan ja seksuaalirikollisuuden vähentämiseen tähtääviä projekteja. Vuoden 2021 aikana asiakasohjaus hankkeisiin on ollut Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä runsasta.

- Vankien koulutukseen ja toimintaohjelmiin osallistumista lisätään. Vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden toimintaohjelmiin osallistumista tuetaan.

Toteuma:

Vankien osallistumista koulutukseen ja toimintaohjelmiin ei ole onnistuttu lisäämään tavoitteen mukaisesti. Koulutuksen osuus vankien toimintoihin käytettävissä olevasta ajasta oli viime vuoden tapaan 11 %, kun tavoite on 12 %. Toiminta- ja päihdeohjelmien osuus vankien käytettävissä olevasta ajasta laski 6,5 %:sta noin 6 %:iin. Koronatilanne on vaikeuttanut opetuksen järjestämistä ja ryhmämuotoisten toimintaohjelmien toteuttamista. Tiukkaan osastointiin siirtyminen tietyissä vankiloissa on myös saattanut vähentää osallistumista. Vuoden 2021 aikana on aloitettu alaikäisten ja nuorten vankien koulutusmahdollisuuksien kehittäminen mm. huomioimalla oppivelvollisuuslain uudistus ja lisäämällä sidosryhmäyhteistyötä kuntien, oppilaitosten ja vankiloitten sekä hallinnollisten toimijoiden kesken.

Vuoden 2021 aikana on edelleen tehostettu asiakkaiden mahdollisuutta osallistua verkoyhteyden kautta yksilöohjelmiin. Yksiköissä sijaitsevien asiakaspäätteiden ja sähköisen asioinnin työasemien käyttöä on tehostettu ohjelmiin osallistumisen ja muun kuntoutuksen näkökulmasta. Myös laitekantaa on lisätty.

Tulostavoitteen ”Huolehdimme turvallisuudesta rangaistusten täytäntöönpanossa ja edistämme yhteiskunnan turvallisuutta” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Vähennetään vapautumisvaiheeseen liittyviä riskejä suunnitelmallisella vapauttamisella ja turvallisella siirtymisellä kohti avoimempaa täytäntöönpanoa.

Toteuma:

Valvotun koevapauden kautta vapautuu tavoitteenmukainen osuus vangeista, 24,5 % (24,3 % vuonna 2020). Suoraan suljetusta vankilasta vapautuvien vankien osuus on laskenut, 50 % vangeista vapautui suoraan suljetusta laitoksesta (62 % vuonna 2020, tavoite 53 %). Vankeusvangeista on avolaitoksissa tavoitteenmukainen osuus, 46 %.

Vapautumissuunnitelmia tehdään vangeille tavoitteenmukaisesti, vuonna 2021 vapautumissuunnitelma tehtiin 87 %:lle vapautuneista vangeista (80 % vuonna 2020).

- Täytäntöönpanon turvallisuutta parannetaan ja valvontatyötä kehitetään.

Toimenpiteinä mm.

- Toteutetaan turvallisuuden ja valvontatyön ulkoisen arvioinnin perusteella suositellavat kehittämistoimet

Toteuma:

Toukokuussa 2021 julkaistiin turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi. Rikosseuraamuslaitoksen sisältä nimettiin määräaikaisiin tehtäviin kaksi hankejohtajaa edistämään selvityksissä esiin tuotuja toimenpidesuosituksia. Toinen hankkeista keskittyi rakenteellisten ja toiminnallisten vankilaturvallisuutta kehittävien toimenpiteiden edistämiseen. Lisäksi hankkeessa edistettiin vankila-aikaisen rikollisuuden ehkäisemisen edellyttämää poliisiyhteistyötä. Toimenpiteenä on esimerkiksi perustettu neljään vankilaan erilliset osastot vankilaturvallisuutta vaarantaville vangeille. Osastoille sijoittamisen tueksi perustetaan erillinen työryhmä. Lisäksi käynnistettiin hankkeet Rikosseuraamuslaitoksessa esiintyvän maalittamisen ja yksintyöskentelyn kartoittamiseksi sekä näihin liittyvien riskien vähentämiseksi.

Täytäntöönpanon turvallisuutta edistettiin myös perustamalla erilliset avovankilat nais- ja miesvangeille, seka-avovankiloita ei enää ole. Kestilän vankila muutettiin naisten avovankilaksi. Myös nuorten ja alaikäisten vankien omia osastoja päätettiin perustaa. Turun vankilan valtakunnallinen varmuusosasto aloitti toimintansa 1.1.2021. Uusi varmuusosasto lisää vaihtoehtoja varmuusosastolle sijoitettavien vankien sijoitteluun ja auttaa vankeusaikaisen rikollisuuden estämisessä.

- Kehitetään järjestäytyneitä rikollisuutta ehkäiseviä toimenpiteitä.

Toteuma:

Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvat vangit (JR-vangit) pyritään sijoittamaan vakavasti vankilaturvallisuutta vaarantavien vankien osastoille. Tavoitteena on lisätä täytäntöönpanon turvallisuutta ja heikentää järjestäytyneiden rikollisryhmien vaikutusmahdollisuuksia vankiloissa. Jokainen vankilaan tuleva JR-vanki kontaktoidaan, ja hänen irtautumishalukkuutensa arvioidaan.

- Jatketaan väkivaltaisen radikalisoitumisen havainnoinnin ja ennaltaehkäisyn kehittämistä.

Toteuma:

Väkivaltaisen radikalisoitumisen havainnointia ja ennaltaehkäisyn kehittämistä jatkettiin suunnitellusti. Radi-raportoinnista laadittiin tietosuojavaikutusten arviointi. Väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisyn toimenpiteet ja tavoitteet rikosseuraamusalalla liittyvät ilmiön tunnistamiseen, ennalta ehkäisevien toimenpiteiden toteuttamiseen sekä kohdehenkilöiden kuntoutukseen ja yhteiskuntaan integroitumiseen. Radikalisoitumisen tunnistamisessa keskeisessä osassa on kohdehenkilöihin ja -ryhmiin kohdistettu seuranta. Rikosseuraamuslaitos seuraa aiheeseen liittyviä kansainvälisiä tutkimus- ja kehittämistoimenpiteitä sekä osallistuu kansainväliseen verkostotyöhön.

Tulostavoitteen ”Toiminnassamme toteutuu oikeusturva ja yhdenvertainen kohtelu” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Laillisuusvalvonta ja oikeudellinen ohjaus paranee, tavoitteena rikosseuraamusasiakkaiden oikeusturvan ja yhdenvertaisen kohtelun toteutuminen. Toimenpiteinä mm.
 - Vuosittainen laillisuusvalvontasuunnitelman toimeenpano.

Toteuma:

Laillisuusvalvontasuunnitelmaa ei voitu täysin noudattaa koronasta ja Rotin käyttöönoton siirtymisestä johtuneista syistä. Osa tarkastuksista tehtiin suunnitelmasta poiketen etäyhteyksin, osa siirtyi vuodelle 2022 ja myös asiakastietojärjestelmän tarkastus siirtyi. Asiakirjatarkastukset suoritettiin suunnitellusti, ja omavalvontamenetelmä otettiin käyttöön vankiloissa.

- Asiakkaita koskevien menettelytapojen yhdenmukaistaminen valtakunnallisiksi.

Toteuma:

Ohjeiden ja määräysten päivitystyötä on jatkettu asiakkaita koskevien menettelytapojen yhtenäistämiseksi. Menettelytapojen yhtenäistämistä on edistänyt myös Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten lisääntynyt mielenkiinto toiminnan lainmukaisuutta kohtaan, mikä on näkynyt muun muassa oikeudellisen neuvonnan kysynnän ja oikeudellisiin koulutuksiin osallistumisen lisääntymisenä.

- Rikosseuraamuslaitos kehittää toiminnan laadun auditointijärjestelmän.

Toteuma:

Laadun auditointijärjestelmän kehittäminen on siirretty tulevaan organisaatioon.

Marraskuussa 2021 tehtiin valtakunnallinen vankipaikkapäätös, jolla pyritään toteuttamaan tutkintavankien ja vankeusvankien erillään pitäminen tutkintavankeuslain määräämällä tavalla sekä kehittämään naisten, nuorten ja alaikäisten vankien sijoittelua. Päätöksessä määritetyt paikkamäärät mahdollistavat nykyistä selkeämmän tilanneseurannan, vankimäärien paremman hallinnan sekä ennustettavuuden laitostasolla. Päätöksessä on huomioitu erityisryhmien tarpeet vanki- ja tutkintavankiosastojen suunnittelussa:

- Vankilaturvallisuutta vaarantavien vankien sijoittamiseksi perustetaan neljään vankilaan 13 osastoa
- naisvangeille perustetaan uusia osastoja kahteen vankilaan. Vankipaikkoja niihin tulee sekä tutkintavangeille että vankeusvangeille
- alaikäisille ja nuorille vangeille perustetaan uusia osastoja

Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Alla olevissa taulukoissa on esitetty ns. aito uusiminen vankeuden ja yhdyskuntapalvelun sekä vankeudesta koevapauden kautta vapautuneiden osalta kolmen ja viiden vuoden seuranta-ajoilla. Aidolla uusimisella tarkoitetaan sitä, että vankilasta vapautumisen tai yhdyskuntapalvelun päättymisen jälkeen on tehty rikos, josta on seurannut uusi tuomio ja uusi ehdoton vankeusrangaistus, valvontarangaistus tai yhdyskuntapalvelu seurantajakson aikana.

Taulukko 1: Uusiminen 3 vuoden seuranta-ajalla

Uusiminen 3 vuoden seuranta-ajalla, %			
	Toteuma 2019 (2016 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2020 (2017 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2021 (2018 päättynyt seuraamus)
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan	42,9	39,9	39,1
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	45,4	42,9	41,8
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan	10,8	9,1	8,9
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	23,2	22,2	19,8
Vankilasta valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	27,0	26,1	26,7

Taulukko 2: Uusiminen 5 vuoden seuranta-ajalla

Uusiminen 5 vuoden seuranta-ajalla, %			
	Toteuma 2019 (2014 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2020 (2015 päättynyt seuraamus)	Toteuma 2021 (2016 päättynyt seuraamus)
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan	49,3	51,0	51,5
Vankilasta vapautumisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	53,3	54,3	54,3
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan	16,3	16,6	17,0
Yhdyskuntapalvelun suorittamisen jälkeen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	32,9	31,0	30,8
Vankilasta valvotun koevapauden kautta vapautuneiden uusiminen vankilaan, yhdyskuntapalveluun tai valvontarangaistukseen	32,3	33,4	37,5

Rikosseuraamuslaitoksen uusimistilastot perustuvat rangaistusta suorittavia koskevaan aineistoon. Tutkimusten perusteella merkittävä osa uuteen tuomioon johtavista rikoksista tehdään pian edellisen rangaistuksen päätyttyä, mutta mm. tutkinnan ja oikeusprosessin keston takia kestää usein sangen pitkään ennen kuin tapaukset ovat Rikosseuraamuslaitoksen tilastoitavissa. Samoin tutkimukset osoittavat, että viiden vuoden seuranta-ajan jälkeen uusiminen lisääntyy vain vähän. Tällä perusteella Rikosseuraamuslaitos arvioi uusimisen kehitystä ensisijaisesti viiden vuoden seuranta-aikaan perustuen. Täydentävänä, suuntaa antavana seurantana käytetään kolmen vuoden seuranta-aikaan perustuvaa tilastointia.

Koronapandemian vaikutuksista vankien uusintarikollisuuteen voidaan tehdä arvioita vasta myöhemmin. Täytäntöönpanon rajoituksilla ja tuomioistuinten ruuhkautumisella oli todennäköisesti uusimistasoa alentava vaikutus, vaikka edelliset eivät koskeneet kokonaisuudessa kahta viimeisintä seurantavuotta (vuodet 2020 ja 2021). Pandemian ja Rikosseuraamuslaitoksen rajoitustoimenpiteiden vaikutukset korostuvat, jos vapautuvien vankien uusintarikollisuutta mitataan ainoastaan kolmella seurantavuodella.

Vankien ja yhdyskuntapalvelun suorittaneiden uusintarikollisuudessa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia edelliseen vuoteen nähden. Vankilasta vapautuneiden uusintarikollisuus säilyi lähes ennallaan viiden vuoden seuranta-aikana; vankilaan palasi uusista rikoksista noin puolet (51,5 %) kaikista vuonna 2016 vapautuneista vangeista. Kolmen vuoden seurannalla uusintarikollisuus laski noin yhdellä prosenttiyksiköllä. Yhdyskuntapalvelun suorittaneiden uusintarikollisuus on vuoden 2021 tilastoinnin perusteella säilynyt myös tasaisena. Suurin muutos oli se, että vankilaan, valvontarangaistukseen tai uuteen yhdyskuntapalveluun seurannut uusintarikollisuus (19,8 %) laski hieman edellisestä tilastointivuodesta (-2,4 prosenttiyksikköä).

Vankirakenteen muutokset vaikuttavat yleensä myös uusintarikollisuuden tasoon. Vankien uusimisriskiä lisäävät etenkin vankien nuori ikä ja aikaisemmat vankilakerrat. Vuosina 2015 ja 2016 vapautuneet vangit olivat taustoiltaan tarkasteltuna hyvin vertailukelpoisia keskenään. Esimerkiksi vankien vapautumisiät, vankilakertaisuus, laitosaikojen pituudet tai ikäjakamat eivät eronneet tilastointivuosien välillä toisistaan. Merkittävin muutos edelliseen tilastointivuoteen verrattuna oli se, että valvotun koevapauden kautta vapautuneiden vankien uusintarikollisuus nousi viiden vuoden seuranta-aikana 4,1 prosenttiyksikköä.

Uusimisen perusteella ei voi tehdä päätelmiä vuoden 2021 tuloksellisuudesta. Viiden vuoden seurantatiedot koskevat vuosien 2014, 2015 ja 2016 aikana vapautuneiden tai seuraamuksen suorittamisen päättäneiden tilannetta. Rikosseuraamuslaitoksen sopeuttamissuunnitelman toimeenpano toteutettiin vuosina 2012–2016, joten nyt käytössä olevien

uusimislukujen perusteella ei vielä voida arvioida, onko talouden sopeuttamistoimilla ollut vaikutuksia kuntouttavaan toimintaan ja tätä kautta uusimiseen. Pidemmällä aikavälillä uusintarikollisuutta on vähentänyt mm. yleinen rikollisuuden määrän lasku, väestön ikääntyminen ja sitä heijastava rangaistusta suorittavien keski-ikänsä nousu (uusimisalttius vähenee ikääntyessä).

Eri seuraamusmuotojen tai vapauttamismallien vaikutusta uusimiseen on vaikea arvioida. Taulukoissa ilmenevät erot selittyvät paljolti eri seuraamusten kohderyhmien eroilla ja valikoitumisella. On myös todennäköistä, että siirrettäessä uusimisenkin näkökulmasta pienempiriskistä vankijoukkoa avoimemman täytäntöönpanon piiriin nousee uusimisriski niin suljetussa ympäristössä kuin avoimemmassa ympäristössäkin. Suljettuun ympäristöön jää jäljelle entistä korkeampiriskisempiä vankeja ja avoimiin seuraamuksiin suljetuista siirtyvät ovat pääsääntöisesti suurempi riskisiä avoseuraamusta suorittavien joukossa. Suljettujen seuraamusten ja avoimempien seuraamusten uusimisriskissä on keskimäärin kuitenkin niin suuri ero, että kokonaisuusiminen todennäköisesti alenee. Varovaisesti voitaneen siis arvioida, että nykyisen käytännön mukainen yhdyskuntaseuraamusten tuomitseminen ja asteittaiseen vapauttamiseen liittyvä valvotun koevapauden käyttäminen eivät lisää uusimista. Uusimisriskin näkökulmasta niitä voisi ehkä soveltaa nykyistä laajemminkin.

3.2. Siirto- ja sijoitusmenojen vaikuttavuus

Virastolla ei ole siirto- ja sijoitusmenoja.

4. Toiminnan tehokkuus

4.1. Toiminnan tuottavuus

Vuonna 2021 vankeja oli keskimäärin päivässä 2 809 (2 800 vuonna 2020). Henkilötyövuosia kertyi 69 henkilötyövuotta enemmän kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2021 henkilötyövuosia oli yhteensä 2 571 (2 502 vuonna 2020).

Taulukko 3: Tuottavuus

Tuottavuus						
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Talous- arvio 2021	Tulos- sopimus 2021	Toteuma 2021	Muutos 2021/2020
Vangit keskimäärin päivässä / henkilötyövuotta	1,4	1,3	1,4	1,4	1,3	0,0 %
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa päivittäin keskimäärin / henkilötyövuotta	11,6	12,0	12,0	12,1	11,8	-1,6 %
Pyydetyt seuraamusselvitykset vuodessa / henkilötyövuotta*	358	342	-	190	420	22,8 %

* Henkilötyövuosimäärät ovat Valtion Kieku-järjestelmän raportilta Henkilötyövuosiseuranta-kohteittain.

Taulukko 4: Tuottavuus, koulutettavapäivät

Tuottavuus				
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Muutos 2021/2020
Koulutettavapäivät / henkilötyövuotta*	1 457	1 531	1 839	20 %

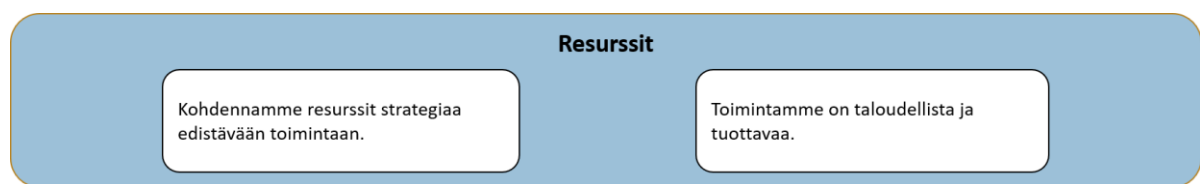
* Kaikki Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa (Rskk) järjestetyt perus- ja täydennyskoulutettavapäivät ja ammattikorkeakoulutuksen koulutettavapäivät (lähi- ja etäkoulutettavapäivät) / Rskk:n henkilötyövuodet.

4.2. Toiminnan taloudellisuus

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuosien 2021–2024 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat taloutta koskevat tulostavoitteet ja välitavoitteet. Alla on kuvattu vuodelle 2021 asetettujen välitavoitteiden toteumatiedot.

Talouteen liittyvät tulostavoitteet kaudella 2021–2024 ovat:

Kuva 3: Resurssit

Tulostavoitteen ”Kohdennamme resurssit strategiaa edistävään toimintaan” välitavoite vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Kehitetään kanttiinotoiminnan järjestämismallia.

Toteuma:

Vuoden 2021 aikana Rikosseuraamuslaitoksen laitosmyymälöiden toiminta siirrettiin Leijona Cateringin hoidettavaksi. Hankkeen tavoitteena oli kohdentaa Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöresurssit strategiaa edistävään toimintaan sekä yhdenmukaistaa laitosmyymälöiden toimintatapoja, valikoimaa ja hintoja. Projektin lopputuloksena saatiin sijoitettua Rikosseuraamuslaitoksen laitosmyymälöiden vakituiset virkamiehet uudelleen tarkoituksenmukaisiin tehtäviin, sekä yksiköihin toimintatavoiltaan valtakunnallisesti yhtenäiset laitosmyymälät. Projektin myötä Risen oman henkilöstön työaika kohdentuu strategian mukaiseen toimintaan, ja johdon työaika vapautui laitosmyymälöiden koordinoinnista. Leijona Cateringin ollessa kumppanina myös laitosmyymälätoiminnassa toiminnan kehittäminen ja varautuminen poikkeustilanteiden varalta on parantunut.

- Kehitetään tiedolla johtamista mm. valmistautumalla tietovaraston tietojen analysointi- ja raportointisovelluksen (BI-sovellus) käyttöönottoon.

Toteuma:

Rikosseuraamuslaitokselle on laadittu tiedolla johtamisen kehittämisen suunnitelma (tavoitteet ja toimenpiteet), jonka toteutus on käynnistynyt. Tiedolla johtamisen

kehittämisen tueksi on rekrytoitu erityisasiantuntija ja asetettu tiedolla johtamisen kehittämisen ohjausryhmä. Tietotarpeiden kartoituksen pohjalta on muodostettu tietotarvepankki. Power BI-sovelluksen tietosisältöjen rakentaminen on aloitettu.

Tulostavoitteen ”Toimintamme on taloudellista ja tuottavaa” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Uudistetaan tuottavuuden ja vaikuttavuuden mittaristo huomioiden Rotin käyttöönotto ja organisaatiomuutos.

Toteuma:

Rikosseuraamuslaitoksen tulosohjausmittaristoa on uudistettu huomioiden Rotin käyttöönotto vuoden 2022 aikana. Uudet seurantamittarit otetaan käyttöön tietojärjestelmämuutoksen yhteydessä.

- Handi-palvelussa ostolaskujen automaatio on 50 %:n tasolla.

Toteuma:

Ostolaskujen automaatioaste parani edellisestä vuodesta (10,2 %) ollen 28,1 %. Laskujen määrä vähentyi edellisestä vuodesta (2 106 kpl) ollen 27 577 kpl.

- Kehitetään hiilijalanjäljen seurantaa hankinnoissa.

Toteuma:

Hiilijalanjäljen kehitystä seurataan Rikosseuraamuslaitoksen johtoryhmässä kvartaaliraportoinnin yhteydessä Hanselin Hankintapulssin ostolaskujen hiilijalanjäljen seurannan raporteilla.

Taulukko 5: Toimintamenot ja henkilötyövuodet

Toimintamenot ja henkilötyövuodet momentti 25.40.01								
	Toteuma 2019		Toteuma 2020		Tulossopimus 2021		Toteuma 2021	
Htv = henkilötyövuosi	1000	htv	1000	htv	1000	htv	1000	htv
Rangaistusten täytäntöönpano	198 100	2 354	190 326	2 339	196 785	2 383	207 366	2 404
Täytäntöönpanon ohjaus, kehittäminen ja hallinto	8 123	106	7 906	103	8 800	100	8 392	108
Täytäntöönpanoyksikkö	1 666	36	1 658	34	1 800	36	1 738	35
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	2 598	27	2 290	26	2 700	26	2 566	24
Ostopalvelut, Palkeet	1 814		1 899		1 710		1 994	
Yhteensä	212 301	2 522	204 080	2 502	211 795	2 545	222 055	2 571
Ostopalvelut, Tietohallinto	14 896		17 039		16 400		17 286	
Yhteensä	227 196	2 522	221 119	2 502	228 195	2 545	239 341	2 571

* Vuodesta 2020 lukien tietohallinnon menot on maksettu keskitetysti Oikeusrekisterikeskuksesta. 17,0 miljoonaa euroa Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenoja on tilijaotellulla siirretty Oikeusrekisterikeskukselle.

Taulukko 6: Toimintamenot

Toimintamenot						
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Talousarvio 2021	Tulos-sopimus 2021	Toteuma 2021	Muutos 2021/2020
Toimintamenot (netto) euroa / vanki	65 630	67 200	63 300	65 158	72 530	7,9 %
Toimintamenot (netto) euroa / yhdyskuntaseuraamusta suorittava	7 500	7 380	6 960	6 038	7 760	5,1 %

*Vuoden 2020 ja 2021 tiedot sisältävät tietohallinnon menot, jotka ovat oikeusrekisterikeskuksen kirjanpidossa.

Rikosseuraamusalan nettokustannukset olivat 240,0 miljoonaa euroa (225,5 miljoonaa euroa) vuonna 2021. Kustannukset kasvoivat edellisestä vuodesta 4,5 miljoonaa euroa (6,4 %). Henkilöstökulut olivat yhteensä 138,1 miljoonaa euroa (126,5 miljoonaa euroa). Henkilöstökustannukset kasvoivat 11,5 miljoonaa euroa, 9,1 %, edellisestä vuodesta. Henkilötyövuosien määrä kasvoi 66 edellisestä vuodesta. Palkkoja korotettiin 1,0 % virastoerällä 1.5.2021 lukien ja yleiskorotuksella 1.6.2021 lukien 0,97 %. Henkilöstökulut sisältävä 3,4 miljoonaa euroa työaikalainsäädäntöön liittyvän oikeudenkäyntiasian sovinnollisesta ratkaisusta johtuvia palkkakuluja. Vuokrat, joita oli yhteensä 48,6 miljoonaa euroa (48,2 miljoonaa euroa), kasvoivat edellisestä vuodesta 0,4 miljoonalla eurolla, yhteensä 0,7 %. Palvelujen ostot, joita oli yhteensä 29,5 miljoonaa euroa (19,5 miljoonaa euroa), kasvoivat 10,0 miljoonalla eurolla eli 51,5 % edellisestä vuodesta. Korjaus- ja kunnossapitopalvelujen kulut kasvoivat 1,2 miljoonaa euroa, henkilöstöpalvelut 0,8 miljoonaa euroa ja muut palvelut 2,9 miljoonaa euroa. Vuoden 2020 palvelujen ostot sisältää keskeneräisen käyttöomaisuuden aktivoinnin korjauksen -5,2 miljoonaa euroa, mikä selittää myös kasvua. Muut kulut laskivat edellisestä vuodesta euroa 0,6 miljoonaa euroa eli -16,1 %, ollen 3,3 miljoonaa euroa (4,0 miljoonaa euroa). Muista kuluista matkakuluja oli 0,7 miljoonaa euroa (0,9 miljoonaa euroa) oli. Muut kulut kuten myyntitappiot, kiinteistöverot ja muut pakolliset maksut laskivat 0,4 miljoonaa euroa ollen 2,0 miljoonaa euroa.

Taulukko 7: Kustannukset (netto)

Kustannukset (netto) 1000 euroa				
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Muutos 2021/2020
Rikosseuraamusalan kokonaiskustannukset, josta	223 892	225 545	240 000	6,4 %
Keskushallintoyksikön kustannukset	8 425	7 944	8 570	7,9 %
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kustannukset	2 725	2 277	2 504	10,0 %
Täytäntöönpanoyksikön kustannukset	1 718	1 669	1 729	3,6 %
Rikosseuraamusalueiden kustannukset yhteensä, josta	211 024	213 654	227 196	6,3 %
Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen kustannukset	67 712	65 541	69 344	5,8 %
Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen kustannukset	68 283	64 670	71 576	10,7 %
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen kustannukset	66 855	64 547	68 831	6,7 %
Rikosseuraamuslaitoksen yhteiset kustannukset	8 174	18 897	17 446	-7,7 %

*Vuosien 2020 ja 2021 Rikosseuraamuslaitoksen yhteiset sisältävät oikeusrekisterikeskuksen Rikosseuraamuslaitoksen puolesta maksamat muut kuin keskeneräisen asiakastietojärjestelmän tietohallinnon menot.

Taulukko 8: Yksikkökustannukset (netto)

Yksikkökustannukset (netto)				
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Muutos 2021/2020
Täytäntöönpanon kustannukset vuodessa euroa / vanki	70 860	75 210	78 700	4,6 %
Täytäntöönpanon kustannukset vuodessa euroa / yhdyskuntaseuraamusasiakas	4 850	4 850	5 970	23,0 %
Rikosseuraamusalan perustutkintokoulutuksen kustannukset euroa / aloittaneet opiskelijat**	29 909	23 860	19 532	-18,1 %
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen täydennyskoulutuksen kustannukset euroa / koulutettavapäivä**	74	64	65	1,6 %

** Hallinto jyvitetty toteutuneiden koulutettavapäivien suhteessa.

Rikosseuraamusalan perustutkintokoulutuksen kustannusten lasku johtui osittain koulutuksen aloittaneiden opiskelijoiden määrän noususta. Vuonna 2021 koulutuksen aloitti 80 opiskelijaa, kun vuonna 2020 aloittaneita oli 55 opiskelijaa. Koronapandemiasta johtuen määrärahoja säästy, kun opetus oli pääosin etäopiskelua. Lisäksi säästöä syntyi henkilöstömenoissa, kun yksi opettajan virka oli täyttämättä. Nämä säästöt vaikuttivat perustutkinnon euroa/aloittaneet opiskelijat -kustannusten alenemiseen.

Valvontarangaistusten täytäntöönpano on huomattavasti kalliimpaa muihin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon verrattuna johtuen mm. kalliista valvontatekniikasta. Valvontarangaistus on ns. viimeinen vaihtoehto ennen ehdotonta vankeusrangaistusta, joten rangaistuksen valvonta on intensiivisempää kuin muissa yhdyskuntaseuraamuksissa. Kustannuksia lisää myös tarvittava laajempi valmistelutyö verrattuna muihin yhdyskuntaseuraamuksiin.

Taulukko 9: Seuraamusten kustannukset (netto)

Seuraamusten kustannukset (netto)					
		Työajan- käytön jakauma 2021	Kustannusten jakaantuminen 2021	Täytän- töön- panon hinta 2021	Täytäntöön- panon hinta 2020
	N	%	Euroa	Euroa	Euroa
Vankeja keskimäärin päivässä					
Suljetuissa laitoksissa	1 777	74 %	162 533 000	91 460	86 380
Avolaitoksissa	819	22 %	53 169 000	64 920	64 130
Valvotussa koevapaudessa	213	4 %	5 359 000	25 160	24 090
Yhteensä	2 809	100 %	221 061 000	78 700	75 210
Yhdyskuntaseuraamusten päivittäinen keskimäärä					
Ehdollisesti rangaistuja nuoria valvottavia	758	15 %	2 817 000	3 720	3 080
Ehdollisesti rangaistuja aikuisia valvottavia	14	0 %	39 000	2 800	-
Nuorisorangaistusta suorittavia	8	0 %	73 000	9 180	3 630
Yhdyskuntapalvelua suorittavia	1 249	33 %	6 370 000	5 100	3 990
Ehdonalaisesti vapautuneita valvottavia	1 116	20 %	3 768 000	3 380	2 960
Valvontarangaistusta suorittavia	30	7 %	1 295 000	43 150	21 110
Pyydettyt seuraamusselvitykset*	7 222	24 %	4 577 000	630	530
Yhteensä	3 174	100 %	18 939 000	5 970	4 850

Kaikki Rikosseuraamuslaitoksen kustannukset, ml. keskushallintoyksikkö, täytäntöönpanoyksikkö, Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, aluekeskukset, alueiden yhteiset, on vyörytetty seuraamuksille. Kustannukset eivät ole täysin vertailukelpoisia aikaisempien vuosien kanssa. * Pyydettyjä seuraamusselvityksiä oli 7 222 kpl vuonna 2021 eli ko. luku ei ole päivittäinen keskimäärä. Ehdollisia rangaistuja aikuisia valvottavia on laskettu ensimmäistä kertaa. Huomio! Toimintakertomuksen taulukoiden ”yhteensä”-rivien luvut on pyöristetty alkuperäisistä luvuista.

Rikosseuraamuslaitoksen kokonaiskustannuksista 240,0 miljoonaa euroa netto (225,5 milj. euroa) 92,1 %, 221,1 miljoonaa euroa, aiheutui vankeusrangaistuksista ja 7,9 %, 18,9

miljoonaa euroa, yhdyskuntaseuraamuksista. Kustannukset sisältävät 12,2 miljoonaa euroa oikeusrekisterikeskuksen Rikosseuraamuslaitoksen puolesta maksamia muita kuin kesken-eräisen asiakastietojärjestelmän tietohallinnon menoja. Kustannuksista 56,7 %, 136,2 miljoonaa euroa, oli henkilöstökustannuksia ja 43,3 %, 112,7 miljoonaa euroa, muita kustannuksia ja 8,9 miljoonaa euroa tuloja. Toimitilakustannukset olivat 22,3 % kokonaiskustannuksista. Seuraavassa taulukossa on toimintokokonaisuuksien kustannukset eriteltynä.

Taulukko 10: Toimintojen kustannukset

Toimintojen kustannukset				
1 000 euroa	Henkilöstökustannukset 2021	Muut kustannukset	Tulot	Netto
Täytäntöönpano (hallinnollinen)	2 365	1 707	0	4 072
Rangaistusajan suunnittelu, seuranta, hallinta ja vapautumisen valmistelu	3 137	43	0	3 181
Seuraamusselvitykset	744	18	0	762
Peruspalvelut	1 019	14 211	-2 072	13 157
Vankien asuminen	615	1 906	-611	1 911
Sosiaalisten asioiden hoito, sosiaalinen kuntoutus, terveys ja hyvinvointi	2 869	1 149	-58	3 959
Vankien koulutus	635	534	-272	897
Päihdekuntoutus ja ohjelmat	825	464	0	1 288
Siviilityö, opiskelu ja muu toiminta vankilan ulkopuolella	22	1 057	0	1 079
Avolaitostyöt	260	4 133	-13	4 380
Työtoiminta	2 270	3 138	-3 833	1 576
Toimintavelvollisuuspaikkojen hankinta ja ylläpito	15	3	0	18
Vangeille järjestettävien toimintojen yhteiset tehtävät	498	28	-80	445
Valvotun koevapauden valmistelu, valvonta ja tuki	1 224	378	-2	1 599
Valvonta vankeusrangaistukset	37 116	7 862	-1	44 978
Valvonta ja tuki yhdyskuntaseuraamukset	3 531	323	-16	3 838
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen järjestämä koulutus	825	346	-229	942
Valtion yhteiset tuki- ja ohjaustoiminnot	21 516	74 632	-1 694	94 454
- josta kiinteistöhallinto	898	53 412	-749	53 561
Palkalliset poissaolot ja kohdentamaton työaika	56 694	774	-4	57 463
Yhteensä	136 180	112 705	-8 885	240 000

4.3. Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan tulos ja kannattavuus

Taulukko 11: Maksullisen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus

Maksullisen liike- taloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus* 1 000 euroa			
	Tilinpäätös 2019	Tilinpäätös 2020	Tilinpäätös 2021
Tuotot	9 352	8 641	5 398
Erilliskustannukset	14 825	13 899	11 328
Osuus yhteiskustannuksista	11 071	9 447	8 008
Kokonaiskustannukset	25 896	23 346	19 337
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-16 543	-14 704	-13 939
Kustannusvastaavuus, %	36 %	37 %	28 %

* Sisältää työtoiminnan ja laitosmyymälöiden kustannusvastaavuuslaskelmat.

Tuotot laskivat 3,2 miljoonaa euroa, -37,5 %. Erilliskustannukset laskivat 2,6 miljoonaa euroa, -18,5 %. Osuus yhteiskustannuksista laski edellisestä vuodesta 1,4 miljoonaa euroa, -15,2 %. Kustannusvastaavuus heikkeni yhdeksän prosenttia.

Tuotot asunnoista, henkilöstön ateriakorvauksista sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen maksullisen toiminnan tulot jäivät alle miljoonan euron.

Valtiokonttorin määräyksen 17.12.2020 VK/54895/00.00.01.06.00/2020 Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelman sekä tuloslaskelman laatiminen mukaan vuodesta 2020 lukien on kirjanpitoyksikköjen eriytettävä markkinoilla kilpailutilanteessa tapahtuvan toiminnan kirjanpito sekä laadittava siitä tuloslaskelma. Työtoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma sisältää markkinoilla kilpailutilanteessa tapahtuvan toiminnan tuloksen.

Seuraavassa esitetään kustannusvastaavuuslaskelmat työtoiminnasta ja laitosmyymälöistä (kanttiinit).

Taulukko 12: Työtoiminnan kustannusvastaavuus ja kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan toiminnan tuloslaskelma

Työtoiminnan kustannusvastaavuus ja kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan toiminnan tuloslaskelma 1000 euroa				
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Muutos 2021/2020
Tuotot				
Maksullisen toiminnan tuotot				
- maksullisen toiminnan myyntituotot	3 912	3 175	2 954	-7 %
- maksullisen toiminnan muut tuotot	837	998	878	-12 %
Tuotot yhteensä	4 749	4 173	3 833	-8 %
Kustannukset				
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset				
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	2 097	1 548	1 470	-5 %
- henkilöstökustannukset	6 054	6 096	6 799	12 %
- vuokrat	137	174	132	-24 %
- palvelujen ostot	688	604	653	8 %
- muut erilliskustannukset	591	568	578	2 %
- vankiloiden sisäinen käyttö	-391	-315	-85	-73 %
Erilliskustannukset yhteensä	9 176	8 674	9 546	10 %
Käyttäjäämä	-4 427	-4 502	-5 713	27 %
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista				
- tukitoimintojen kustannukset	10 500	9 037	7 769	-14 %
- poistot ja korot	135	109	92	-16 %
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	10 635	9 146	7 861	-14 %
Kokonaiskustannukset yhteensä	19 811	17 820	17 407	-2 %
Ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-15 062	-13 647	-13 574	-1 %
Kustannusvastaavuus %	24 %	23 %	22 %	-4 %

Työtoiminnan tuotteiden maksullisuudesta on säädetty Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (953/2009) 10 §:ssä. Työtoiminnan tavoitteena on tukea vankeja rikoksettomaan elämään ylläpitämällä ja edistämällä työllistymisedellytyksiä ja työllistymistä tarjoamalla mielekästä työtä, opettamalla taitoja ja tukemalla työ- ja toimintakykyä sekä työllistymissuunnitelmia. Näin parannetaan vangin mahdollisuuksia työelämään kiinnittymiseen ja toimeentuloon vapautumisen jälkeen. Työnteolla pyritään myös normalisoimaan vankielämää. Usealla työalalla on myös mahdollista suorittaa ammatillisia tutkintoja tai niiden osia.

Vankiloiden työtoiminnassa myyntiin valmistettujen tuotteiden määrä on laaja. Myynnissä olevat tuotteet voidaan jakaa seuraaviin osa-alueisiin (<http://www.vankilatuote.fi/fi/index/vankilatuotteet.html>): erä-, metsästys- ja kalastustarvikkeet, huonekalut ja kodin tarvikkeet, keittiötarvikkeet, kelkat, perävaunut ja reet, koirankopit ja -tarhat, korut, kuntoiluvälineet, kynttiläkruunut, kynttilänjalat, ulkotulet, lasten kalusteet ja lelut, metallilavat ja jätesäiliöt, pihan ja parvekkeen rakennukset, kalusteet ja tarvikkeet, pukukaapit, puunkantotelineet ja polttopuut, puutarhan tarvikkeet ja tuotteet, saunat, saunatarvikkeet, kiukaat, savustus ja grillaus, takkavälineet, tekstiili- ja ompelutuotteet sekä muut tuotteet. Lisäksi alihankintana ja tilauksesta tehdään erilaisia kalusteiden entisöintejä, metallitöitä, liikennemerkkejä ja opasteita, kirjapaino-, paperi- ja sidontatöitä, kokoonpano ja pakkaustöitä, ompelu- ja tekstiilitöitä sekä autokorjaamotöitä.

Työtoiminnan tulot laskivat 340 000 euroa, -8 %, edellisestä vuodesta. Mikä selittyy pitkälti maa- ja metsätalouden sekä puuseppäteollisuuden tulojen laskulla. Erilliskustannukset kasvoivat 872 000 euroa, 10 %, edellisestä vuodesta. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankintakulut laskivat 78 000 euroa, -5 %. Henkilöstökustannukset kasvoivat edellisestä vuodesta 704 000 euroa, 12 %. Työtoiminnan henkilöstön määrä kasvoi yhdeksällä ollen 149 henkilötyövuotta. Vuokra, palvelujen ostot ja muut erilliskustannukset kasvoivat 16 000 euroa, -1 %. Sisäinen käyttö väheni edellisestä vuodesta 230 000 euroa, -73 %. Osuus yhteiskustannuksista laski edellisestä vuodesta 1 285 000 euroa, -14 %. Kokonaiskustannukset laskivat 413 000 euroa, -2 %. Kustannusvastaavuusprosentti laski prosentilla ollen 22 %. Työtoiminnan kustannuksiin sisältyy myös ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen kustannuksia.

Taulukko 13: Laitosmyymälöiden kustannusvastaavuus

Laitosmyymälöiden kustannusvastaavuus 1000 euroa				
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Toteuma 2021	Muutos 2021/2020
Tuotot				
Maksullisen toiminnan tuotot				
- maksullisen toiminnan myyntituotot	4 603	4 467	1564	-65 %
- maksullisen toiminnan muut tuotot	1	2	0	-74 %
Tuotot yhteensä	4 604	4 468	1565	-65 %
Kustannukset				
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset				
- aineet, tarvikkeet ja tavarat	4 875	4 448	1 476	-67 %
- henkilöstökustannukset	695	712	286	-60 %
- vuokrat	56	34	14	-59 %
- palvelujen ostot	12	24	2	-92 %
- muut erilliskustannukset	12	7	5	-30 %
Erilliskustannukset yhteensä	5 649	5 224	1 782	-66 %
Käyttäjämä	-1 045	-756	-217	-71 %
- tukitoimintojen kustannukset	202	84	48	-43 %
- toimitilakustannukset	234	218	100	-54 %
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	436	301	148	-51 %
Kokonaiskustannukset yhteensä	6 085	5 526	1 930	-65 %
Ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-1 481	-1 057	-365	-66 %
Kustannusvastaavuus %	76 %	81 %	81 %	0 %

Laitosmyymälöiden tuotteiden maksullisuudesta on säädetty Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (953/2009) 10 §:ssä. Rikosseuraamuslaitoksen ohjeen 4/004/2011 mukaan laitosmyymälässä tuotteet myydään vangille hankintahinnalla, johon sisältyvät ostohinta, rahtikulut ja muut vastaavat hankintakulut.

Laitosmyymälöiden toiminta päättyi 30.6.2021. Toiminta siirtyi asteittain Leijona Catering oy:n vastuulle. Toiminnan päätyminen, supistuminen, selittää käyttöjäämän ja alijäämän parantumista. Kustannusvastaavuuslaskelmassa maksullisen toiminnan erilliskustannukset ilman henkilöstökustannuksia ovat 1,496 miljoonaa euroa, mikä alittaa maksullisen toiminnan tuotot 69 000 eurolla.

Tulot laskivat 2,904 miljoonaa euroa, -65 %, ja erilliskustannukset 3,442 miljoonaa euroa eli -66 % vuodesta 2020.

Laitosmyymälöiden käyttöjäämä parani, 71 %. Aineet, tarvikkeet ja tavarat menot laskivat 2,972 miljoonaa euroa, -67 %. Henkilöstökustannukset laskivat 0,426 miljoonalla eurolla, -60 %. Vuokramenot laskivat 20 000 euroa, -59 %.

4.4. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus

Kustannusvastaavuuslaskelmaa edellyttävää yhteisrahoitteista toimintaa ei varainhoitovuonna ollut.

5. Tuotokset ja laadunhallinta

5.1. Suoritteiden määrät ja aikaansaadut julkishyödykkeet

Kertomusvuonna toteutuneet vankiluvun muutokset johtuvat ensisijaisesti koronapandemian vuoksi tehdyistä lailla ja asetuksilla toteutetuista sakonmuuntorangaistusten ja vankeustuomioiden aloittamista koskevista rajoituksista. Muiden tekijöiden mahdolliset vaikutukset peittyvät paljolti näihin ja niitä on vaikea tunnistaa luotettavasti. Koronapandemia on vaikuttanut myös yhdyskuntaseuraamuksien täytäntöönpanoon.

Vuonna 2021 vankiluvun ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrän oletettiin jatkavan vuonna 2019 alkanutta maltillista kasvua. Koronapandemian myötä tehdyt täytäntöönpanon rajoitukset sekä epidemiasta yhteiskunnan toimintaan aiheutuneet muutokset kuitenkin vaikuttivat tilanteeseen voimakkaasti. Poikkeuksellisen, koronapandemian aiheuttaman tilanteen takia on myös vaikea arvioida mahdollista koronasta riippumatonta kehitystä ja sen syitä. Koronapandemian takia tehtyjen täytäntöönpanon aloitusten rajoittamisen takia keskimääräinen vankimäärä jäi 2 809:ään (2 800 vuonna 2020 ja 2 952 vuonna 2019). Koronaa edeltävään aikaan nähden määrä laski niin vankeusvankien, sakon muuntorangaistusta suorittavien kuin tutkintavankienkin osalta. Vapaudesta vankilaan tulleiden määrä laski yli neljänneksellä, noin 1 600 vangilla koronaa edeltävästä vuodesta ollen myös noin tuhat pienempi kuin vuonna 2020. Merkittävä osa saapuneiden määrän laskusta johtuu seuraamusten aloittamisen siirtymisestä eteenpäin seuraavalle vuodelle.

Vuonna 2021 vankiluku vaihteli voimassa olevien täytäntöönpanon aloitusten rajoitusten mukaan. Vuoden alussa vankeja oli noin 400 vähemmän kuin ennen koronaa. Kevätkauden rajoitusten päättyessä 30.6. vankiluku nousi lähelle ajankohdan normaalitasoa. Syksyn rajoitus 15.9. alkaen pudotti taas vankiluvun tavanomaista syksyn vankilukua alemmaksi.

Vankeusrangaistukset ovat keskimäärin lyhyitä, vaikkakin koronaepidemian takia tehdyt toimet vähensivät lyhytaikaisten vankien määrää vankiloissa. Kertomusvuonna 54 % vankeusvangeista suoritti rangaistusta vankilassa enintään kuusi kuukautta. Sakon muuntorangaistusta suoritti yhteensä 800 vankia, noin 950 vähemmän kuin vuonna 2020 ja 1 150 vähemmän kuin vuonna 2019. Merkittävää oli, että ns. sakkovankina vankilaan saapui koko vuonna vai 290 vankia tavanomaisen noin 1350 sijasta. Vuonna 2022 heitä on odotettavissa vankiloihin selvästi tavanomaista enemmän. Suurin osa suoritetuista muuntorangaistuksista oli kestoltaan enintään 30 päivää. Valvotussa koevapaudessa oli päivittäin keskimäärin 213 vankia.

Vuonna 2021 aloitettujen ja päättyneiden yhdyskuntapalveluiden määrä kasvoi samassa suhteessa kuin täytäntöön pantavaksi tulleiden seuraamusten, mikä viittaa siihen, että koronapandemian aiheuttamista toimintarajoituksista huolimatta yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on onnistunut kohtuullisen hyvin. Sen sijaan alkaneita ja päättyneitä valvontarangaistuksia oli selvästi vuotta 2020 vähemmän, sillä täytäntöönpanon rajoitusasetus vähensi valvontarangaistuksen suorittajien määrää vuoden kolmannen kvartaalin aikana. Rikosseuraamuslaitoksen sisäisten selvitysten perusteella kesä-syyskuussa voimassa ollut yhdyskuntapalvelun ja valvontarangaistuksen täytäntöönpanon rajoitusasetus (VNA 462/2021) vaikutti rangaistusten täytäntöönpanon aloittamiseen ja toimeenpanon ruuhkautumiseen eri tavoin eri yhdyskuntaseuraamustoimistoissa.

Yhdyskuntaseuraamusten suorittamista on vaikeuttanut ja hidastanut muun muassa se, ettei yhteiskunnan palvelujärjestelmä ole toiminut normaalilla tavalla. Esimerkiksi yhdyskuntapalvelun suorituspaikkoja on aiempaa vähemmän ilta- ja viikonloppuaikoina sekä niissä kohteissa, joissa työskennellään riskiryhmään kuuluvien henkilöiden kanssa. Lisäksi yhdyskuntapalveluun tuomittujen ja täytäntöön pantavaksi tulleiden seuraamusten määrässä on ollut huomattavia alueellisia eroja.

Rikollisuudessa on 2021 tapahtunut muutoksia, jotka näkyvät viiveellä myös yhdyskuntaseuraamuksissa ja vankiloissa. Osa muutoksista voi edelleen selittyä myös koronapandemialla. Viranomaistentietoon tullut vakava väkivaltarikollisuus on pysynyt edellisvuoden kohonneella tasolla. Pahoinpitelyrikosten kokonaismäärä on ollut samalla tasolla viimeiset viisi vuotta. Törkeiden pahoinpitelyiden määrä laski noin 6 % edellisestä vuodesta, määrä ei kuitenkaan oleellisesti poikkea viiden vuoden aikavälillä tavanomaisesta tasosta. Seksuaalirikosten määrä nousi edelleen, viidessä vuodessa viranomaisten tietoon tullut määrä on kasvanut 38 %, 3 269:stä 5 276:een. Omaisuusrikosten määrä laski 13,6 % edellisestä vuodesta. Laskua oli petoksia lukuun ottamatta liki kaikissa luokissa. Rattijuopumukset vähenivät 13,5 %:lla ja määrä oli selvästi alle viiden viimevuoden keskiarvon. Ns. huumerattien osuus on suuri, noin 75 % perusmuotoisista rattijuopumuksista. Huumausainerikokset vähenivät lähes 25 %:lla, noin 2/3 huumerikoksista oli käyttör rikoksia. Törkeitä huumausainerikoksia oli edellisvuotta enemmän.¹ Vuotuisesta vaihtelusta huolimatta niissä on tunnistettavissa nouseva trendi. Pitemmällä aikavälillä osan rikosseuraamusasiakasmäärän

¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkajulkaisu]. ISSN=2342-9151. 4. Vuosineljännes 2021. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 16.2.2022].
Saantitapa: http://www.stat.fi/til/rpk/2021/04/rpk_2021_04_2022-01-19_tie_001_fi.html

kehityksestä selittänee myös väestön ikärakenteen muutos. Merkittävin yksittäinen selittäjä yhdyskuntapalvelun aiempien vuosien vähenemiselle on rattijuopumusten määrän lasku.

Vuonna 2021 vapaudesta vankilaan tulleita oli 4 294 (5 278). Päivittäinen keskivankiluku oli 2 809 (2 800). Sakkovankien päivittäinen keskimäärä oli 20 (63). Vuonna 2021 sakon muuntorangaistusta suoritti yhteensä 800 (1 744) vankia, joista 290 (1 153) suoritti pelkkää sakkorangaistusta ja 510 (591) vankia oli myös tutkinta- tai vankeusvankina. Valvotussa koevapaudessa oli päivittäin keskimäärin 213 (227) vankia. Sakkovankien vähäinen määrä on seurausta voimassa olleista täytäntöönpanon aloituksen rajoituksista.

Elinkautisvankien määrän 1990-luvulta alkanut kasvu päättyi 2014, enimmillään elinkautisia oli 211. Sen jälkeen määrä on hiljalleen laskenut. Vuoden 2021 lopussa elinkautisvankeja oli 185 (182) joista naisia 13 (11).

Vuonna 2021 ulkomaalaisvankien keskimäärä etenkin tutkintavankien osalta laski edelleen ollen selvästi koronaa edeltävää aikaa alempi. Ilmeisenä syynä on koronaepidemian tuomat matkustusrajoitukset. Vuonna 2021 vankiloissa oli keskimäärin 434 ulkomaalaista vankia, kun heitä vuonna 2020 oli keskimäärin 475. Koronaa edeltävänä vuotena 2019 määrä oli 499. Kaikista vangeista ulkomaalaisten vankien osuus oli 15,5 % (17,0 % vuonna 2020 ja 16,9 % v. 2019). Tutkintavangeista ulkomaalaisten osuus on koronan aikana laskenut noin kolmanneksesta noin neljännekseen. Erilaisista kulttuuriympäristöistä saapunut ulkomaalaistaustainen väestö asettaa monenlaisia esimerkiksi kulttuuriin, uskontoon ja kommunikation liittyviä haasteita Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstölle ja lisää henkilöstön osaa- misvaateita ja koulutustarvetta.

Ainoastaan sakon muuntorangaistusta suorittavien keskimääräinen laitosaika oli 24 (18) päivää. Muutos on merkittävä, mutta toistaiseksi ei voida sanoa onko kyseessä koronan ta- kia tehtyjen toimien seuraus vai yleisempi muutos. Muiden vapautuneiden vankeusvankien keskimääräinen laitosaika oli 11,5 (11,7) kuukautta ja tutkintavankeuden keskipituus oli 3,4 (3,4) kuukautta.

Vuonna 2021 täytäntöön pantaviksi tulleiden yhdyskuntaseuraamusten määrä oli 3 665 (3 405). Päivittäinen asiakasmäärä puolestaan nousi edelleen hieman. Yhdyskuntaseuraa- muksia suorittavia oli keskimäärin 3 174 (3 083). Naisten osuus oli vuoden lopussa 11 (11) prosenttia.

Yhdyskuntapalvelussa täytäntöön pantavaksi tulleiden seuraamusten määrä nousi selvästi (+14 %), mutta asiakaskeskimäärä pysyi samana kuin vuonna 2020. Tilastokeskuksen

tuomiostatistojen perusteella yhdyskuntapalvelun käyttöaste – muuntokelpoisista rangaistuksista yhdyskuntapalveluksi muunnetut ehdottomat vankeusrangaistukset – oli vuonna 2020 sama kuin vuonna 2019 (29 %). Yhdyskuntapalvelutuomioita annettiin vuonna 2020 yhteensä 1 448 (2019: 1 569), eli tuomioiden määrä laski yhdeksän prosenttia. Täytäntöönpantavaksi tulleiden yhdyskuntapalveluiden lisääntyminen selittyy luultavasti alkuvuonna annettujen tuomioiden kasvaneella määrällä, johon liittyvät tilastot Tilastokeskus julkaisee syyskuussa 2022.²

Täytäntöönpantavaksi tuli vuonna 2021 yhteensä 190 (188) valvontarangaistusta. Keskimäärin asiakkaita oli 30 (39). Vuoden aikana päättyneitä valvontarangaistuksia oli 149, joista vankeudeksi muuttaminen oli päättymisen syynä 13 (20) tapauksessa.

Vuoden 2020 alussa lakiin on tullut mahdollisuus tuomita 21 vuotta täyttänyt rikoksentehtäjä valvontaan ehdollisen vankeuden ohella. Tätä seuraamusta on edelleen käytetty paljon ennakoitua vähemmän. Vuoden 2021 aikana keskimäärin 14 henkilöä suoritti tätä rangaistusta. Täytäntöönpantavaksi tulleita seuraamuksia oli 17 (7). Alle 21-vuotiaiden ehdolliseen vankeuteen tuomittujen valvonnassa asiakaskeskimäärä oli 758 (672), 13 prosenttia suurempi kuin vuonna 2020.

Ehdonalaiseen vapauteen päästettyjen valvonnassa sekä asiakaskeskimäärä että uusien valvontaan asetettujen määrä laski edellisvuoteen verrattuna. Syynä tähän ovat muun muassa lyhytaikaisten vankeusrangaistusten täytäntöönpanorajoitukset ja valvontaan asetettävien vankien pienempi määrä. Ehdonalaisvalvonnan osuus muihin seuraamuslajeihin nähden korostuu Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella. Kokonaisuutena Länsi-Suomen rikosseuraamusalue on muita alueita suurempi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa. Sen osuus esimerkiksi täytäntöönpantavaksi tulleiden seuraamusten määrässä ja asiakaskeskimäärässä on ollut 36–40 prosenttia viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana.

² Suomen virallinen tilasto (SVT): Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset [verkojulkaisu]. ISSN=1798-6680. Helsinki: Tilastokeskus. [viitattu: 16.2.2022]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/syyttr/meta.html>

Taulukko 14: Suoritteiden määrät

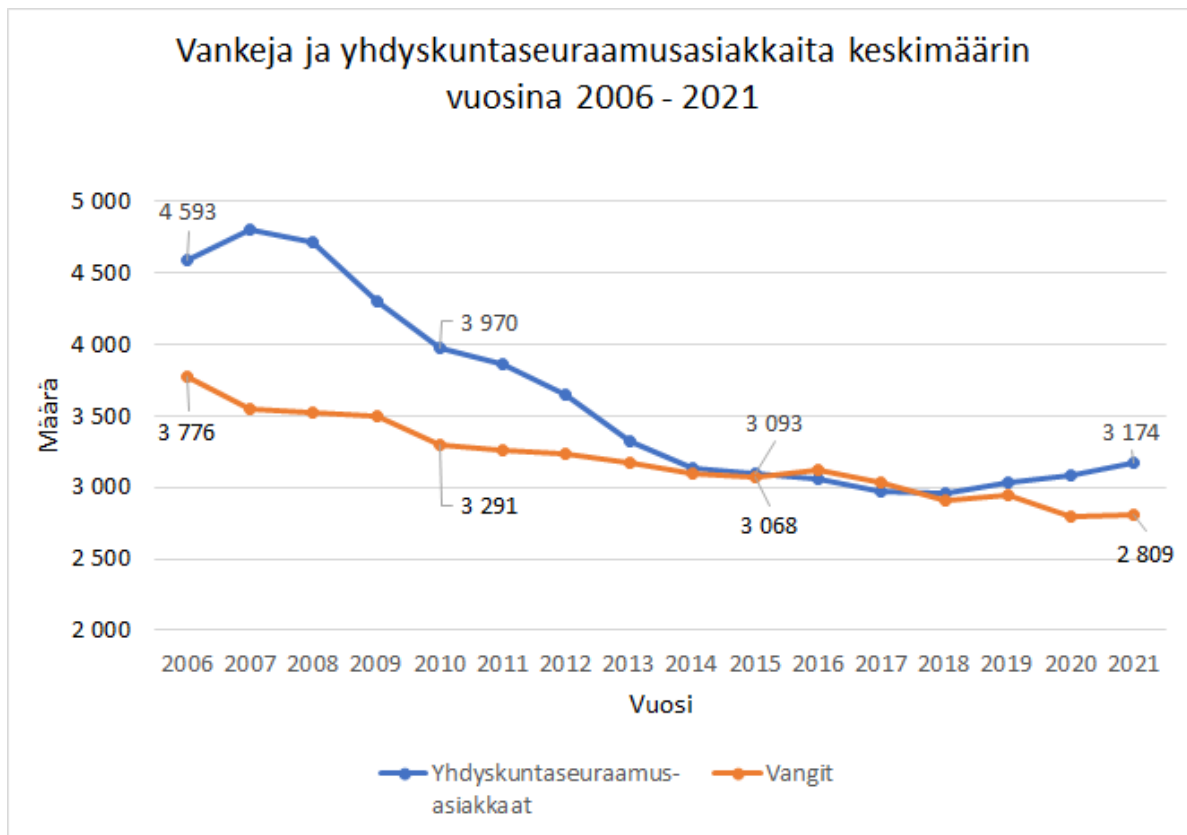
Suoritteiden määrät						
	Tilin- päättös 2019	Tilin- päättös 2020	Talous- arvio 2021	Tulos- sopimus 2021	Tilin- päättös 2021	Muutos 2021/2020
Täytäntöön pantavaksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 577	3 405	4 000	4 000	3 665	7,6 %
Vapaudesta vankilaan tulleet	5 934	5 278	5 950	6 000	4 294	-18,7 %
Yhdyskuntaseuraamuksia suorittavia keskimäärin	3 031	3 083	3 150	3 230	3 174	3 %
Vankeja keskimäärin	2 952	2 800	3 000	3 025	2 809	0,3 %
Vankeusvankeja	2 247	2 104	-	2 300	2 187	3,9 %
Sakkovankeja	66	63	-	85	20	- 68,3 %
Tutkintavankeja	639	632	-	640	603	-5,6 %
Pyydetyt seuraamusselvitykset	6 424	7 136	6 400	6 800	7 222	1,2 %
Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kursseille osallistuneet*	2 408	2 850	-	-	5 709	100 %

* Sisältää perustutkinnolle, täydennyskoulutuskursseille ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen vastuulla oleville ammattikorkeakouluopintojaksoille osallistuneet.

Vuonna 2021 syyttäjiltä ja tuomioistuimilta tuli yhdyskuntaseuraamustoimistoille suurin piirtein saman verran seuraamusselvityspyyntöjä kuin vuonna 2020. Selkeää kasvua oli vain 21 vuotta täyttäneiden seuraamusselvityksissä, joiden kokonaismäärä jäi kuitenkin alle sadan. Vuoden aikana valmistui kaikkiaan 7 114 (6 968) seuraamusselvitystä. Seuraamusselvitykset voivat olla nuoren tai 21 vuotta täyttäneen seuraamusselvityksiä, yhdyskuntapalveluselvityksiä, valvontarangaistus selvityksiä, nuorisorangaistus selvityksiä tai näiden yhdistelmiä, mikäli syyttäjä tai tuomioistuin on pyytänyt useampaa selvitystä.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kursseille osallistuneiden määrä nousi 100 % edellisen vuoden tasolta. Tämä johtui etäyhteyksillä järjestetyistä uuden asiakastietojärjestelmän Rotin käyttöönottokoulutuksista, joihin koko henkilöstön tuli osallistua.

Kuva 4: Vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita keskimäärin vuosina 2006–2021

5.2. Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu

Rikosseuraamuslaitoksen strategian painopisteenä oleva ”turvallisesti kohti avoimempaa täytäntöönpanoa” -tavoite eteni tavoitteen mukaiseen suuntaan vuonna 2021, vaikka kaikkia tulostavoitteita ei täysin saavutettukaan. Koronapandemia vaikutti toimintaan ja tavoitteiden saavuttamiseen. Valvotussa koevapaudessa oli keskimäärin päivässä 213 vankia (227 vuonna 2020). Valvotun koevapauden käyttö jäi päivittäisestä keskimäärätavoitteesta, 235, ja laski edellisestä vuodesta. Koronatoimet ja niiden vaikutukset vankivirtaamiin todennäköisesti selittävät laskun. Epidemiatilanne on ilmeisesti myös vaikuttanut koevapauden valmisteluun. Vapautuneista vangeista 24 % (24 %) vapautui koevapauden kautta. Tältä osin tavoite toteutui.

Avolaitosten käyttöä kyettiin jatkamaan koronan aikanakin lähes entisellä tasolla. Avolaitossijoitusten määrän lisääminen edellyttäisi mm. sitä, että entistä useampi vanki voisi sijoittua suoraan siviilistä avolaitokseen. Avolaitoksissa keskimäärin päivittäin olleiden vankeusvankien osuus nousi hieman edellisen vuoden tasolta ollen 46 % (45 %). Avolaitossijoitusten onnistuminen pysyi ennallaan ollen 81 % (81 % vuonna 2020). Avolaitoksen kautta

vapautui entistä suurempi osa vangeista, 44 % (35 %), nousu johtunee koronarajoitusten vaikutuksesta vankivirtaamiin. Karkaamisia lukumääräisesti ja vankimäärään suhteutettuna oli hiukan vähemmän kuin vuonna 2020. Avolaitoksista luvatta poistumiset pysyivät edellisenä vuoden korkealla tasolla, nousu koronaa edeltävään aikaan on selvä. Todennäköisenä selittäjänä tähän on koronapandemian takia merkittävästi kiristynyt poistumisluvakäytäntö. Karkaamisissa ja luvatta poistumisissa esiintyy kuitenkin suurehkoa vuosittaista vaihtelua tavanomaisina vuosinakin. Avolaitosten käyttöaste nousi vuoden 2020 tasosta ollen 84 % (82 %) Avolaitospaikkojen jakaantumisessa ja niiden käyttöasteessa on alueellista vaihtelua. Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella on tarvetta vähemmän avolaitospaikkoja, joten alueen vankeja sijoitetaan myös muiden rikosseuraamusalueiden avolaitoksiin.

Vuonna 2021 valvontarangaistusta suoritti päivittäin keskimäärin 30 tuomittua (39). Laskuun on vaikuttanut kesäkuusta syyskuun loppuun ulottunut täytäntöönpanon aloitusten rajoitus.

Valvonta-asiakkaille tehtyjen työskentelysuunnitelmien määrä laski edellisen vuoden tasolta, joten tavoitetasoa ei saavutettu. Vuoden viimeisenä päivänä työskentelysuunnitelma oli tehty 68 (71) prosentille valvonta-asiakkaista (yhdyskuntaseuraamuksista muut kuin valvonnat sisältävät lähtökohtaisesti suunnitelmaan perustuvaa työskentelyä). Vaikka kyse on pidempi aikaisesta kehityksestä, myös koronalla voi olla vaikutusta siihen, että asiakkaita on ollut vaikea tavoittaa. Tartuntariskin vuoksi valvontatapaamisia on toteutettu aiempaa enemmän puhelimitse, mikä osaltaan on saattanut vaikeuttaa suunnitelmallista työskentelyä.

Myös seuraamusselvityksiä on korona-aikana tehty puhelimitse, ja kokonaan tavoittamatta on jäänyt aiempaa suurempi osuus syytetyistä. Etätyöskentelynä laadituista seuraamusselvityksistä jää tulevaisuudessa nähtäväksi, onko esimerkiksi pystytty luotettavasti arvioimaan asiakkaiden kykyä suoriutua yhdyskuntapalvelusta, ja saavatko tuomitut suoritettua seuraamuksensa loppuun.

Yhdyskuntaseuraamuksissa toimintaohjelmiin osallistumisen osuus laski edellisen vuoden tasosta selvästi. Kaikista päättyneistä yhdyskuntaseuraamuksista 6,4 (8) prosentissa asiakas oli osallistunut toimintaohjelmaan tulostavoitteen ollessa 14 %. Edellä kuvatut poikkeusolosuhteet ja työskentelytavan muutos ovat vaikuttaneet muun muassa siihen, että ryhmämuotoisia ohjelmia ei ole pystytty järjestämään.

Rangaistusajan suunnitelma oli tehty 93 (83) %:lle vuoden aikana vapautuneista vankeusvangeista. Muiden kuin pelkkää sakonmuuntorangaistusta suorittaneiden tuomittujen osalta

rangaistusajan suunnitelma tehtiin 99 (99) %:lle, käytännössä siis lähes kaikille. Perusteellinen riski- ja tarvearvio (Rita) tehdään arviointikeskuksissa lähinnä pitkäaikaisille vakavaan väkivaltaan syyllistyneille vangeille, nuorille ja seksuaalirikoksista tuomituille.

Kaikista vapautuneista vankeusvangeista vapauttamissuunnitelma tehtiin 87 (80) %:lle tavoitteen ollessa 85 %. Sakkovangeista vapauttamissuunnitelma tehtiin 59 (58) %:lle ja muista vankeusvangeista 91 (90) %:lle. Tunnuslukujen nousua selittänee koronarajoituksesta johtuva lyhytaikaisten vankien selvästi aiempaa pienempi määrä. Sakkovankeja oli vuonna 2021 vain neljännes tavanomaisesta määrästä. Verkostotyön osuus vapauttamissuunnitelmissa nousi edelleen ja pysyi tavoitetasolla. Vuonna 2021 verkostotyönä tehtiin 43 (40) % vapauttamissuunnitelmista. Avolaitoksissa vapauttamissuunnitelmia tehtiin suuremmalle osalle, 89 (90 vuonna 2020) %:lle vapautuneista ja vapauttamissuunnitelmat tehtiin myös useammin verkostotyönä [48 (51) %] kuin suljetuissa vankiloissa. Suunnitelmallisen rangaistusten täytäntöönpanon käytäntöjä ja sisältöä on tarve kehittää erityisesti sakkovankeiden ja muiden lyhytaikaisvankien osalta.

Vankeusvankien toimintaan osallistumisen taso kyettiin koronapandemiasta huolimatta säilyttämään ja tavoitetaso lähes saavutettiin. Vankeusvangeista toimintaan osallistui 74 % (75 %) päivittäin toimintoihin käytettävistä olevasta ajasta tavoitteen ollessa 75 %.

Vankilaturvallisuus on edelleen hyvällä tasolla. Karkaamisia suljetuista laitoksista oli 4 (5). Luvatta poistumisia oli 93 (81), määrä on noin kaksinkertainen koronaa edeltävään aikaan verrattuna. Luvatta poistumisten määrä nousi ilmeisesti koronapandemian rajoittamiseksi tiukennettujen poistumislupakäytäntöjen seurauksena. Kaikkiaan poistumislupalta ei palattu ajoissa 113 (161) tapauksessa. Poistumislupia myönnettiin vajaa puolet koronaa edeltävästä määrästä. Vuoden lopussa tavoittamatta oli karkureita 0 (1), luvatta poistuneita 8 (9) ja poistumislupalta palaamatta jääneitä 31 (31). Avolaitossijoitusten onnistuminen pysyi ennallaan, avolaitossijoituksista onnistui 81 (81) %. Valvotun koevapauden suoritti loppuun 81 (82) % aloittaneista ja yhdyskuntapalvelun aloittaneista palvelun suoritti loppuun 86 (80) %. Koevapauksissa tavoite oli 82 % ja yhdyskuntapalvelussa 83 %.

Vuonna 2016 käyttöön otettu laitosturvallisuusindeksi koostuu tilastoista, jotka on laskettu säilytysvarmuutta, väkivaltaa ja päihderikkomuksia kuvaavista mittareista. Indeksien nousussa turvallisuustilanne heikkenee. Indeksien perusluku 100 laskettiin vuosien 2011–2014 keskiarvosta. Vuoden 2021 laitosturvallisuusindeksin kokonaispisteluku on 118 (118). Suljetuissa laitoksissa tilanne parani ja avolaitoksissa heikkeni. Suljetuissa niin väkivalta kuin

päihdetilanne parani indeksin perusteella, avolaitoksissa väkivaltatilanne heikkeni. Suureh-
kotkin vuosittaiset vaihtelut näyttävät olevan muodostetulle indeksille tyypillisiä. Tähän men-
nessä saadun kokemuksen perusteella indeksin herkkyys kuitenkin tuo esiin vankiloiden
käytännön toiminnassa koetun muutoksen suunnan.

Taulukko 15: Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatumittarit

Palvelukyky sekä suoritteiden ja julkishyödykkeiden laatu-mittarit					
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Talous-arvio 2021	Tulos-sopimus 2021	Toteuma 2021
Vankeja valvotussa koevapau- dessa keskimäärin päivässä	216	227	240	235	213
Valvotun koevapauden kautta vapautuneet, % vapautuneista vangeista	20,5	24	-	24	24,5
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % päättyneistä	83	82	82	82	80,8
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % päättyneistä	84	80	83	83	86
Vankeusvankien toimintaan osallistuminen, % päivittäin toimintoihin käytävissä olevasta ajasta ¹⁾	74	75	75	-	73,7
Toiminta- ja päihdeohjelmien osuus vankien toimintoihin käytävissä olevasta ajasta, %	8	6,5	-	-	5,8
Vankeusvangeista toimintaan osallistumattomia keskimäärin % ¹⁾	21	20	-	19	18,8
Toimintaohjelmiin osallistuneet vuoden aikana päättyneistä yhdyskuntaseuraamuksista, %	8	8	-	14	6,4
Rangaistusajan suunnitelmat tehty, % vankeusvangeista ¹⁾	83	83	-	-	93,1
Rangaistusajan suunnitelmat tehty, % vankeusvangeista ilman sakkovankeja	99	99	-	-	99,1
Työskentelysuunnitelma tehty, % yhdyskuntaseuraamuksista, valvonta-asiakkaat	76	71	-	-	68,1
Vapauttamissuunnitelma tehty vuoden aikana vapautuneille vankeusvangeille % ¹⁾	75	80	-	-	87,4

Ilman asuntoa vapautuneet vankeusvangit % ¹⁾	31	30,5	-	25	28,5
Asunnottomana yhdyskuntaseuraamuksen päättyessä, yhdyskuntaseuraamusasiakkaat % ³⁾	7	7	-	5	6,9
Vapauttamissuunnitelma tehty verkostoyhteistyönä, % kaikista vapauttamissuunnitelmista	35	40	-	-	43
Suoraan suljetusta vapautuneiden % osuus vapautuneista	65	62	-	53	50
Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, % ¹⁾	43	45	45	45	45,6
Avolaitosten käyttöaste % ²⁾	84	82	-	90	84
Avolaitoksista vapautuneet vuoden aikana vapautuneista vankeusvangeista, % (ei sisällä sakkovankeja)	46	47	-	-	48
Avolaitossijoitusten onnistuminen, %	79	81	-	-	81
Laitosten säilytysvarmuus, %	99,5	99,0	-	-	98,9
Laitosturvallisuusindeksi ⁴⁾	119	118	105	100	118
Laitosturvallisuusindeksi, osatekijät:					
Säilytysvarmuus	62	67	-	-	65
Väkivalta	172	171	-	-	179
Päihderikkomukset	131	114	-	-	101

1) Sisältää sakkovangit.

2) Ei sisällä koevapaudessa olevia.

3) Ei sisällä valvontarangaistusasiakkaita.

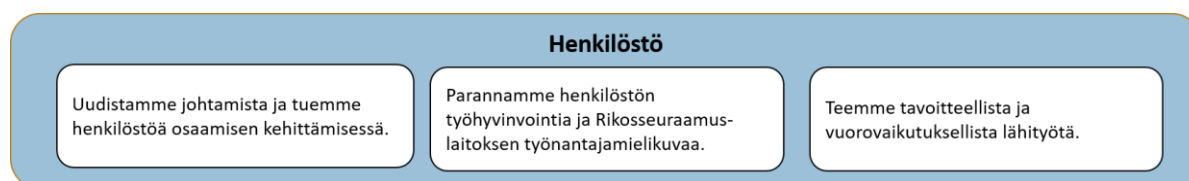
4) Vuosien 2011–2014 keskiarvo muodostaa indeksin 100, turvallisuustilanne heikkenee indeksin kasvaessa.

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusministeriön väliseen vuosien 2021–2024 tulossopimukseen on kirjattu seuraavat henkilöstöä koskevat tulostavoitteet ja välitavoitteet. Alla on kuvattu vuodelle 2021 asetettujen välitavoitteiden toteumatiedot.

Henkilöstöön liittyvät tulostavoitteet kaudella 2021–2024 ovat:

Kuva 5: Henkilöstö

Tulostavoitteen ”Uudistamme johtamista ja tuemme henkilöstöä osaamisen kehittämisessä” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Toteutetaan henkilökunnan rekrytointi- ja koulutusjärjestelmään tarvittavat muutokset vuonna 2020 tehdyn arvioinnin pohjalta.

Toteuma:

Selvitys suositelluista toimenpiteistä valmistui tammikuussa 2022, ja niiden pohjalta lähdetään kehittämään henkilökunnan rekrytointi- ja koulutusjärjestelmää. Koulutusjärjestelmää on jo kehitetty mm. Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa tehtävän yhteistyön osalta.

- Johtajat ja esimiehet osallistuvat suunnitelmallisesti johtamis- ja esimieskoulutukseen (vuosina 2021–2023). Vuonna 2021 johtamis- ja esimieskoulutuksessa keskitytään muutosjohtamisen taitojen vahvistamiseen.

Toteuma:

Syksylle 2021 suunniteltu laaja johtamisvalmennuskokonaisuus päätettiin organisaatio-uudistuksen aikataulun siirtymisen takia siirtää pidettäväksi vuoden 2022 puolella. Pitkälle viedyn suunnitelman mukaan valmennus toteutetaan kevään 2022 aikana yhteistyössä HAUS:n kanssa.

Tulostavoitteen ”Parannamme henkilöstön työhyvinvointia ja Rikosseuraamuslaitoksen työnantajamielikuvaa” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Toimeenpannaan Risen työhyvinvoinnin kehittämisohjelma.

Toteuma:

Rikosseuraamuslaitoksen työhyvinvointiohjelman toimeenpanoa on tarkennettu siten, että toimeenpano aloitetaan suoraan työkykyyn vaikuttavista asioista, jotta pystyisimme vaikuttamaan sairauspoissaoloihin. Työkykyvastaavien työkalupakin valmistelu on aloitettu, ja se saadaan käyttöön keväällä 2022.

- Henkilökunnan työturvallisuutta parannetaan. Toimenpiteenä kehitetään turvallisuutta parantavia menettelytapoja.
 - Vuonna 2021 selvitetään henkilöstön yksityöskentelyyn liittyvät riskit.

Toteuma:

Vuonna 2021 toteutettiin Yksityöskentely-hanke, jossa yksiköistä koottujen tilannekuvien pohjalta muodostettiin valtakunnallinen tilannekuva yksityöskentelystä. Yksityöskentelyä koskevan ohjeistuksen alustava sisältö on jo laadittu, ja projektin tuloksena esitettyjä toimenpiteitä jalkautetaan yksiköihin.

- Kehitetään keinoja puuttua henkilöstöön kohdistuvaan maalittamiseen.

Toteuma:

Vuonna 2021 toteutettiin Maalittaminen-hanke, jossa muodostettiin tilannekuva Rikosseuraamuslaitoksen henkilökuntaan kohdistuvasta maalittamisesta sekä arvioitiin siihen liittyviä fyysisiä ja psykososiaalisia riskejä. Yhtenä keskeisenä toimenpiteenä on laadittu maalittamiseen varautumiseksi ohjeistus, joka tulee osaksi valtakunnallista uhkatilanneohjetta. Merkittävä maalittamista vähentävä toimenpide tulee olemaan vankilaturvallisuutta vaarantavien vankien sijoittaminen omille osastoilleen alkuvuodesta 2022 lähtien.

- Parannetaan Rikosseuraamusalan tunnettuutta ja työnantajamielikuvaa.

Toteuma:

Rikosseuraamuslaitos oli mukana T-median tekemässä julkishallinnon Luottamus ja maine 2021-tutkimuksessa. Tulosten mukaan Rikosseuraamuslaitoksen maine on

kohtalainen (3,35) ja sekä maine että luottamus Rikosseuraamuslaitokseen on noussussa. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat 15–65-vuotiaat suomalaiset.

Työnantajakuvan kehittäminen -projektissa päivitettiin Rikosseuraamuslaitoksen rekrytointi-ilmoitukset rekrytointien yhdenmukaistamiseksi ja yhtenäisen työnantajakuvan varmistamiseksi, ja laadittiin erilaiset rekrytointipohjat eri kohderyhmille. Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöitä on saatu entistä enemmän mukaan sosiaaliseen mediaan kertomaan työstään.

Tulostavoitteen ”Teemme tavoitteellista ja vuorovaikutuksellista lähityötä” välitavoitteet vuodelle 2021 olivat seuraavat:

- Toteutetaan lähityön kehittämistoimia. Toimenpiteinä mm. jatketaan lähityön tavoitteita tukevaa virkarakenneuudistusta ja rikosseuraamusesimiesten tehtävänkuvan kehittämistä.

Toteuma:

Rikosseuraamusesimiesten tehtävänkuvia on kehitetty suunnitelman mukaisesti, ja tehtävänkuvaukset on tehty. Rekrytointihaasteet ovat vaikeuttaneet virkarakenteen kehittämistä, eikä rikosseuraamustyöntekijöiden virkojen tavoitemäärää saavutettu. Rikosseuraamustyöntekijöiden määrää on kuitenkin lisätty.

- Toteutetaan lähityön täydennyskoulutus nykyiselle ja rekryoitavalle henkilökunnalle. Koulutuksessa huomioidaan myös erilaisten asiakasryhmien tarpeiden tunnistaminen.

Toteuma:

Lähityön täydennyskoulutusta on toteutettu suunnitellusti. Lähityön toimintamallien edistämistä ja kehittämistä on jatkettu lähityön kehittämissuunnitelman mukaisesti. Toiminnan lisääminen edellyttää myös henkilöstömäärän kasvattamista.

6.1. Henkilöstömäärä ja -rakenne

Henkilöstöresurssi on kasvanut edellisestä vuodesta.

Taulukko 16: Henkilötyövuodet

Henkilötyövuodet (Kieku)	2019	2020	2021
Keskushallinto	106	102	104
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue	774	776	793
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue	783	758	792
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue	799	808	823
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	26	26	24
Täytäntöönpanoyksikkö	36	35	35
Yhteensä	2 524	2 505	2571

Naisten osuus ja vakinaisten osuus on lisääntynyt:

Taulukko 17: Henkilöstö, lukumäärä ja prosenttiosuus 31.12.

Henkilöstö, lukumäärä ja prosenttiosuus 31.12.	2019		2020		2021	
	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus	lkm	%-osuus
lkm = lukumäärä						
Mies	1 545	58,2	1 542	58,0	1 549	56,4
Nainen	1 114	41,8	1 115	42,0	1 196	43,6
Vakinainen	2 078	77,9	2 038	76,7	1968	79,9
Määräaikainen (jolla vakinainen taustavirka)	178	6,7	149	5,6	225	8,2
Määräaikainen	412	15,4	470	17,7	552	11,9
Kokoaikainen	2 580	96,7	2 553	96,1	2 649	96,5
Osa-aikainen	88	3,3	104	3,9	96	3,5
Kokonaismäärä	2 669		2 657		2 745	

Strategian mukainen lähityön vahvistaminen näkyy myös resurssien kohdentamisessa. Tuokitoimintojen osuus on pienentynyt ja lähityön kasvanut. Vuonna 2020 lähityön osuus oli 75,1 %, vuonna 2021 osuus oli jo 80,4 %. Talous- ja kiinteistö -henkilöstöryhmän väheneminen johtuu sekä kokonaisvuokramalliin siirtymisestä että ruokahuollon ulkoistamisesta.

Tukitoiminnoissa toimihenkilöiden määrä on muuttunut merkittävästi. Samoin työtoiminta-henkilöstön määrän lasku on merkittävä.

Taulukko 18: Henkilötyövuodet henkilöstöryhmittäin

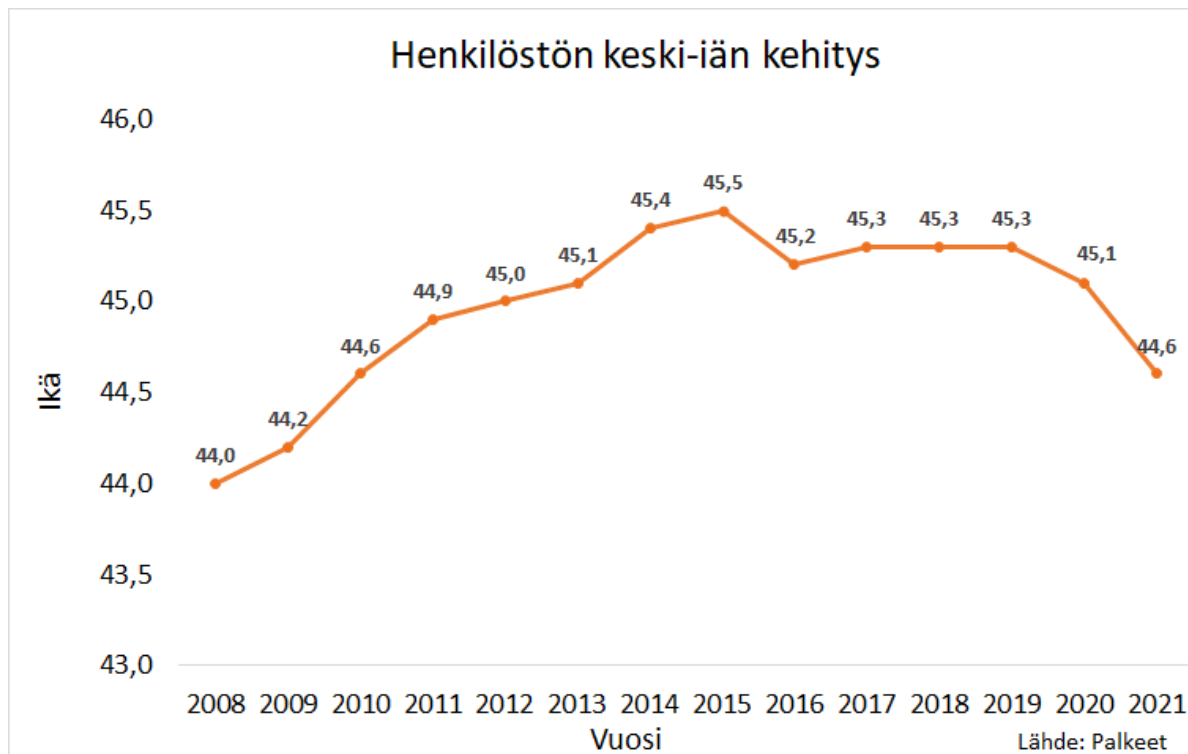
Henkilötyövuodet henkilöstöryhmittäin	2019	2020	2021
Johto	98	101	104
Asiantuntijat	239	238	244
Toimihenkilöt	157	145	131
Talous- ja kiinteistö	57	31	25
Tukitoiminnot yhteensä	551	515	504
Kuntoutus	273	275	278
Työtoimintahenkilöstö	171	160	147
Valvonta- ja ohjaus	1 312	1 336	1 422
Yhdyskuntaseuraamus	206	207	220
Lähityö yhteensä	1 962	1 978	2 067
Luokittelemattomat	11	10	-
Kaikki yhteensä	2 524	2 505	2 571

Henkilöstön keski-ikä kohdalla joitakin vuosia sitten tapahtunut nousu on käänntynyt las-kuun:

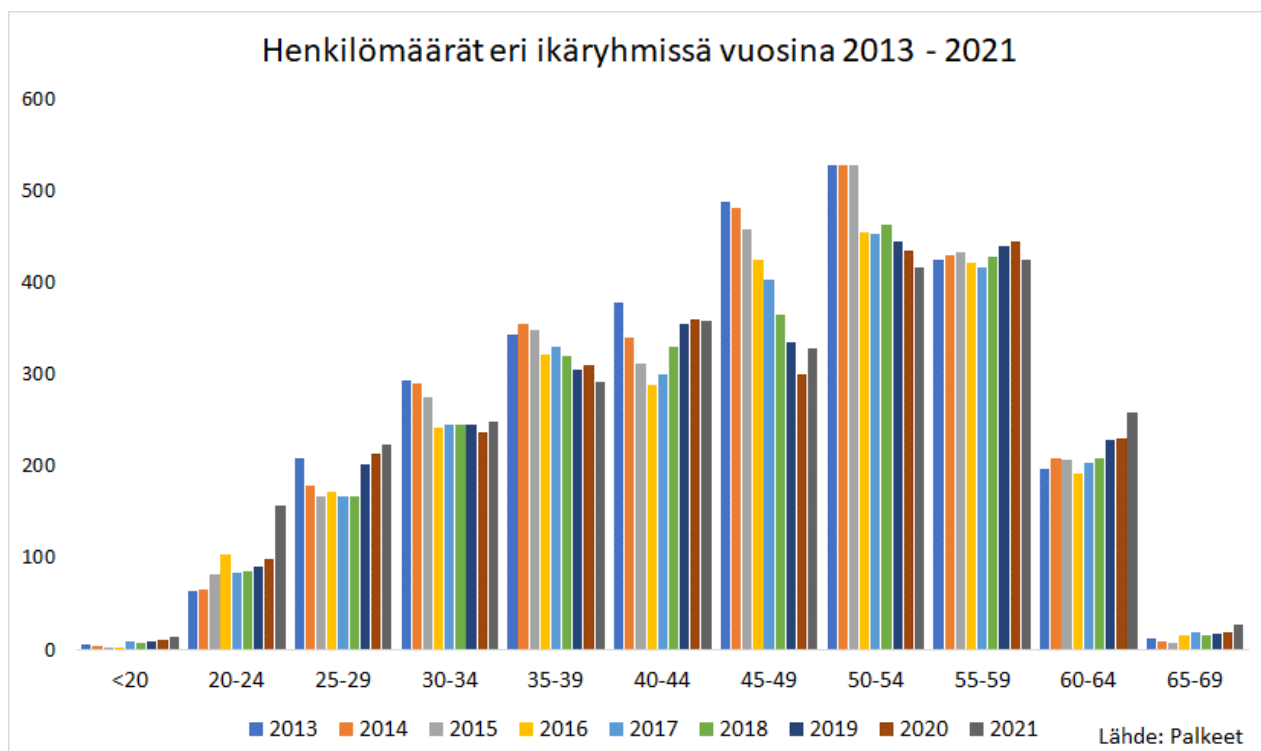
Taulukko 19: Henkilöstön keski-ikä 31.12.2021

Keski-ikä 31.12.2021	Mies	Nainen	Yhteensä	Henkilöitä
Keskushallintoyksikkö	50,8	45,2	47,0	114
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue	43,5	42,0	42,9	853
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue	45,8	44,9	45,4	847
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamus-alue	44,0	46,6	45,0	869
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	51,0	51,3	51,2	26
Täytäntöönpanoyksikkö	48,3	48,2	48,2	36
Yhteensä	44,6	44,7	44,6	2 745

Kuva 6: Henkilöstön keski-ian kehitys

Kuva 7: Henkilöstömäärät eri ikäryhmissä vuosina 2013–2021

6.2. Työhyvinvointi

Rikosseuraamuslaitoksen työhyvinvoinnin kehittämisohjelma 2020–2025 valmistui keväällä 2020. Risen työhyvinvoinnin kehittämistä ja sen seuranta varten muodostettiin kehittämisohjelmassa erityiset Rikosseuraamuslaitoskohtaiset indeksit. Indeksit (= mittarit) ovat:

Taulukko 20: Työhyvinvoinnin kehittämisohjelman 2020–2025 seurantamittarit

Työhyvinvoinnin kehittämisohjelman 2020–2025 seurantamittarit			
Mittari	2019 (seuranta)	2020	2021
Oma työ*	3,72	3,63	3,63
Arvot*	3,90	3,80	3,85
Työyhteisö*	3,51	3,50	3,55
Turvallisuus*	8,21	8,13	8,20
Terveys*	8,41	8,23	8,24
Työhyvinvointi	7,61	7,40	7,57
Sairauspoissalot päivää/henkilötyövuosi	14,9	15,80	15,5
Esimiestyö*	3,55	3,60	3,63
Johtaminen*	2,93	2,87	2,94

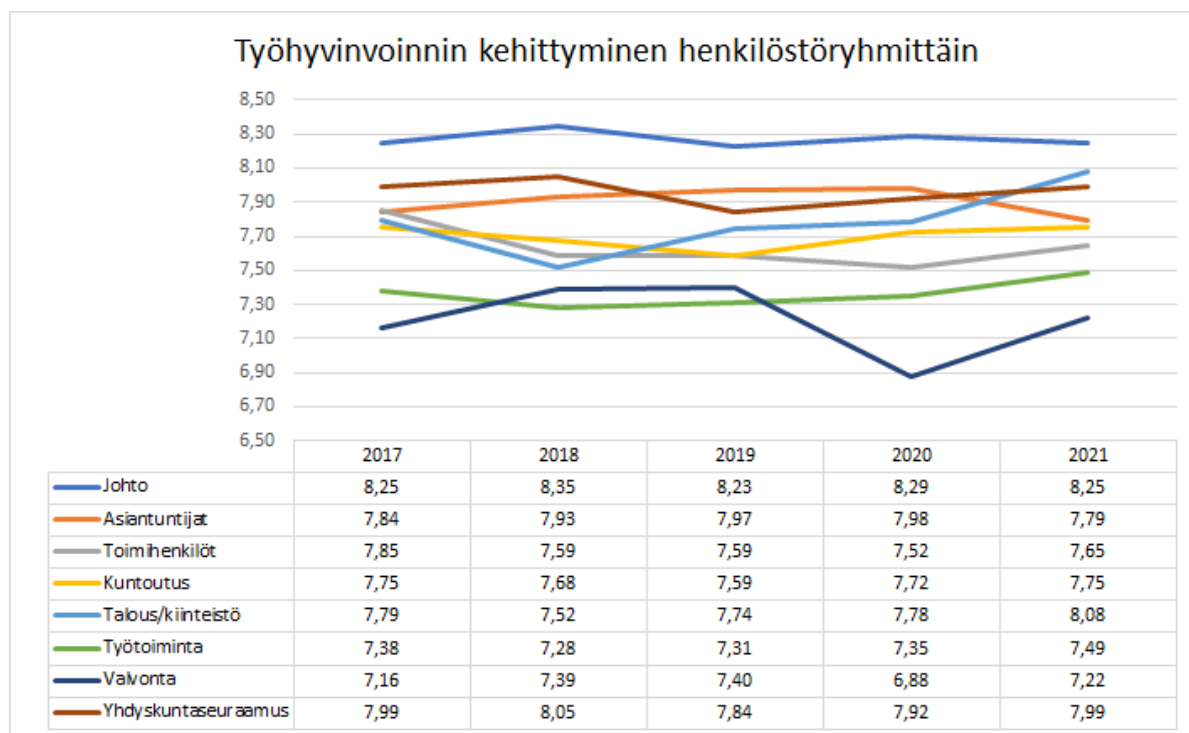
*Rikosseuraamuslaitoksen uusia Valtion henkilöstötutkimus VMBaro-mittareita.

Viime vuoden kohdalla kaikki seurantamittarit ovat parantuneet edellisestä vuodesta (myös ”Oma työ”, vaikka pyöristyykin vielä samaan lukuun).

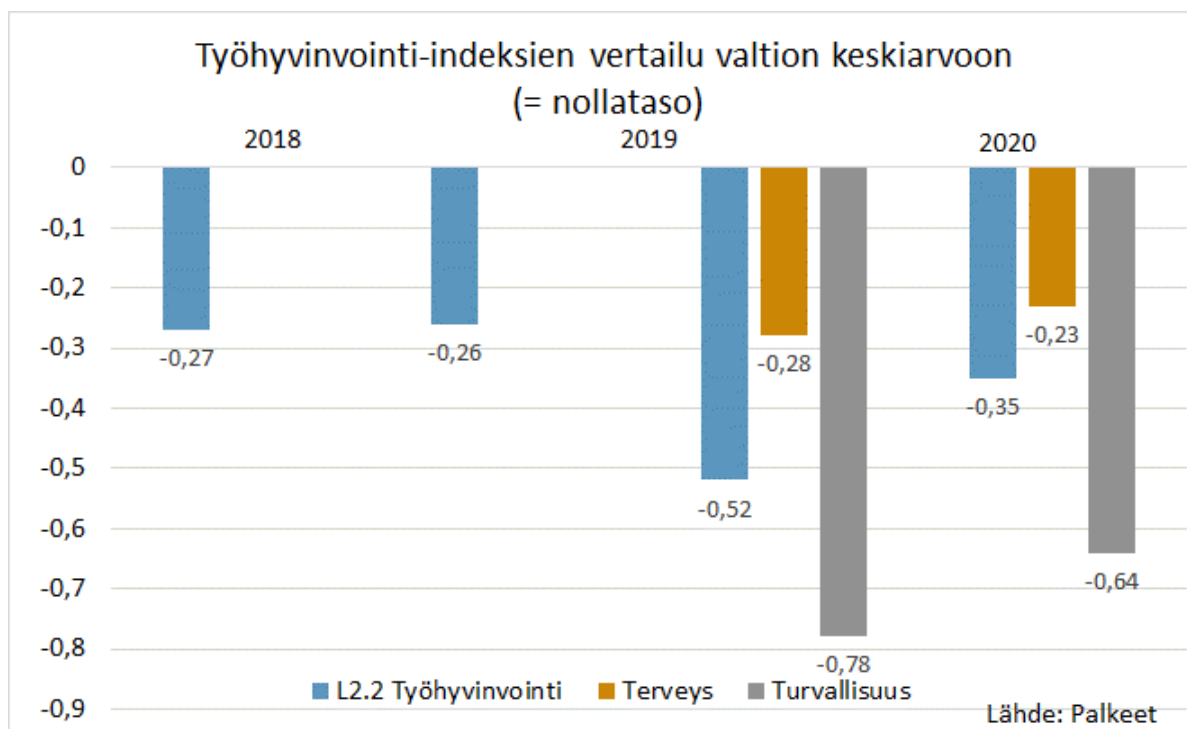
Työhyvinvointi on kehittynyt vuodesta 2017 melko tasaisesti. Valvontahenkilöstön kohdalla oli vuonna 2020 pudotus, mutta viime vuonna tapahtui taas nousua.

Ainoastaan henkilöstöryhmien Toimihenkilöt ja Asiantuntijat kohdalla on tapahtunut työhyvinvoinnin heikkenemistä vertailujaksolla 2017–2021.

Kuva 8 Työhyvinvoinnin kehittyminen henkilöstöryhmittäin

Kuva 9: Työhyvinvointi-indeksien vertailu valtion keskiarvoon

Työhyvinvointiin liittyvien keskeisten mittareiden arvot ovat Rikosseuraamuslaitoksessa yleensä valtion keskiarvon alapuolella. Vuonna 2019 kasvanut etäisyys on jälleen jonkin verran pienentynyt. (Valtion vertailulukuja terveydestä ja turvallisuudesta alettiin kysyä vasta vuonna 2020.)

Erityisesti sairauspoissaolojen korkean määrän jatkuminen tulee huomioida. Vuonna 2021 sairauspoissaolot olivat edelleen hyvin korkealla tasolla: 15,5 työpäivää / henkilötyövuosi. Sairauspoissaolot nousivat edellisenä vuonna 2020, vaikka valtion yleinen trendi oli (koronaviruksesta johtuen) päinvastainen. Vuonna 2020 valtion keskiarvo oli 7,4, työpäivää / henkilötyövuosi. Tämä huomioiden Rikosseuraamuslaitoksen sairauspoissaolojen taso on huomattavan korkea.

Risen VMBaron tulosten tilastoanalyysi osoittaa, että käsite ”työhyvinvointi” liittyy vastaajien mielessä vahvimmin terveyteen ja toiseksi vahvimmin turvallisuuteen. Risen työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelmassa 2020–2025 juuri nämä teemat onkin nostettu ensimmäisenä esiin. Terveys ja turvallisuus ovat ”työpahoinvointi”-teemoja siinä merkityksessä, että niiden pitää olla tarpeeksi kunnossa, jotta olisi kivijalka työhyvinvoinnin laajemmalle kehittämiselle. Monet muut työhyvinvointiin liittyvät kehittämisteemat (johtaminen, töiden organisointi,

koulutus, organisaatiokulttuuri, työyhteisön vuorovaikutus jne.) pohjautuvat sille, että perusasiat ovat tarpeeksi kunnossa. Risen sairauspoissaolot antavat aihetta vahvistaa erityisiä työkyvyn kehittämistoimia.

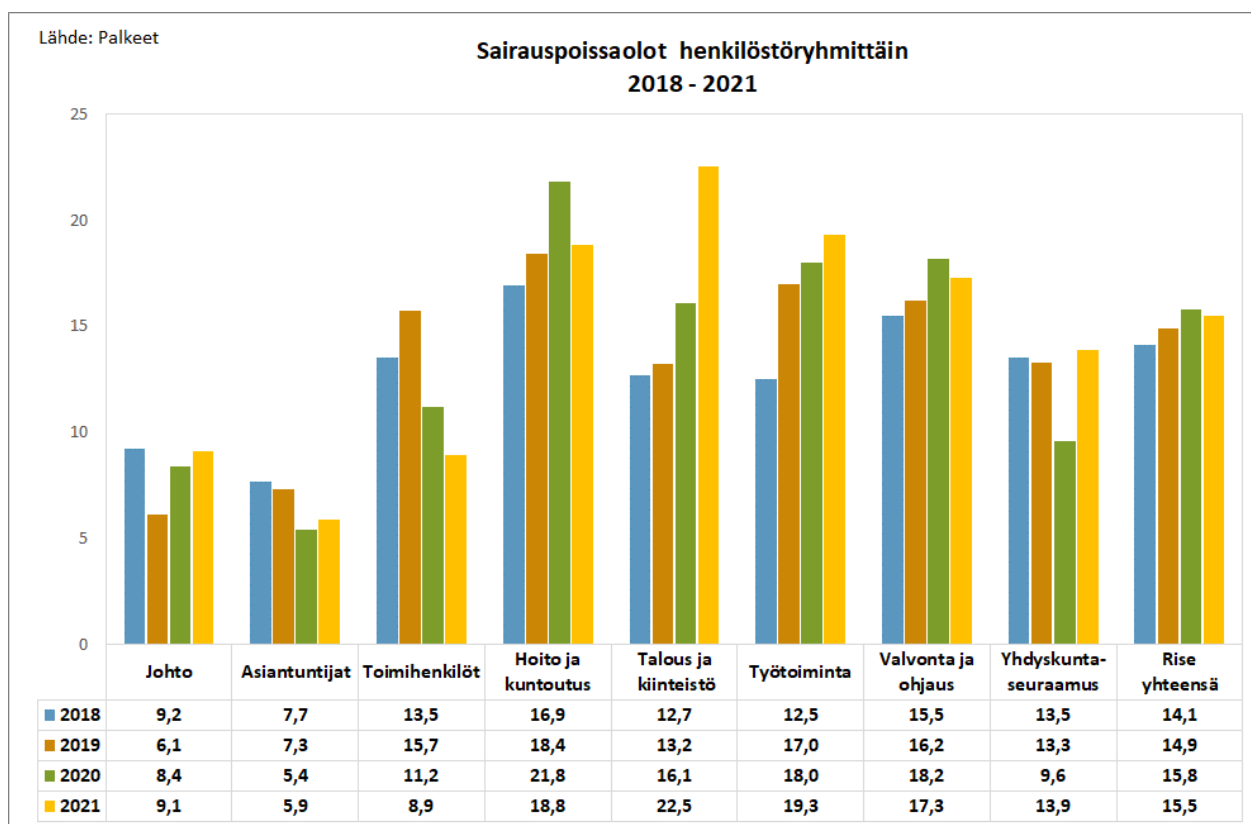
Lyhyiden sairauspoissaolojen suhteellinen ja absoluuttinen määrä on viime vuosina ollut laskeva ja lasku jatkui edelleen.

Taulukko 21: Sairauspoissalot

Sairauspoissaolot	2019	2020	Tulos-sopimus 2021	2021
Sairauspoissaolot, koko Rise (työpäivää/henkilötyövuotta)	14,9	15,8	13,9	15,5
Sairauspoissaolot (prosentteina vuotuisesta teoreettisesta työajasta)	5,98	6,24	-	6,12
Lyhyiden (1–3 päivää) sairauspoissaolojen %-osuus	31,8	28,7	-	28,5
Lyhyet sairauspoissaolot päivää/henkilötyövuosi	4,73	4,54	-	4,40

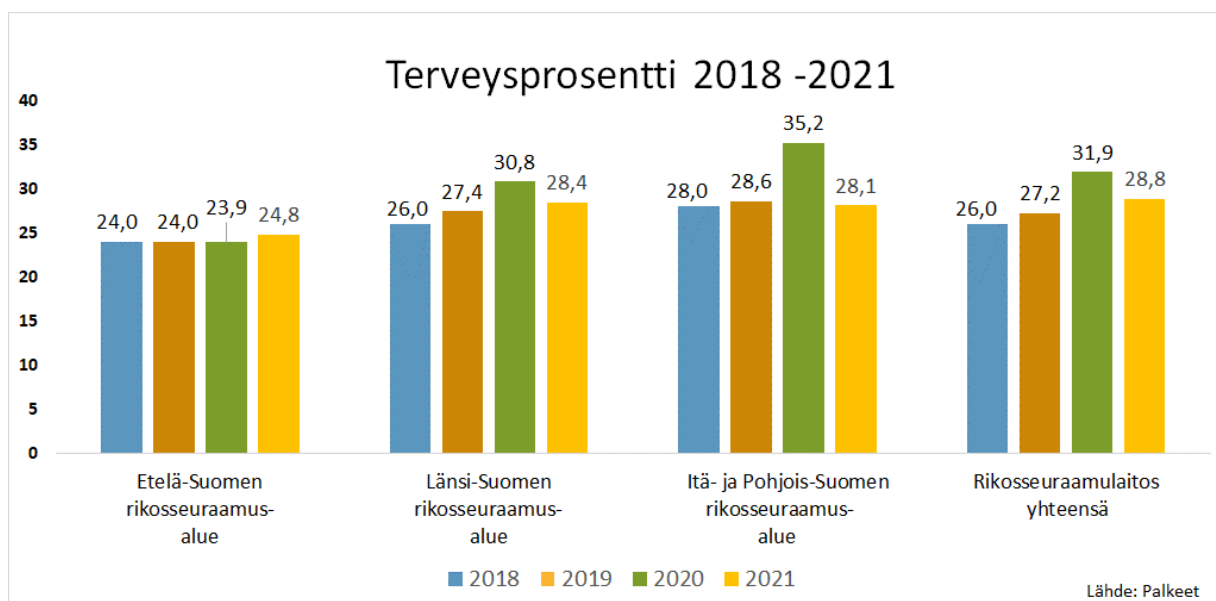
Sairauspoissaolojen määrä on korkeammalla tasolla vankiloissa lähityötä tekevien henkilöryhmien (työtoiminta, kuntoutus, valvonta) kohdalla sekä erityisesti talous- ja kiinteistöhuoltoon liittyvissä tehtävissä. Myös yhdyskuntaseuraamustyötä tekevien kohdalla sairauspoissaolot palasivat edellisen vuoden laskun jälkeen korkealle tasolle.

Kuva 10: Sairauspoissaolot henkilöstöryhmittäin vuosina 2018–2021

Terveysprosentti kääntyi laskusuuntaan:

Kuva 11: Terveysprosentti vuosina 2018–2021

Valtion henkilöstötutkimus VMBaron indeksit on uusittu vuonna 2019 ja koodattu järjestelmään siten, että uusien indeksien tuloksia saadaan vuodesta 2018 lähtien.

Taulukko 22: Valtion henkilöstötutkimus VMBaro

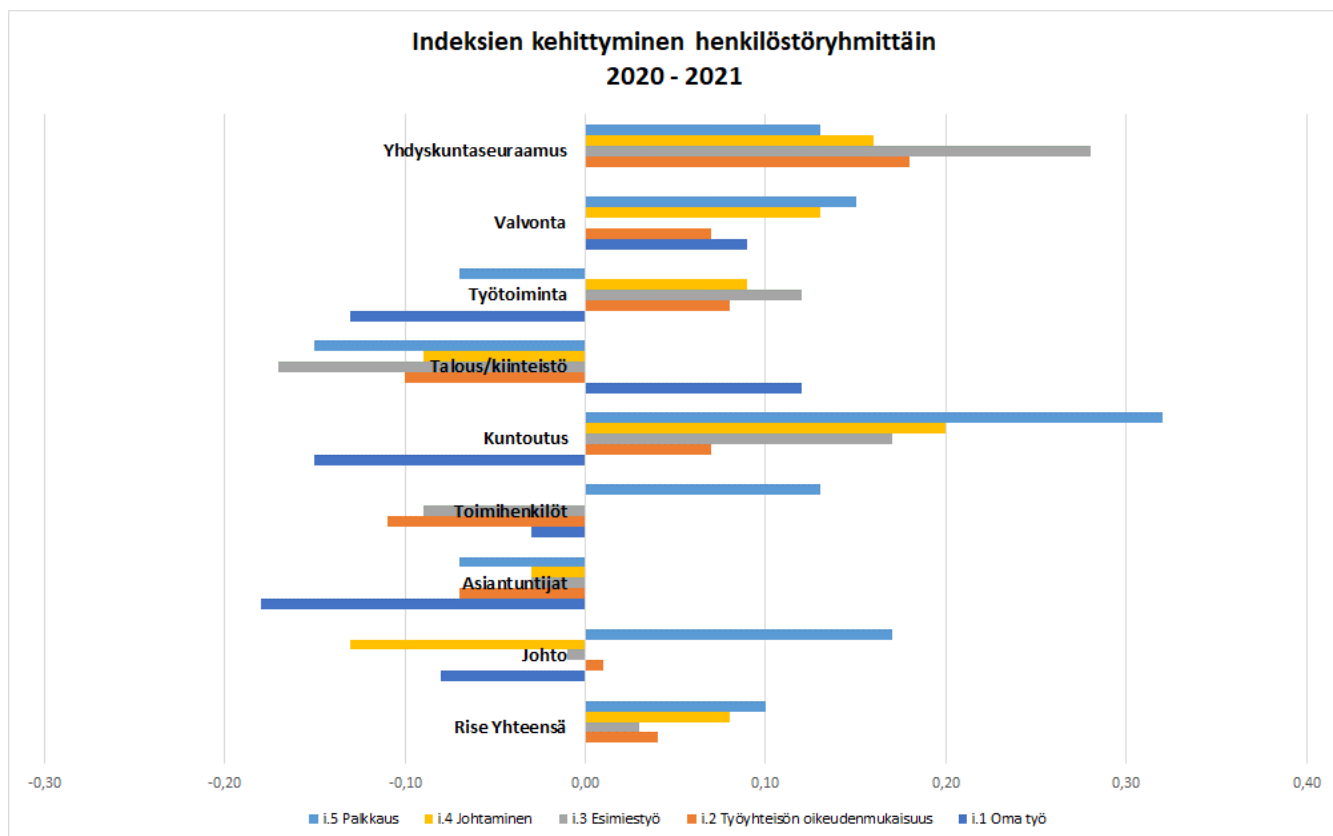
VMBaro	2020	2021	Muutos
Vastausprosentti	56,9	59,4	2,5
Valtion yleiset indeksit			
Oma työ	3,63	3,63	0,01
Työyhteisön oikeudenmukaisuus	3,69	3,73	0,04
Esimiestyö	3,61	3,64	0,03
Johtaminen	2,80	2,88	0,09
Palkkaus	2,52	2,62	0,11
Tulosohjausindeksit			
Kokonaisindeksi (Y)	3,34	3,38	0,05
Johtajuusindeksi (JO)	3,16	3,19	0,04
Työyhteisön toimintakulttuuri (5)	3,63	3,67	0,04
Työhyvinvointi (L2.2)	7,40	7,57	0,17

Taulukko 23: VMBaron keskeiset indeksit henkilöstöryhmittäin

Rikosseuraamuslaitoksen indeksit henkilöstöryhmittäin	i.1 Oma työ		i.2 Työyhteisön oikeudenmukaisuus		i.3 Esimiestyö		i.4 Johtaminen		i.5 Palkkaus	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Johto	4,39	4,31	4,24	4,25	4,15	4,14	4,02	3,89	3,14	3,31
Asiantuntijat	4,14	3,96	3,83	3,76	3,80	3,77	3,24	3,21	2,81	2,74
Toimihenkilöt	3,53	3,50	3,52	3,41	3,60	3,51	3,02	3,02	2,37	2,50
Kuntoutus	4,07	3,92	3,51	3,58	3,37	3,54	2,75	2,95	2,49	2,81
Talous ja kiinteistö	3,57	3,69	3,61	3,51	3,46	3,29	3,15	3,06	2,55	2,40
Työtoiminta	3,56	3,43	3,40	3,48	2,90	3,02	2,48	2,57	2,25	2,18
Valvonta	3,22	3,31	3,60	3,67	3,51	3,51	2,34	2,47	2,38	2,53
Yhdyskunta-seuraamus	4,08	4,08	3,91	4,09	3,89	4,17	3,28	3,44	2,56	2,69
Rise Yhteensä	3,63	3,63	3,69	3,73	3,61	3,64	2,80	2,88	2,52	2,62

Lähityötä tekevien henkilöstöryhmien kohdalla keskeiset indeksit ovat pääsääntöisesti parantuneet, mutta samalla heikentyneet tukitoimintoja tekevien henkilöstöryhmien kohdalla. Yhdyskuntaseuraamuksen ja Valvonnan kohdalla kehitys on ollut kaikkien indeksien kohdalla positiivinen, samoin Kuntoutuksenkin kohdalla lukuun ottamatta indeksiä i.1 Oma työ. Työtoiminnan kohdalla indeksien i.1 Oma työ ja i.5 Palkkaus indeksiarvo on heikentynyt. Talous ja kiinteistö -ryhmän kohdalla vain indeksi i.1 Oma työ on parantunut. Myös ryhmien Toimihenkilöt ja Johto kohdalla vain yksi indeksiarvo on mainittavasti parantunut: i.5 Palkkaus. Isoimmat indeksiarvojen paranemiset löytyvät ryhmästä Kuntoutus (i.5 Palkkaus) ja Yhdyskuntaseuraamus (i.3 Esimiestyö). Rise-tasolla ovat parantuneet erityisesti indeksit i.5 palkkaus ja i.4 Johtaminen.

Kuva 12: Indeksien kehittyminen henkilöstöryhmittäin vuosina 2020-2021

Taulukko 24: Työterveyshuollon kokonaiskustannukset palautukset huomioiden

Työterveyshuollon korvaukset ja palautukset, €	2018	2019	2020	2021
Työterveyspalvelut	2 027 246	2 477 094	1 929 200	2 591 075
Työterveyshuollon kustannusten palautukset	-578 051	-582 885	-599 226	-570 490
Yhteensä	1 606 602	1 894 239	1 329 974	2 020 585

Työterveyshuollon kustannukset/henkilötyövuosi ovat kasvaneet viime vuosina. Koronavuosi 2020 oli poikkeus kehityksessä. Vuosien 2018 ja 2019 välissä tapahtui huomattava kustannustason nousu. Mehiläisen asiakkuus alkoi vuoden 2020 alussa.

Taulukko 25: Työterveyshuollon kokonaiskustannukset palautukset huomioiden

Työterveyshuollon kustannukset			
Vuosi	Henkilötyövuosia	Euroa	Euroa/henkilötyövuosi
2016	2510	1 606 908	640
2017	2484	1 539 281	620
2018	2496	1 606 602	644
2019	2524	1 894 239	750
2020	2505	1 329 974	531
2021	2571	2 020 585	786

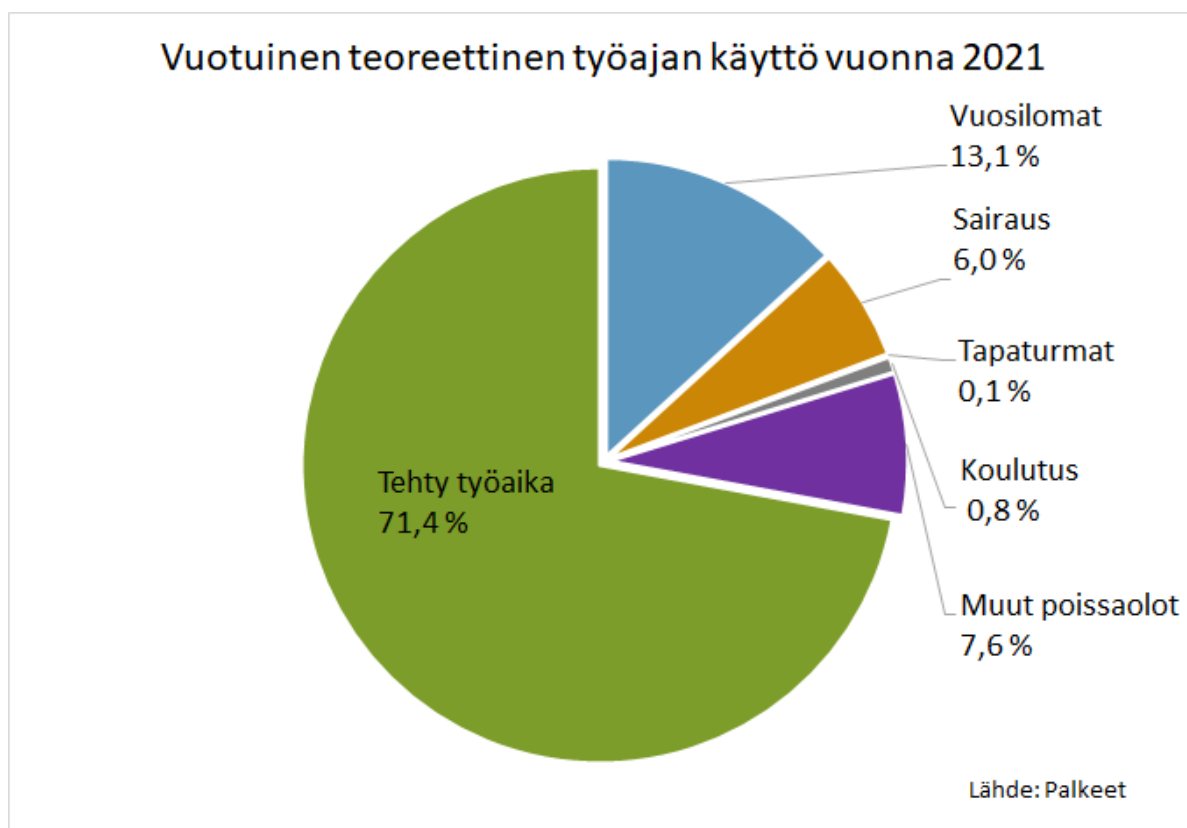
6.3. Osaaminen ja aineeton pääoma

Taulukko 26: Henkilöstön koulutus

Koulutus	2019	2020	Tulos-sopimus 2021	2021
Henkilöstön koulutustasoindeksi	4,4	4,5	-	4,5
Henkilöstön koulutuspäivät/henkilötyövuodet	5,6	4,3	4,5	2,8

Vuotuisesta teorettisesta työajasta vuosilomia oli 13.1 %, sairauspoissaoloja (sis. tapaturmat) 6,1 % ja tehtyä työaikaa oli 71,4 %.

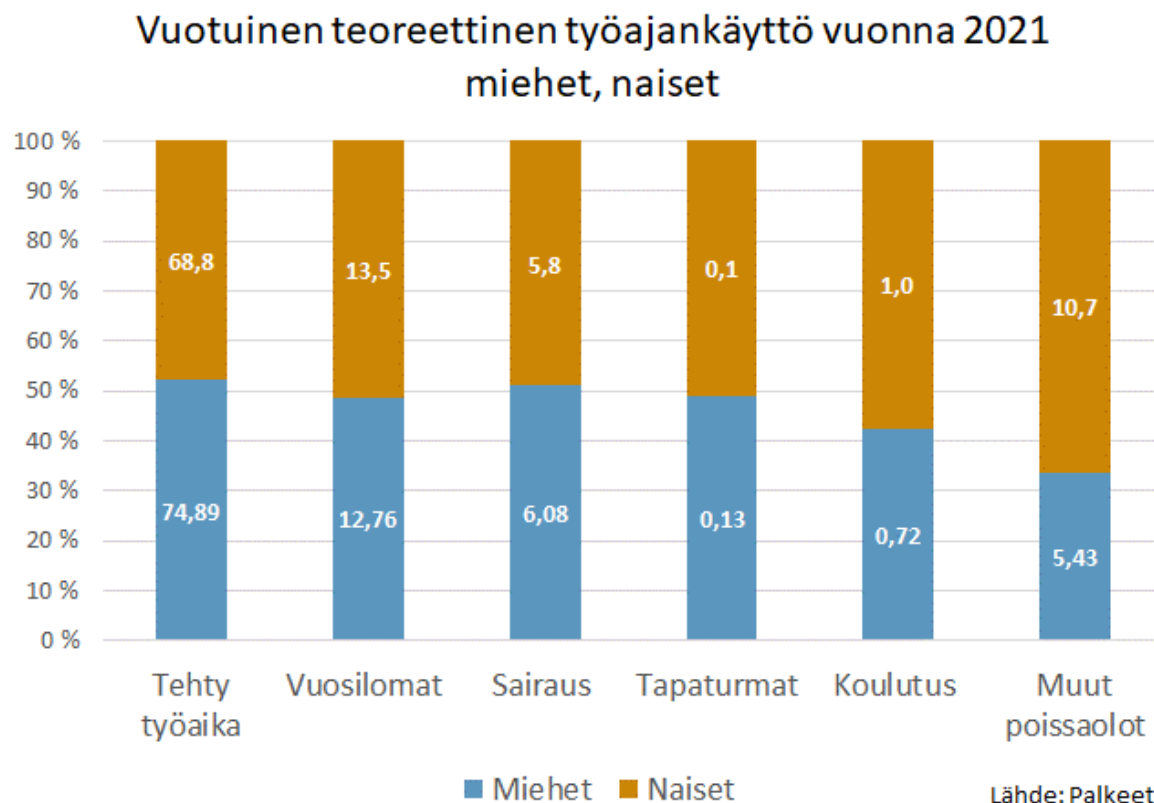
Kuva 13: Vuotuinen teorettinen työajan käyttö vuonna 2021

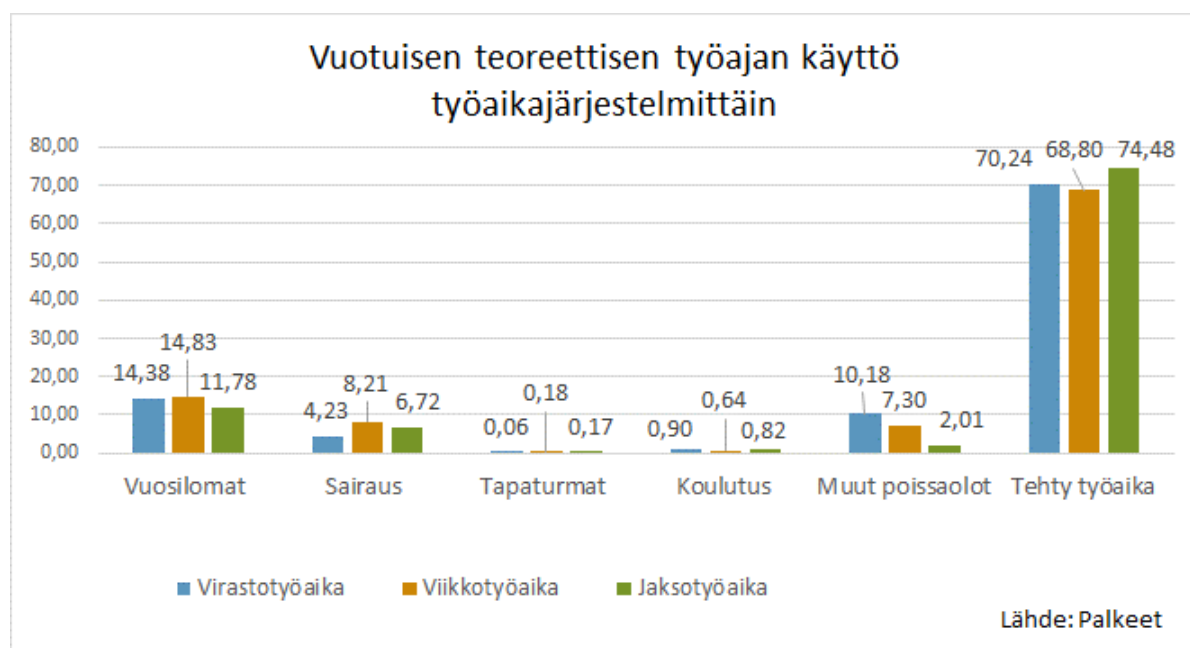
Tehdyn työajan kohdalla on merkittävä sukupuoliero. Miesten vuotuisesta työajasta tehtyä työaikaa on 74,9 %. Naisilla vastaava osuus on 68,8 %.

Merkittäviä sukupuolieroja löytyy myös muiden poissaolojen kohdalla. Naisten osuus perhevapaista oli 74 %, mutta se ei yksinään selitä suurta eroa sukupuolten välillä muiden poissaolojen määrässä, koska perhevapaiden osuus vuotuisesta teoreettisesta työajasta oli vain 1,6 %.

Kuva 14: Vuotuinen teoreettinen työajankäyttö vuonna 2021 sukupuolittain

Kuva 15: Vuotuisen teoreettisen työajan käyttö työaikajärjestelmittäin

Vuonna 2021 jaksotyötä tekevien kohdalla vuotuisesta teorettisesta työajasta kohdistui työaikaan 74,48 % (edellisenä vuonna 73,0 %). Osuus on suurempi muita työaikoja tekevien kohdalla.

Taulukko 27: Henkilöstön vaihtuvuus

Vaihtuvuus	Alkaneet palvelujaksot				Päätyneet palvelujaksot			
	2018	2019	2020	2021	2018*	2019**	2020**	2021**
Vakinaiset	29	42	35	40	148	116	146	156
Määräaikaiset	679	537	607	736	70	205	291	328
Yhteensä	708	579	642	776	218	321	437	484

Alkaneet palvelujaksot: laskettu mukaan ne, joilla virastoon tulopäivämäärä on yhdenjaksoinen ajalla 1.1. - 31.12.2021, eikä henkilö ole ollut töissä joulukuussa 2020 Rikosseuraamuslaitoksessa.

* Päätyneet palvelujaksot sisältävät Kiekusta otettuna ne, joilla on merkitty sopimuksen päättyessä erosuunta / syy.

** Päätyneet palvelujaksot sisältävät eronneet -henkilöt vuonna 2021, joilla ei ole palvelusuhdetta enää 1.1.2022 Rikosseuraamuslaitoksessa. Aikaisemmin on raportoitu vain henkilöt, joilla on merkitty erosuunta-koodi SAP-järjestelmään.

Taulukko 28: Henkilöstön vaihtuvuus

Vaihtuvuus	Henkilöstön lukumäärä keskimäärin				Vaihtuvuusprosentti			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Vakinaiset *	2 220	2256	2188	2212	6,7	5,1	6,7	7,1
Määräaikaiset	413	412	468	533	-	-	-	-
Yhteensä	2 633	2 668	2656	2745	-	-	-	-

* Sisältää määräaikaiset, joilla on taustavirka.

Taulukko 29: Työkyvyttömyyseläkkeet ja hakemukset

Työkyvyttömyyseläkkeet	2017	2018	2019	2020	2021
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet	12	9	6	7	15
Henkilöstön lukumäärä	2 622	2 633	2 668	2 656	2 745
% koko henkilöstöstä	0,5	0,3	0,2	0,3	0,5
Työkyvyttömyyseläkehakemukset					
ensikertalaiset	15	17	26	31	37
jatkohakemukset	8	11	16	22	40
Ammatilliset kuntoutushakemukset					
myöntäviä päätöksiä *	5 (5)	6 (5)	9 (6)	17 (10)	17 (10)

*suluissa myöntävät päätökset, jotka on saatu hakemuksesta

Ylityötunnit eivät ole lähteneet (Covid-19 tilanteessa) kasvamaan.

Taulukko 30: Ylityötunnit

Ylityötunnit	2018	2019	2020	2021
Todelliset tehdyt tunnit	87 361	82 806	49 568	76 156
Lisätyöt	17 898	13 247	21 168	10 650
Yksinkertaisina korvattavat tunnit	161 883	151 960	103 650	138 539

7. Tilinpäätösanalyysi

7.1. Rahoituksen rakenne

Rangaistusten täytäntöönpanon määrärahat on budjetoitu oikeusministeriön pääluokan 25 lukuun 40. Vertailtavuuden vuoksi analyysissa on edellisen vuoden luvut esitetty suluissa.

Rikosseuraamuslaitoksen kirjanpitoyksikön menoihin oli käytettävissä kertomusvuonna oikeusministeriön hallinnonalan, rangaistusten täytäntöönpanon, määrärahoja yhteensä 272,7 miljoonaa euroa (262,9 miljoonaa euroa) arvonlisäveroineen, mikä oli 9,7 miljoonaa euroa ja 3,7 % enemmän kuin edellisellä vuonna. Talousarviossa myönnettiin määrärahoja 271,7 miljoonaa euroa (245,4 miljoonaa euroa). Edelliseltä vuodelta siirtyi 18,5 miljoonaa euroa (17,8 miljoonaa euroa). Talousarviossa myönnettiin toimintamäärärahaa 233,9 miljoonaa euroa (218,9 miljoonaa euroa) ja avolaitostöihin 4,7 miljoonaa euroa (4,7 miljoonaa euroa). Täydentävässä talousarvioesityksessä, HE 227/2020 vp (19.11.2020), talousarvioesitystä 229 297 000 euroa täydennettiin 4 642 000 eurolla. Tästä 1 600 000 euroa aiheutui koronaviruspandemian rangaistusten täytäntöönpanon ruuhkan purkamisesta, 1 660 000 euroa rikosasioiden määrän kasvusta, 527 000 euroa Turun varmuusosaston perustamisesta ja 855 000 euroa omakustannusperiaatteen toteuttamisesta Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa.

Ensimmäisessä lisätalousarviossa toimintamenoihin myönnettiin lisäystä 4 720 000 euroa koronaviruspandemiaan liittyen rangaistusten täytäntöönpanon ruuhkan purkamiseen. Kolmannessa lisätalousarviossa toimintamenoista vähennettiin 204 000 euroa. Vähennyksestä 84 000 euroa aiheutui omakustannusperiaatteen toteuttamisesta Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa ja 120 000 euroa siirrosta momentille 33.01.06 vankiterveydenhuollon toiminnan turvaamiseksi. Neljännessä lisätalousarviossa toimintamenoihin myönnettiin lisäystä 9 609 000 euroa. Lisäyksestä 3 780 000 euroa perustui työaikalainsäädäntöön liittyvän oikeudenkäyntiasian ratkaisuun sovinnollisesti, 5 800 000 euroa aiheutui koronaviruspandemiaan liittyvästä vankeusrangaistusten täytäntöönpanoruuhkan purkamisesta ja 29 000 euroa omakustannusperiaatteen toteuttamisesta Senaatti-konsernin liikelaitosten vuokrissa.

Tilijaottelun muutoksella oikeusrekisterikeskukselle siirrettiin toimintamäärärahoja 17,3 miljoonaa euroa (17,0 miljoonaa euroa) Rikosseuraamuslaitoksen tietohallinnon menojen varten.

Käytettävissä olevista määrärahoista toimintamenoihin myönnettyjä määrärahoja oli käytettävissä yhteensä 264,6 miljoonaa euroa (237,6 miljoonaa euroa) eli 11,3 % enemmän kuin edellisenä vuonna, ja avolaitostöihin myönnettyjä määrärahoja 6,5 miljoonaa euroa (7,2 miljoonaa euroa) eli 10,8 % vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Kirjanpitoyksikön käytössä oli muiden pääluokkien määrärahoja yhteensä 0,3 miljoonaa euroa (0,3 miljoonaa euroa). Tästä työllistämismäärärahaa oli 0,1 miljoonaa euroa (0,1 miljoonaa euroa) ja 0,2 miljoonaa euroa hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki määrärahaa.

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamomentti on kokonaisuudessaan nettobudjetoitu. Nettobudjetoidulle toimintamomentille kirjattiin varainhoitovuoden aikana tuloja yhteensä 8,9 miljoonaa euroa (11,1 miljoonaa euroa), mistä maksullisen toiminnan tuotot olivat 4,8 miljoonaa euroa (7,9 miljoonaa euroa), vuokrat ja käyttökorvaukset 0,6 miljoonaa euroa (0,6 miljoonaa euroa) ja muut tuotot yhteensä 3,5 miljoonaa euroa (2,6 miljoonaa euroa).

Taulukko 31: Rikosseuraamusalan rahavirtalaskelma

Rikosseuraamusalan rahavirtalaskelma momentti 25.40.01 (1 000 euroa)				
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Tulos-sopimus 2021	Toteuma 2021
Talousarvioesitys	216 499	218 912	229 297	233 939
Lisätalousarvioesitykset yhteensä	0	3 506	-	14 125
Tietohallinto Oikeusrekisterikeskus ORK		-17 039	-16 400	-17 286
Siirtynyt edelliseltä vuodelta	25 910	15 213	12 656	16 512
Käytettävissä, netto	242 409	220 592	225 553	247 290
Tulot	-12 101	-11 087	-10 000	-8 855
Käytettävissä, brutto	254 510	231 679	236 253	256 145
Käytetty/ Tilinpäätösesitys, netto	227 196	204 080	211 795	222 055
Käytetty/ Tilinpäätösesitys, brutto	239 297	215 167	222 495	230 909
Siirtynyt/siirtyy	15 213	16 512	13 758	25 236
Siirtyneet % talousarviomäärärahasta	7,03 %	9,14 %	6,00 %	10,79 %

7.2. Talousarvion toteutuminen

Menoarviot ja siirretyt määrärahat

Rikosseuraamuslaitos käytti rangaistusten täytäntöönpanon määrärahoja (pääluokka 25) 263,4 miljoonaa euroa sisältäen oikeusrekisterikeskukselle siirrettyjen tietohallinnon määrärahojen käytön (244,6 miljoonaa euroa). Määrärahoista toimintamenomäärärahaa käytettiin 239,3 miljoonaa euroa, mikä oli 8,2 % enemmän kuin edellisenä vuonna (221,1 miljoonaa euroa).

Avolaitostöihin myönnettyä määrärahaa käytettiin 5,1 miljoonaa euroa, mikä oli -6,4 % vähemmän kuin edellisenä vuonna (5,5 miljoonaa euroa). Avolaitosmäärärahaa siirtyi 1,3 miljoonaa euroa vuodelle 2022 (1,8 miljoonaa euroa). Merkittävimmät avolaitostyökohteet perustuivat yhteistyösopimuksiin Metsähallituksen, Museoviraston, Hämeenlinnan ja Helsingin kaupunkien sekä Suomenlinnan hoitokunnan kanssa.

Muiden pääluokkien määrärahoja käytettiin yhteensä 0,2 miljoonaa euroa (0,2 miljoonaa euroa), jotka olivat valtionhallinnolle tarkoitettuja työllistämismäärärahoja sekä osaamisen kehittämisen ja hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuen määrärahoja.

Menoarvotileille ja siirrettyjen määrärahojen tileille kirjatut menot (netto) olivat yhteensä 263,5 miljoonaa euroa (244,8 miljoonaa euroa), mikä oli 7,7 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Vuodelle 2022 siirrettiin pääluokan 25 määrärahoja 26,6 miljoonaa euroa (18,3 miljoonaa euroa), mikä oli 8,3 miljoonaa euroa ja 45,7 % enemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuodelle 2022 siirtyi toimintamenomäärärahaa 25,2 miljoonaa euroa (16,5 miljoonaa euroa). Kasvua edelliseen vuoteen 8,7 miljoonaa euroa, 52,8 %. Siirtyvä toimintamenomääräraha oli 10,2 % talousarviossa ja lisätalousarvioissa myönnetystä määrärahasta.

Tuloarviotilit

Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot on nettobudjetoitu.

7.3. Tuotto- ja kululaskelma

Taulukko 32: Rikosseuraamusalan tuotto-kululaskelma

Rikosseuraamusalan tuotto-kululaskelma (1 000 euroa) momentti 25.40.01				
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Tulos-sopimus 2021	Toteuma 2021
Henkilöstökulut	124 584	123 873	130 500	135 101
Toimitilamenot	45 938	43 908	42 408	43 176
Ostopalvelut*	40 170	22 396	23 647	27 730
Aineet ja tarvikkeet	16 595	14 116	14 500	12 055
Investoinnit/käyttöomaisuushankinnat	922	399	1 040	1 490
Muut kulut	11 088	10 476	10 400	11 358
Tuotot	-12 101	11 087	-10 700	-8 822
Yhteensä	227 196	204 080	211 795	222 055

* Vuosien 2019 ostopalvelut sisältävät tietohallinnon menot.

Kirjanpitoyksikön tuotto- ja kululaskelma on laadittu liikekirjanpidon periaatteita noudattaen. **Kulut** olivat kertomusvuonna 245,6 miljoonaa euroa tuottoja suuremmat (231,6 miljoonaa euroa). Kulujäämä heikkeni edellisestä vuodesta 14,0 miljoonaa euroa, -6,0 %. Tilijaottelun muutoksella oikeusrekisterikeskukselle siirrettiin toimintamenojärärahöja 17,3 miljoonaa euroa (17,0 milj. euroa) Rikosseuraamuslaitoksen tietohallinnon menoja varten.

Toiminnan tuotot olivat yhteensä 8,9 miljoonaa euroa (11,0 miljoonaa euroa), 2,2 miljoonaa euroa eli -19,8 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tuottoihin sisältyi maksullisen toiminnan tuottoja 4,8 miljoonaa euroa (7,9 miljoonaa euroa), vuokria ja käyttökorvauksia 0,6 miljoonaa euroa (0,6 miljoonaa euroa) ja muita toiminnan tuottoja 3,5 miljoonaa euroa (2,5 miljoonaa euroa).

Maksullisen toiminnan tuotot laskivat 3,1 miljoonaa euroa, -39,0 %, edellisestä vuodesta ollen 4,8 miljoonaa euroa (7,9 miljoonaa euroa). Maksullisen toiminnan tuotot sisältävät työtoiminnan ja laitosmyymälöiden tuotot. Laskua selittää laitosmyymälätoiminnan siirtyminen Leijona Catering oy:lle sekä virusepidemian vaikutus myyntiin.

Henkilökunnan asunnoista perityt vuokrat ja käyttökorvaukset olivat 0,6 miljoonaa euroa (0,6 miljoonaa euroa) kuten edellisenäkin vuonna.

Muut toiminnan tuotot kasvoivat 0,9 miljoonaa euroa, 37,5 %, edelliseen vuoteen nähden ollen 3,5 miljoonaa euroa (2,5 miljoonaa euroa). Muista toiminnan tuotoista omaisuuden myyntivoittoja oli 0,1 miljoonaa euroa (0,3 miljoonaa euroa). Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset olivat 1,0 miljoonaa euroa (0,9 miljoonaa euroa). Yhteistoiminnan kustannusten korvaukset sisälsivät maatalouden tukia, korvauksia Valtiokonttorin Kaiku-hankkeelta ja erilaisten oppilaitosten koulutuskorvauksia. Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot olivat 1,1 miljoonaa euroa (0,7 miljoonaa euroa). Tuotoista 0,8 miljoonaa euroa on Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja Twinning-rahoitteisten projektien laskutusta, 0,2 miljoonaa euroa oli laskutusta Riihimäen konepajakoulun säätiöltä. Muut muihin toiminnan tuottoihin kuuluvat tuotot olivat 1,2 miljoonaa euroon (0,5 miljoonaa euroa). Tuotot sisältävä mm. laitosmyymälöiden kautta vangeille myydyt puheajat.

Taulukko 33: Rikosseuraamusalan tulot

Rikosseuraamusalan tulot (1 000 euroa) mom. 25.40.01				
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Tulos- sopimus 2021	Toteuma 2021
Työtoiminta	4 147	3 425	3 600	3 248
Laitosmyymälät	4 576	4 468	4 400	1 565
Palvelussuhdeasunnot	731	629	600	582
Muut tulot	2 647	2 564	2 100	3 460
Yhteensä	12 101	11 087	10 700	8 855

Toiminnan kulut olivat yhteensä 233,8 miljoonaa euroa (218,5 miljoonaa euroa). Kasvua edelliseen vuoteen on 7,0 % eli 15,2 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut muodostivat toiminnan kuluista 59 %, vuokrat 21 %, palvelujen ostot 13 %, ostot tilikauden aikana 6 % ja muita kuluja 1 %.

Henkilöstökulut olivat yhteensä 138,1 miljoonaa euroa (126,5 miljoonaa euroa). Henkilöstökulut kasvoivat 11,5 miljoonaa euroa, 9,1 %, edellisestä vuodesta. Henkilötyövuosien määrä kasvoi 66 edellisestä vuodesta. Palkkoja korotettiin 1,0 % virastoerällä 1.5.2021

lukien ja yleiskorotuksella 1.6.2021 lukien 0,97 %. Henkilöstökulut sisältävä 3,4 miljoonaa euroa työaikalainsäädäntöön liittyvän oikeudenkäyntiasian sovinnollisesta ratkaisusta johtuvia palkkakuluja.

Henkilöstökulut sisältävät vangeille maksettuja palkkoja 1,8 miljoonaa euroa (2,0 miljoonaa euroa). Laskua edellisestä vuodesta 0,2 miljoonaa euroa (-9,9 %).

Henkilökunnan henkilöstökulut sivukuluineen olivat 136,2 miljoonaa euroa (124,5 milj. euroa). Tästä henkilöstökulut olivat 113,4 miljoonaa euroa (104,4 milj. euroa). Kasvua edelliseen vuoteen 9,0 miljoonaa euroa, 8,7 %. Henkilöstösivukulut olivat 22,8 miljoonaa euroa (20,1 milj. euroa). Kasvua edelliseen vuoteen 2,7 miljoonaa euroa, 13,3 %. Henkilöstösivukuluprosentti nousi edellisestä vuodesta 0,7 prosentilla ollen 20,1 %.

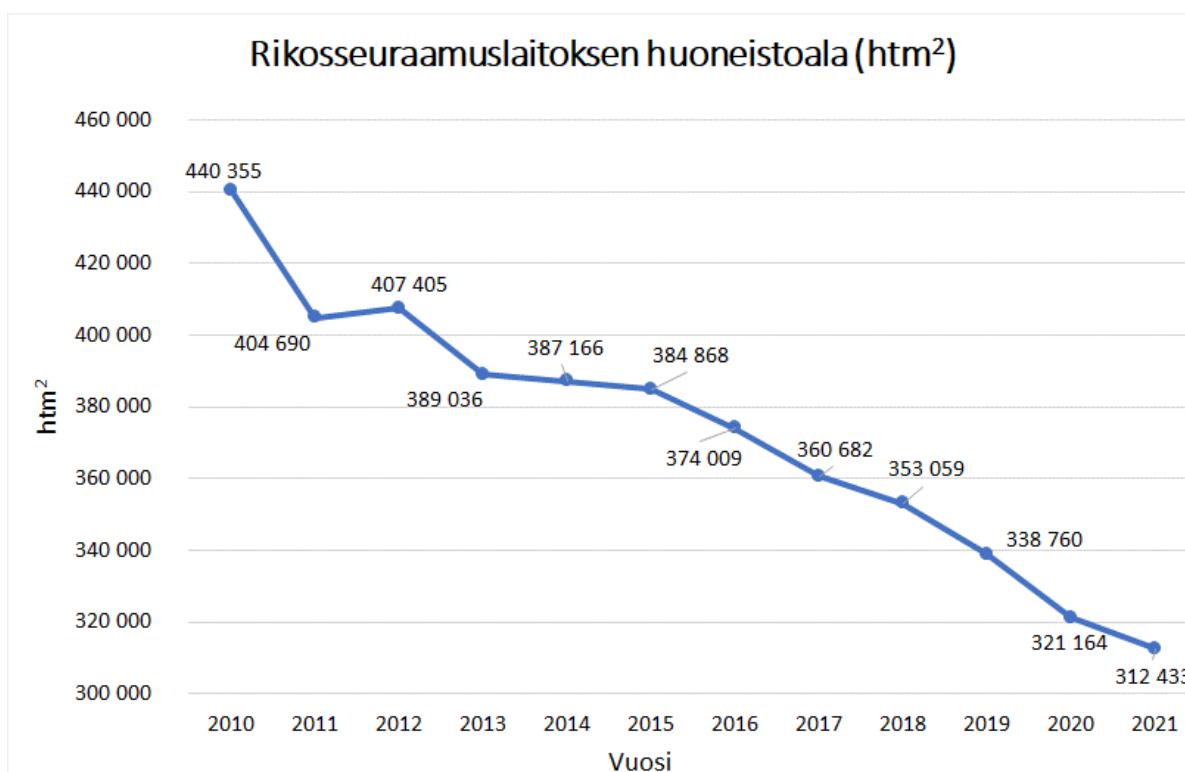
Työaika ja suoriteperusteiset lisät olivat 9,7 miljoonaa euroa (9,6 milj. euroa). Kasvua edelliseen vuoteen nähden 0,3 miljoonaa euroa (3,3 %). Ylityö- ja varallaolokorvauksia maksettiin 1,9 miljoonaa euroa (1,5 milj. euroa), 0,4 miljoonaa euroa (25,6 %) enemmän kuin edellisenä vuonna. Lomarahoina ja lomarahavapaina maksettiin 4,8 miljoonaa euroa (5,0 milj. euroa), 0,2 miljoonaa euroa (-3,8 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna. Muita korvauksia ja lisiä maksettiin 0,4 miljoonaa euroa, 15,2 %, edellistä vuotta enemmän 2,7 miljoonaa euroa (2,4 milj. euroa). Loma-palkkavelan muutoksena henkilöstökuluihin kirjattiin 0,2 miljoonaa euroa enemmän, 37,2 %, kuin edellisenä vuonna yhteensä 0,7 miljoonaa euroa (0,5 milj. euroa). Oikaisuerinä henkilöstömenoihin on kirjattu sairausvakuutuslain, tapaturmavakuutuslain ja muiden vastaavien lakien mukaisina palautuksina yhteensä 2,1 miljoonaa euroa (1,9 miljoonaa euroa). Kasvua edelliseen vuoteen 0,2 miljoonaa euroa (9,9 %). Sairauspoissaolotyöpäiviä oli 15,5 henkilötyövuotta kohden (15,5 pvä).

Vuokrakulut, joita oli yhteensä 48,5 miljoonaa euroa (48,2 miljoonaa euroa), kasvoi edellisestä vuodesta 0,3 miljoonalla eurolla, yhteensä 0,7 %. Vuokrakuluista muiden rakennusten vuokrat laskivat 0,5 miljoonalla eurolla (-1,2 %) ollen 42,2 miljoonaa euroa (42,8 miljoonaa euroa). Asuntojen vuokrat laskivat 0,2 miljoonaa euroa (-31,7 %) ollen 0,5 miljoonaa euroa (0,7 miljoonaa euroa). Laskua selittää vuokria laskenut omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa kustannusneutraalisti. Senaatille maksetut vuokrat laskivat 0,9 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Maanvuokrat olivat 0,5 miljoonaa euroa (0,5 miljoonaa euroa). 4,3 miljoonaa euroa (3,3 miljoonaa euroa) oli koneiden ja laitteiden sekä muita vuokria. Muut vuokrat sisälsivät 0,6 miljoonaa euroa Suomenlinnan hoitokunnalle maksettuja valtion sisäisiä vuokria. Kasvua edelliseen vuoteen nähden on 1,1

miljoonaa euroa (34,7 %). Nousua selittää valvonnan turvatekniikan laitevuokrat. Kuljetusvälineiden vuokrat olivat 1,0 miljoonaa euroa (1,0 miljoonaa euroa).

Vuorattujen tilojen kokonaispinta-ala on laskenut vuodesta 2012 yhteensä 94 972 m² (-23,3 %). Rikosseuraamuslaitoksen toimitilojen kokonaispinta-ala on yhteensä 312 433 htm² (huoneistoala).

Kuva 16: Rikosseuraamuslaitoksen toimitilojen huoneistoala vuosina 2010–2021

Aineiden ja tarvikkeiden ostot, joita oli yhteensä 13,6 miljoonaa euroa (15,2 miljoonaa euroa), laskivat 1,6 miljoonalla eurolla, yhteensä -10,7 % edellisestä vuodesta. Ryhmään kuuluvat arvoltaan vähäiset koneet, kalusteet ja laitteet, toimistotarvikkeet, kirjat, lehdet ja muut painotuotteet, elintarvikkeet, vaatteisto, puhdistusaineet ja -tarvikkeet, poltto- ja voiteluaineet, lämmitys, sähkö ja vesi, rakennusmateriaali, muut aineet, tarvikkeet ja tavarat, rangaistuslaitosmyymälöiden ostot sekä varastojen muutos.

Vähäiset koneet, kalusteet ja laitteet -kulut olivat 1,0 miljoonaa euroa (1,0 miljoonaa euroa). Toimistotarvikkeiden kulut laskivat -14,7 % ollen 0,2 miljoonaa euroa (0,3 milj. euroa). Kirjat, lehdet ja muiden painotuotteiden kulut, 0,3 miljoonaa euroa, olivat edellisen vuoden

tasolla. Kuten myös elintarvikkeiden kulut, 0,1 miljoonaa euroa. Virkavaatteiden ja vankien vaatteiden hankintakulut pysyivät edellisen vuoden tasolla ollen 0,5 miljoonaa euroa (0,5 miljoonaa euroa). Puhdistusaineiden ja tarvikkeiden kulut laskivat 0,1 miljoonalla eurolla, -10,9 %, ollen 0,5 miljoonaa euroa (0,6 miljoonaa euroa). Poltto- ja voiteluaineiden kulut kasvoivat edellisestä vuodesta 0,1 miljoonaa euroa (28,2 %) 0,4 miljoonaa euroa (0,3 miljoonaa euroa). Lämmitys, sähkö ja vesi -kulut kasvoivat 0,2 miljoonaa euroa, 4,8 %, ollen 4,0 miljoonaa euroa (3,8 milj. euroa). Rakennusmateriaalien kulut olivat edellisen vuoden tasolla 0,2 miljoonaa euroa (0,2 miljoonaa euroa). Muiden aineiden ja tarvikkeiden kulut kasvoivat 0,9 miljoonaa euroa, 23,8 %, ollen 4,5 miljoonaa euroa. Rangaistuslaitosmyymälöiden ostot laskivat edellisestä vuodesta 2,9 miljoonalla eurolla, -65,9 %, ollen 1,5 miljoonaa euroa (4,4 miljoonaa euroa). Vaihto-omaisuuden varastojen arvo laski edellisestä vuodesta 0,5 miljoonaa euroa.

Palvelujen ostot, joita oli yhteensä 29,5 miljoonaa euroa (19,5 miljoonaa euroa), kasvoivat 10,0 miljoonalla eurolla eli 51,5 % edellisestä vuodesta. Palvelujen ostoihin sisältyy korjaus- ja kunnossapitopalveluita, rakentamispalveluita, toimistopalveluita, henkilöstöpalveluita, puhtaanapito- ja pesulapalveluita ja erilaisia muita palveluita.

Korjaus- ja kunnossapitopalveluita sekä rakentamispalveluita hankittiin 3,3 miljoonalla eurolla (2,1 miljoonaa euroa), kasvua edelliseen vuoteen verrattuna on 1,2 miljoonaa euroa, 54,9 %. Kasvua oli kiinteistöhallinnon ja valvonnan toiminnoilla.

Toimistopalveluiden kulut olivat 2,7 miljoonaa euroa (2,6 miljoonaa euroa), kasvua edelliseen vuoteen nähden on 0,1 miljoonaa euroa, 2,7 %. Toimistopalveluista posti ja tietoliikennepalveluita oli 0,3 miljoonaa euroa (0,3 miljoonaa euroa). Talous- ja henkilöstöpalveluiden ostot kasvoivat 0,1 miljoonalla eurolla, 5,0 %, ollen 2,0 miljoonaa euroa (1,9 miljoonaa euroa). Muita toimistopalveluita hankittiin 0,4 miljoonalla eurolla (0,4 miljoonaa euroa).

Henkilöstöpalveluiden kulut kasvoivat 0,8 miljoonaa euroa, 37,5 %, 2,8 miljoonaan euroon (2,0 miljoonaa euroa). Henkilöstöpalveluissa työterveyshuollon kustannukset kasvoivat 0,7 miljoonalla eurolla (51,9 %) ollen 2,0 miljoonaa euroa (1,3 miljoonaa euroa). Kasvua selittää vuoden 2020 poikkeuksellisen alhainen toteuma sekä ei Kela korvattavat työterveyshuollon kulut. Myös virusepidemia on nostanut kustannuksia. Henkilökunnan koulutuspalveluiden ostot olivat 0,2 miljoonaa euroa (0,2 miljoonaa euroa). Muut henkilöstöpalvelut olivat 0,6 miljoonaa euroa (0,5 miljoonaa euroa). Kasvua 0,1 miljoonaa euroa, 16,8 %.

Puhtaanapito ja pesulapalvelut laskivat edellistä vuodesta hieman, -2,6 %, ollen 1,7 miljoonaa euroa (1,8 miljoonaa euroa). Tästä siivous ja pesulapalvelut pysyivät edellisen vuoden

tasolla ollen 1,2 miljoonaa euroa. Ympäristöhoito- ja ylläpitopalvelut olivat 0,5 miljoonaa euroa (0,6 miljoonaa euroa). Laskua edelliseen vuoteen 0,1 miljoonaa euroa, -14,8 %.

Muiden palveluiden ostot kasvoivat edellisestä vuodesta 2,9 miljoonaa euroa, 17,9 %, ollen 19,0 miljoonaa euroa (16,1 miljoonaa euroa). Tästä ravitsemuspalvelut olivat 9,1 miljoonaa euroa (9,4 milj. euroa). Laskua edelliseen vuoteen 0,3 miljoonaa euroa, -3,3 %. Asiantuntija- ja tutkimuspalvelut kasvoivat 0,4 miljoonalla eurolla (18,5 %) ollen 2,5 miljoonaa euroa (2,1 miljoonaa euroa). Muita palveluita hankittiin 7,3 miljoonalla eurolla (4,5 milj. euroa). Kasvua edelliseen vuoteen 2,8 miljoonaa euroa, 61,8 %.

Muut kulut laskivat edellisestä vuodesta euroa 0,6 miljoonaa euroa eli -16,1 %, ollen 3,3 miljoonaa euroa (4,0 miljoonaa euroa). Muista kuluista 0,7 miljoonaa euroa (0,9 miljoonaa euroa) oli matkakuluja. Laskua edelliseen vuoteen 0,2 miljoonaa euroa, -20,9 %. Muut henkilöstölle maksettavat kustannusten korvaukset olivat 0,1 miljoonaa euroa (0,1 miljoonaa euroa) sekä vahinkovakuutusmaksut ja jäsenmaksut 0,1 miljoonaa euroa (0,1 miljoonaa euroa). Käyttöoikeusmaksut olivat 0,4 miljoonaa euroa (0,4 miljoonaa euroa). Muut muihin kuuluihin kuuluvat kulut, kuten omaisuuden myyntitappiot, kiinteistöverot ja muut pakolliset maksut, olivat yhteensä 2,0 miljoonaa euroa (2,4 miljoonaa euroa). Laskua 0,4 miljoonaa euroa, -17,9 %.

Valmistus omaan käyttöön, yhteensä -0,4 miljoonaa euroa (4,0 miljoonaa euroa), laski edellisestä vuodesta -4,4 miljoonaa euroa. Valmistus omaan käyttöön sisälsi hallinnan siirtoja Suomenlinnan hoitokunnalle.

Poistojen määrä pysyi edellisen vuoden tasolla 0,9 miljoonaa euroa (0,9 miljoonaa euroa). Poistot olivat pääasiassa poistoja koneista ja laitteista.

Taulukko 34: Rikosseuraamusalan IT-menot

Rikosseuraamusalan IT-menot (1 000 euroa)				
	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Tulos- sopimus 2021	Toteuma 2021
Vakiopalvelut (Valtori)	7 414	8 940	9 405	9 723
Kehittämispalvelut (Oikeusrekisterikeskus)	219	165	1 115	189
Ylläpitopalvelut (Oikeusrekisterikeskus)	1 239	1 160	2 020	1 318
Oikeusrekisterikeskuksen henkilötyö	1 076	1 299	1 466	1 336
Projektipalvelut ja asiakkuudenhallinta (Oikeusrekisterikeskus)	4	187	1 542	113
Yhteensä	9 952	11 751	15 548	12 679
Erillisrahoitettavat (Roti-asiakastietojärjestelmä)	4 957	5 283	2 045	3 276
Tietohallintomenot yhteensä	14 909	17 034	17 593	15 955

7.4. Tase

Kirjanpitoyksikön tase on laadittu liikekirjanpidon periaatteita noudattaen. Taseen loppusumma 30,9 miljoonaa euroa (32,7 milj. euroa) laski edellisestä varainhoitovuodesta 1,8 miljoonaa euroa eli -5,5 %.

Vastaavaa

Käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisten sijoitusten tasearvo, yhteensä 28,7 miljoonaa euroa (28,1 milj. euroa) kasvoi 0,6 miljoonaa euroa eli 2,2 %. Aineettomien hyödykkeiden kirjanpitoarvo oli liki edellisen vuoden tasolla 24,3 miljoonaan euroon (24,4 milj. euroa). Aineellisten hyödykkeiden kirjanpitoarvo kasvoi 0,6 miljoonaa euroa, 16,5 %, ollen 4,3 miljoonaa euroa (3,7 milj. euroa).

Vaihto- ja rahoitusomaisuuden kirjanpitoarvo, yhteensä 2,2 miljoonaa euroa (4,6 milj. euroa), laski 2,4 miljoonaa euroa eli -52,1 %. Vaihto-omaisuuden tasearvo laski 0,5 miljoonaa euroa, -28,7 %, edellisestä vuodesta ollen 1,3 miljoonaa euroa (1,8 milj. euroa). Lyhytaikaiset saamiset laskivat edellisestä vuodesta 1,8 miljoonaa euroa, -69,7 %, ollen 0,8 miljoonaa euroa (2,6 miljoonaa euroa). Kassoissa olevat rahavarat olivat edellisen vuoden tasolla ollen 0,1 miljoonaan euroon.

Vastattavaa

Oma pääoma, yhteensä 4,3 miljoonaa euroa (3,6 miljoonaa euroa), kasvoi edellisestä varainhoitovuodesta 0,7 miljoonaa euroa eli 19,8 %. Pääoman siirrot kasvoivat edellisestä vuodesta 13,9 miljoonalla eurolla, 6,0 %, ollen 244,9 miljoonaa euroa (231,6 milj. euroa). Tilikauden kulujäämä kasvoi 14,0 miljoonalla eurolla, 6,0 %, ollen 245,6 miljoonalla euroa (231,6 milj. euroa). Pääoman siirrot -erä sisältää maksuliikemenotilille valtion yleiseltä maksuliikemenotililtä siirretyt katteet, yhteensä 257,0 miljoonaa euroa (247,6 milj. euroa) ja siirrot lähetteiden kautta 0,1 miljoonaa euroa (0,0 milj. euroa), vähennettynä maksuliiketulotililtä valtion yleiselle maksuliiketulotilille tehdyillä tyhjennyksillä, yhteensä 11,6 miljoonaa euroa (16,2 milj. euroa) sekä kirjanpitoyksikköjen välisillä hallinnan siirroilla, yhteensä 0,4 miljoonaa euroa (0,4 milj. euroa).

Vieras pääoma, yhteensä 35,2 miljoonaa euroa (36,6 milj. euroa), on kokonaan lyhytaikaista vierasta pääomaa. Vieras pääoma laski 1,1 miljoonalla eurolla eli -3,0 %:lla. Ostovelat olivat 6,3 miljoonaa euroon (8,1 milj. euroa). Laskua edelliseen vuoteen nähden 1,8 miljoonaa euroa eli -22,6 %. Kirjanpitoyksikköjen väliset tilitykset kasvoivat edellisestä vuodesta 0,4 miljoonaa euroa, 18,3 % ollen 2,7 miljoonaa euroa (2,3 milj. euroa). Edelleen tilitettävät erät olivat 2,9 miljoonaa euroa (3,1 milj. euroa), laskua edelliseen vuoteen oli 0,1 miljoonaa euroa, -4,8 %. Edelleen tilitettävät erät sisältävät eläkemaksuja, jäsenmaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja. Siirtovelat olivat 23,3 miljoonaa euroa (22,3 miljoonaa euroa). Kasvua edelliseen vuoteen 1,0 miljoonaa euroa, 4,6 %. Lomapalkkavelka oli 22,9 miljoonaa euroa ja 0,4 miljoonaa euroa oli muita siirtovelkoja.

8. Sisäisen valvonnan arviointi ja vahvistuslausuma

Riskienhallinta perustuu Rikosseuraamuslaitoksen riskienhallinnan toimintaohjeeseen (Dnro 7/030/2019), jonka mukaan riskienhallinta on osa viraston johtamisjärjestelmää ja asioiden valmistelua. Se kattaa kaikki toiminnot sisältäen sekä oman toiminnan että toiminnan, josta organisaatio vastaa lainsäädännön, sopimusten tai muiden velvoitteiden nojalla.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja siten jokaisen valtion viraston lakisääteinen tehtävä. Valtion talousarviosta annetussa lain (423/1988) 24 b §:ssä säädetään sisäisen valvonnan järjestämisestä. Talousarvioasetuksen (1243/1992) 69 ja 69 b § sisältävät tarkempia säännöksiä sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.

Vuonna 2021 Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa on arvioitu käyttämällä aiempien vuosien tapaan sosiaali- ja terveysministeriön arviointikehikkoa sekä sisäisen valvonnan arviointilomaketta. Arviointi on suoritettu aluekeskuksissa, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikössä, Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa, Roti-hankkeessa, Älykäs vankila -hankkeessa sekä täytäntöönpanoyksikössä.

Riskiarviointipyyntöjä sekä sisäisen valvonnan lomakkeet toimitettiin valtakunnallisiin yksiköihin, Roti-hankkeelle, Älykäs vankila -hankkeelle sekä aluekeskuksiin, joilla on päävastuu oman alueensa yksiköiden riskienhallinnan koordinoinnista ja yhteenvedon laatimisesta. Riskikartoitus on ollut haasteellista, koska yksiköitä on paljon ja työ tehdään toistaiseksi voittopuolisesti manuaalisesti.

Rikosseuraamuslaitos on osallistunut v. 2021 aikana oikeusministeriön koordinoimaan hankkeeseen, missä pilotoidaan Granite-riskienhallintateknologiaa. Pilotointijakso on ajoitettu aikavälille 9/2019–4/2022. Pilotoinnin avulla haetaan kokemuksia järjestelmän soveltuvuudesta oikeusministeriön sekä sen alaisten virastojen riskienhallinnallisiin tarpeisiin. Pilotin tavoitteena on parantaa virastojen riskienhallinnan tehokkuutta ja läpinäkyvyyttä sekä yhdenmukaistaa ministeriön riskienhallintaa koskevia arviointimenetelmiä.

Pilottiin on osallistunut Rikosseuraamuslaitoksessa seitsemän eri tason toimintayksikköä: Riihimäen vankila, Hämeen, Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimisto, Helsingin vankila, Suomenlinnan vankila, Pelson vankila ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Lisäksi kolme rikosseuraamusalueen aluekeskusta ja keskushallintoyksikkö ovat hyödyntäneet Granite-järjestelmää kokoamaan yhteenvedon seurattavista riskeistä, sekä niiden hallintatoimista. Rikosseuraamusalueiden tekemissä riskiarvioinneissa korostuivat muutostilanteet,

henkilöstön kuormitus, rekrytointihaasteet sekä toimitilojen ja turvatekniikan uusimistarpeet. Aluetason riskiarviointien koosteessa kirjattiin yhteensä 40 riskiä. Yli puolet riskeistä oli operatiivisia riskejä.

Keskushallinto teki yhteenvedon valtakunnallisesti keskeisimmistä riskeistä rikosseuraamusalueiden ja valtakunnallisten yksiköiden tekemien päätelmien perusteella. Riskiarviointikokonaisuus päätelmineen on dokumentoitu erilliseen dokumenttiin. Merkittävimmiksi strategisiksi riskeiksi Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa nousivat käynnissä olevat laajat toiminnalliset ja rakenteelliset muutostilanteet sekä henkilöstön ja vankilaturvallisuuden varmistamiseen liittyvät toimenpiteet. Näiden kokonaisuusien riskienhallintaan vaikuttamalla ja toteutumiseen varautumalla varmistetaan tulossopimuksen ja strategian tavoitteiden toteuttamisen mahdollisuuksia. Kohdentamalla resursseja erityisen vahvasti näiden kokonaisuusien riskienhallintaan vahvistetaan myös muiden tunnistettujen riskien hallintaa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelyt varmistavat melko hyvin, että

- Rikosseuraamuslaitoksen toiminta on tuloksellista sekä lakien ja sisäisten sääntöjen mukaista,
- hallinnassa olevat varat ja omaisuus on turvattu sekä
- johtamista ja ulkoista ohjausta varten tuotettu tieto on oikeaa ja riittävää.

Vuonna 2020 tehdyn arvioinnin perusteella tehdyt toimenpiteet

Rikosseuraamuslaitoksen vuonna 2020 havaittujen merkittävimpien riskien vähentämiseksi ryhdyttiin seuraaviin kehittämistoimenpiteisiin vuonna 2021:

- Rikosseuraamuslaitoksen uusi asiakastietojärjestelmä Roti on tarkoitus ottaa käyttöön huhtikuussa 2022. Vaikutuksiltaan merkittävä riski syntyy, jos Rotin käyttöönotto epäonnistuu tai viivästyy merkittävästi. Rotin käyttöönotto on siirtynyt huomattavasti migraatioon liittyvien haasteiden vuoksi. Käyttöönotto tullaan tekemään Big Bang -tyyppisesti, johon liittyy riskejä. Hanke jatkuu muutaman kuukauden käyttöönoton jälkeen ja useampi henkilö jatkaa ylläpidossa ja jatkokehityksessä. Tällä varmistetaan käyttöönoton jälkeinen muutaman kuukauden kriittinen aika. Hankkeessa on tehty varautumissuunnitelma, miten toimitaan, jos käyttöönoton alkaessa huomataan teknisiä ongelmia ja käyttöönottoa ei voida tehdä tai käyttöönoton alettua ilmenee ongelmia, joihin pitää tehdä toimenpiteitä. Vanhat tietojärjestelmät voidaan palauttaa käyttöön, jos käyttöönotto ei onnistu. Käyttöönoton yhteyteen on suunniteltu

tehostettu valvonta, jolloin seurataan aktiivisesti mahdollisia virheilmoituksia ja näin pystytään reagoimaan niihin välittömästi. Ennen käyttöönottoa tehdään kenraali, jossa harjoitellaan käyttöönotto ja löydetään mahdollisia teknisiä ongelmia. Etukäteisharjoittelulla pyritään minimoimaan käyttöönoton yhteydessä erilaiset ongelmat.

- Vaikutuksiltaan merkittäväksi riskiksi arvioitiin myös se, ettei Rise 2.0 -organisaatio-uudistusta pystytä toteuttamaan suunnitellusti. Organisaatio-uudistuksen valmistelu jatkui vuoden 2021 ajan. Muutoksen kohteena olevalle henkilöstölle järjestettiin useita webinaareja ja useat henkilöt osallistuivat uudistuksen valmisteluun, mikä sitouttaa ja motivoi henkilöstöä organisaatio-uudistuksen tavoitteisiin.
- Keskeiseksi riskiksi arvioitiin toiminnan laajuuteen nähden riittämättömät taloudelliset voimavarat ja henkilöstöresurssit. Rikosseuraamuslaitoksen taloudelliset voimavarat ja henkilöstöresurssit ovat riittämättömät toiminnan laajuuteen ja käytössä oleviin rakenteisiin nähden. Myös Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) kiinnitti huomiota Rikosseuraamuslaitoksen liian pieneen henkilöstömäärään syyskuussa 2020 tekemänsä tarkastuskäynnin yhteydessä. Lisäksi komitea kiinnitti huomiota kouluttamattoman ja epäpätevän valvontahenkilökunnan suureen määrään ja siitä aiheutuviin riskeihin. Henkilöstöresurssien niukkuuden vuoksi vangeille ei kyetä järjestämään riittävästi toimintaa ja läsnä olevaa valvontaa, mihin myös CPT kiinnitti huomiota. Lisäksi henkilöstö joutuu usein työskentelemään yksin, mikä on ongelmallista työturvallisuuden näkökulmasta.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus tuottaa valvontahenkilöstön koulutusta.

Vuonna 2021 koulutuspaikkojen määrää nostettiin 80 paikkaan/vuosi, mikä osaltaan paikkaa lähivuosina alalle koulutetun valvontahenkilöstön vajetta. Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöstrategisen linjauksen mukaan vankiloiden rikosseuraamustyöntekijöiden ja korkeakoulutetun henkilöstön osuutta valvontahenkilöstöstä pyritään asteittain lisäämään ja yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa kehitetään koulutetun henkilökunnan saatavuuden parantamiseksi. Lisäksi järjestetään Rikosseuraamuslaitoksen nykyisen henkilöstön täydennyskoulutusta ja kiinnitetään huomiota työnantajamielikuvaan uuden henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi.

- Riskiksi arvioitiin, että koronapandemia voi pitkittyessään hankaloittaa Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa. Rikosseuraamuslaitoksen koronapandemian ehkäisytoimet onnistuivat erittäin hyvin, mm. laajat laitosepidemiat vankiloissa kyettiin estämään ja vankiloiden turvallisuus ja päivittäistoiminnot ovat tiukoista rajoitustoimista huolimatta kyetty turvaamaan. Ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden järjestämää

toimintaa ja ryhmämuotoista toimintaa vankiloissa on jouduttu rajoittamaan tai keskeyttämään, mutta korvaavaa toimintaa on kyetty osittain järjestämään kehittämällä digitaalisia palveluita ja järjestämällä vankien toimintoja aiempaa pienemmissä ryhmissä. Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden tapaamisia on korvattu puhelinkontakteilla.

Karanteeniin ja eristykseen asettamiset ovat vaikeuttaneet normaalia toimintaa. Ajoittain kokonaisia vankiloita on ollut laitosepidemiauhan vuoksi sulkutilassa. Myös henkilökuntaa on ollut karanteenissa, ja henkilöstöä on jouduttu siirtämään yksiköiden välillä karanteenitilanteiden paikkaamiseksi. Koronapandemia ja sen torjuntatimet ovat kuormittaneet henkilöstöä.

9. Arviointien tulokset

9.1. Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen tekemät tarkastukset

Rikosseuraamuslaitoksen sisäisellä tarkastuksella oli vuoden 2021 aikana kolme tarkastusta työn alla. Yksi tarkastuksista käsitti Etelä- Suomen rikosseuraamusalueen, Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen ja Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskukset. Asiat olivat tarkastuskohteissa oleellisin osin hyvin järjestetty, eikä mitään merkittävää sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ongelmaa löytynyt. Kahden muun tarkastuksen käsittely on vielä kesken, eikä niitä ole vielä julkaistu.

Arviointikeskusten tarkastuksessa keskityttiin strategian toteutumiseen, hyvään hallintotapaan; tavoitteiden asettamiseen, tulosten seurantaan ja mittaamiseen, tulosraportointiin, päätöksen tekoon, päätösten dokumentointiin ja pöytäkirjoihin. Asiakkaan kohtelun ja oikeusturvan osalta kiinnitettiin huomiota asiakastyön prosesseihin, laatuun ja sisältöön. Lisäksi tarkastettiin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuutta ja riittävyttä, tietoturva, tietosuojaa, tiedonhallintaa ja toimitilojen vastuukysymyksiä sekä toimitilojen tarkoituksenmukaisuutta strategiaan nähden. Tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota hankintaprosessin toteutukseen, sopimusten hallintaan, asiakastyön prosesseihin, laatuun ja sisältöön. Turvallisuuden osalta tarkastus kohdistui toimintamalleihin ja -ohjeisiin sekä turvallisuuslinjausten toteutumiseen käytännössä. Tavoitteena oli myös tarkastaa, eroaako arviointikeskusten toiminta toisistaan edellä mainituissa asioissa.

Keskeisinä havaintoina keskushallinnon ja rikosseuraamusalueiden ohjaus sekä ohjeistus arviointikeskuksiin on ollut vähäistä ja tämän seurauksena arviointikeskukset ovat tehneet keskenään yhteistyötä toiminnan yhdenmukaistamiseksi. Ohjauksen vähäisyyden seurauksena menettelytavat poikkeavat osin toisistaan siitä huolimatta, että on tehty yhteistyötä toiminnan yhdenmukaistamiseksi.

Eroavaisuuksia arviointi- ja suunnitelmatyössä esiintyy eri alueiden välillä, alueen sisällä eri yksiköissä, yksittäisten virkamiesten välillä, sekä arviointikeskusten ja yhdyskuntaseuramustoimistojen sisällä. Epäyhteneväistä toimintaa lisää se, että ohjaavia ohjeistuksia ja lomakkeita ei ole riittävästi. Lisäksi ohjeita joudutaan tulkitsemaan, jolloin riskinä on, että alueet tulkitsevat asioita eri tavoin.

Arviointien ja rangaistusajansuunnitelmien laatu ja sisältö on vaihdellut. Tämä on johtunut osittain siitä syystä, että koulutusta ei ole järjestetty riittävästi. Rikosseuraamuslaitoksen

koulutuskeskuksen koulutusten tarjontaa tulisi kehittää siten, että koulutusta järjestetään säännöllisesti arviointityön ja rangaistusajansuunnitelman laadinnan perusteisiin, sekä vaativampaan arviointityöhön.

Arviointityön kansainväliseen ja kansalliseen kehitykseen tulisi keskustasojohtoisesti kiinnittää enemmän huomiota ja seurata arviointityön kehittymistä, koska asiakkaiden arviointityö on yksi keskeisimmistä asioista Rikosseuraamuslaitoksen strategian toteutumisen kannalta. Arviointityön mittareiden reliabiliteettiin ja validiteettiin tulee kiinnittää huomiota ja arvioinnin laatuun lisätä oikeassa suhteessa seurantaa. Arviointityön laatua ja vaikuttavuutta tulisi tutkia ja tutkimustyö tulisi ottaa aika-ajoin uudelleen harkittavaksi toimenpiteeksi.

Rangaistusajansuunnitelmia laaditaan valtakunnallisesti paljon kirjallisen materiaalin perusteella. Kirjallisen materiaalin perusteella tehtyjen rangaistusajansuunnitelmien määrässä on kuitenkin suurehkoakin alueellista eroavaisuutta. Tämä käytäntö ei kuitenkaan ole Rikosseuraamuslaitoksen strategian mukaista toimintaa ja riskinä on, ettei vanki sitoudu rangaistusajansuunnitelman toteuttamiseen yhtä hyvin kuin saadessaan olla läsnä valmistelussa.

Sisäisen tarkastuksen vuonna 2021 tekemissä tarkastuksissa yleisenä havaintona oli, että sisäisessä valvonnassa on kehittämisen varaa. Havaintona oli, että säädösten, määräysten ja ohjeiden noudattamista työskentelytavoissa tulisi seurata sisäisen valvonnan keinoin suunnitelmallisesti. Sisäisen valvonnan toteuttamisesta olisi hyvä laatia kirjallinen ohjeistus. Sisäinen valvonta -osio olisi hyvä sisällyttää myös Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksiin.

9.2. Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvontatiimin tekemät havainnot

Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvontatiimi käsittelee kokouksessaan eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen kanteluratkaisuja, oman aloitteen perusteella antamia ratkaisuja ja tarkastuskertomuksia. Tarvittaessa laillisuusvalvontatiimi käsittelee myös Rikosseuraamuslaitoksen omia kanteluratkaisuja, oikaisuvaatimusasioissa annettuja ratkaisuja, Valtiokonttorin ratkaisuja ja tuomioistuinratkaisuja. Laillisuusvalvontatiimissä käsitellyistä ratkaisuista toimitetaan Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnalle tiivistelmä, jota voidaan myös käyttää koulutuksellisissa tarkoituksissa. Laillisuusvalvontatiimi valitsee Rikosseuraamuslaitoksen johtoryhmän käsiteltäväksi valtakunnallisesti merkityksellisemmät ratkaisut, ja johtoryhmä on linjaa, mihin toimenpiteisiin ratkaisut antavat aihetta sekä seuraa päätettyjen toimenpiteiden toteutumista. Mainittujen ratkaisujen lisäksi johtoryhmässä käsitellään myös muita toiminnan oikeellisuuteen ja laillisuuteen liittyviä kysymyksiä.

Laillisuusvalvontatiimi valmistelee edellä mainittujen ratkaisujen lisäksi johtoryhmäkäsittelyyn koosteita apulaisoikeusasiamiehen tarkastuksilla ja muussa laillisuusvalvonnassa havaituista ongelmista. Aluejohtajat toimittavat koosteet edelleen yksiköiden johtajille, jotka ilmoittavat aluekeskukseen, ovatko kyseiset asiat yksiköissä kunnossa ja mikäli eivät ole, mitä tilanteen parantamiseksi on tarkoitus tehdä. Näin pyritään ennakollisesti vaikuttamaan menettelytapojen ja käytäntöjen oikeellisuuteen. Viime vuonna koosteissa olivat aiheina muun muassa tutkintavankien ja vankeusvankien asuttaminen samaan selliin, järjestys sääntöjen käännökset, vangin kuuleminen osastosijoituspäätösten yhteydessä ja kirjeiden lukemispäätösten tekeminen.

Laillisuusvalvontatiimissä ja johtoryhmässä käsiteltiin muun ohessa tutkintavangin itsetuhoisen käyttäytymisen huomioon ottamista koskevaa apulaisoikeusasiamiehen ratkaisua. Johtoryhmä katsoi, että oli syytä ryhtyä valmistelemaan itsemurhien jälkikäteistä käsittelemistä koskevaa ohjeistusta. Lisäksi käsiteltiin sähkölaitteista perittäviä tarkastusmaksuja, joiden osalta eduskunnan apulaisoikeusasiamies oli kiinnittänyt huomioita tarkastusmaksujen suuruuteen ja tarkastusajan pituuteen. Puheluiden kuuntelemista ja tallentamista koskevan ratkaisun käsittelemisen yhteydessä todettiin, että oikeusministeriölle on syytä esittää lainsäädännön tarkentamista, koska tämänhetkiset säännökset mahdollistavat vain yksittäisten puhelujen kuuntelemisen. Johtoryhmä piti myös tarpeellisena puhelujen kuuntelemista ja tallentamista koskevaa ohjeistuksen laatimista. Lisäksi laillisuusvalvontatiimissä käsiteltiin useita päätöksentekomenettelyyn ja erityisesti päätösten perustelemiseen liittyviä apulaisoikeusasiamiehen ratkaisuja.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikössä ja rikosseuraamusalueilla tuli vireille noin 160 kantelua. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies siirsi Rikosseuraamuslaitoksen käsiteltäväksi yhteensä 48 kantelua. Kanteluiden määrä on kasvanut edellisestä vuodesta. Osin määrän kasvu selittyy koronaan liittyvillä kanteluilla. Eduskunnan apulaisoikeusasiamieheltä saapui keskushallintoyksikköön ja rikosseuraamusalueiden aluekeskuksiin yhteensä 68 lausuntopyyntöä.

Koronatilanne ja uuden asiakastietojärjestelmän käyttöönoton siirtyminen ovat osin vaikuttaneet mahdollisuuksiin noudattaa laillisuusvalvontasuunnitelman mukaista tarkastussuunnitelmaa. Pelson ja Oulun vankiloiden tarkastukset suoritettiin etäyhteyksin ja asiakastietojärjestelmän tarkastus siirtyi seuraavaan vuoteen. Vaasan yhdyskuntaseuraamustoimistoon suoritettiin tarkastus etäyhteyksin. Arviointikeskuksiin suoritettiin asiakirjatarkastus, jonka aiheena oli salassa pidettävien tietojen käyttö päätöksenteossa. Lisäksi keskushallintoyksikkö suoritti jälkitarkastukset Suomenlinnan vankilaan ja Riihimäen vankiaan.

Omavalvontamenetelmä otettiin käyttöön kaikissa vankiloissa ja menetelmä pilotoitiin yhdyskuntaseuraamustoimistoissa.

9.3. Ulkopuolisten organisaatioiden tekemät tarkastukset

Eduskunnan oikeusasiamies toimii YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen mukaisena kansallisena valvontaelimenä. Tähän toimintaan liittyy sekä ennalta ilmoittamattomia että ilmoitettuja tarkastuskäyntejä vankiloihin ja muihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies teki vuonna 2021 vankiloihin kaksi tarkastusta. Toinen kohdistui Naarajärven vankilaan (EOAK/2933/2021). Tarkastuksella apulaisoikeusasiamies nosti esille mm. erinäisiä vankilan tulo-oppaassa todettuja seikkoja sekä vankilan vankeuslain 15 luvun 14 §:n mukaista erillään pitämistä koskevat käytännöt. Toinen tarkastus kohdistui Kuopion vankilaan. Asiaa koskeva tarkastuspöytäkirja ei ole vielä valmistunut.

Oikeusministeriö teki tarkastuksen keskushallintoyksikköön. Tarkastuksen kohteena oli varmuusosastosijoituksia ja elinkautisvankien poistumislupia koskeva päätöksenteko. Oikeusministeriö kiinnitti huomioita mm. puhelintulkkauksen käyttöön, jatkopäätösten valmisteluaikatauluun ja kirjaamiskäytäntöihin varmuusosastosijoituksissa sekä poistumislupien osalta muutoksenhakuohjaukseen, kuulemiseen ja päätösten perustelemiseen.

Aluehallintovirastot tekivät vuonna 2021 yhteensä kymmenen työsuojelutarkastusta Rikosseuraamuslaitoksen yksiköihin, joista annettiin alla mainitut kehotukset ja toimintaohjeet.

Vilppulan vankilan työsuojelutarkastus 6.5.2021

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston antama kehotus:

- Työterveyshuollon työpaikkaselvitys ei ole ajantasainen.
- Työn vaarojen arviointi ei ole riittävän kattava
- Psykososiaalisten kuormitustekijöiden arviointi ja johtopäätökset puutteellisia.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston antamat toimintaohjeet:

- Työterveyshuollon toimintasuunnitelma puutteellinen, tulee laatia asianmukaisesti ja oikea-aikaisesti.
- Vaarojen selvitys ja arviointi on laadittava pidettävä ajan tasalla.
- Vaarojen arvioinnin perusteella on ryhdyttävä toimenpiteisiin haitallisten psykososiaalisten kuormitustekijöiden poistamiseksi, välttämiseksi ja vähentämiseksi

Helsingin vankilan työsuojelutarkastus 8.6.2021

Etelä-Suomen aluehallintoviraston antamat toimintaohjeet:

- Vaarojen selvittäminen ja arviointi tehty liian suppeasti.
- Työterveyshuollon työpaikkaselvityksistä osa on vanhentuneita.
- Luetteloitavat biologiset altisteet, listaukset puutteellisia.

Suomenlinnan vankilan työsuojelutarkastus 10.6.2021

Etelä-Suomen aluehallintoviraston antama kehoitus:

- Vartijoiden lepotilan ilmanvaihto puutteellinen.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston antamat toimintaohjeet:

- Punkeille altistumista vastaan tarjottava estolääke tai rokotus.
- Biologisille tekijöille altistumisen ehkäiseminen tai vähentäminen, ohjeet kattavasti ja selkeästi.

Kestilän vankilan työsuojelutarkastus 26.8.2021

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antama kehoitus:

- Toimet psykososiaalisten kuormitustekijöiden poistamiseksi tai niiden aiheuttaman vaaran välttämiseksi tai vähentämiseksi ovat puutteellisia.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antama toimintaohje:

- Työn vaarojen arviointi ja toimenpiteiden suunnittelu on kesken.

Pelson vankilan työsuojelutarkastus 26.8.2021

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antamat toimintaohjeet:

- Kemiallisten aineiden riskien arviointi puuttuu.
- Korjaamon puristimesta puuttuu takasuoja.
- Pylväsporakoneesta puuttuu teräsuoja.

Ylitornion vankilan työsuojelutarkastus 16.9.2021

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antama kehoitus:

- Kemiallisten aineiden riskien arviointi on kesken.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antamat toimintaohjeet:

- Kahdesta pystymallisesta porakoneesta puuttuu teräsuoja.
- Työpaikan sisäilman radonmittauksia ei ole tehty, vaikka ko. paikkakunnalla sellaiset pitää tehdä.

Oulun vankilan työsuojelutarkastus 20.9.2021

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antama kehoitus:

- Metallisirkkeli, josta puuttui asianmukainen terän suojuus.

- Suunnatun työpaikkaselvityksen perusteella työntekijät kokevat psykososiaalisia kuormitustekijöitä. Työnantajan tulee laatia toimenpidesuunnitelma ja aikataulu kuormituksen poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston antamat toimintaohjeet:

- Penkkihiomakoneesta puuttuvat riittävät suojaustoimet.
- Kemikaalimerkinnot puutteellisia.

Mikkelin vankilan työsuojelutarkastus 3.9.2021

Itä-Suomen aluehallintoviraston suorittama tapaturman tutkinta:

- Vangin karkaamisyrityksen yhteydessä toista vartijaa oli lyöty ja toiselle syntyi vamma nopean ja äkkinäisen juoksun yhteydessä.

Hämeenlinnan vankilan työsuojelutarkastus 31.10.2021

Etelä-Suomen aluehallintoviraston antamat toimintaohjeet:

- Työnantaja on tehnyt vaarojen arvioinnin ja sen perusteella jatkettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavia toimenpiteitä.
- Työnantajan on jatkettava toimenpiteitään haitallisten psykososiaalisten kuormitustekijöiden poistamiseksi tai niiden aiheuttaman vaaran välttämiseksi.
- Työnantajan tulee varmistaa, että kaikki työntekijät on perehdytetty turvallisiin työtapoihin väkivaltatilanteiden ehkäisemiseksi ja heille on annettu riittävästi.

Suomenlinnan vankilan työsuojelutarkastus 12.11.2021

Etelä-Suomen aluehallintoviraston antamat toimintaohjeet:

- Jälkitarkastus liittyen toimintaohjeisiin väkivallan uhkaan liittyen.
- Kaksi väkivallan uhkaan liittyvää tilannetta, joita tarkasteltu. Vankila-alueen valaistus on puutteellinen, eikä mahdollista uhkaavien tilanteiden ennakoimista.

9.4. Keskeiset sisäisen valvonnan kehittämiskohteet vuonna 2022

Rikosseuraamuslaitoksen merkittävimmiksi riskeiksi 2021 arvioitiin seuraavat riskit:

Rikosseuraamuslaitoksen keskeisimmät riskit

Rikosseuraamuslaitoksen keskeisimmät riskit ovat seuraavat:

Riski 1. Asiakastietojärjestelmä Roti

Vaikutuksiltaan merkittävä riski syntyy, jos Rotin käyttöönotto epäonnistuu tai viivästyy merkittävästi. Rotin käyttöönotto on suunniteltu tehtävän Big Bang -tyyppisesti, ja hanke on suunniteltu ajettavan alas heti käyttöönoton jälkeen. Mikäli käyttöönotossa ilmenee ongelmia tai se epäonnistuu teknisesti, toiminnallisesti tai muusta odottamattomasta syystä, koskettaa se välittömästi suurta käyttäjämäärää. Riskinä on viraston toiminnan huomattava vaikeutuminen tietojärjestelmien toimimattomuuden vuoksi. Lisäksi voidaan joutua tukeutumaan vanhoihin järjestelmiin toiminnan ylläpitämiseksi. Käyttöönoton epäonnistuminen tai viivästyminen uhkasi myös nostaa Rotin jatkokehitys- ja ylläpitokustannuksia. Mikäli henkilökunta ei ole opiskellut riittävästi Rotin käyttöä, eikä ymmärrä Rotin toiminnallisuuksia, toiminnallinen käyttöönotto epäonnistuu. Tällöin Rotin käyttö vie huomattavasti aikaa ja hyötyjen saaminen uudesta järjestelmästä hidastuu. Riskienhallinnallisena toimenä Rotilla on oma hanketasoinen riskirekisteri ja hankkeen toteutumisen edistymistä seurataan vastuuhenkilöiden toimesta. Käyttöönoton yhteydessä ilmeneviin ongelmiin varaudutaan suunnitelmalla, jolla vanhojen järjestelmien käyttö pystytään palauttamaan mahdollisimman nopeasti ja viraston toiminnan vaikeutuminen kyetään estämään. Henkilöstöä koulutetaan järjestelmän käyttöön ja toimintatapamuutoksiin.

Arvio (1–4): Todennäköisyys 2 (Mahdollinen), Vaikutus 3 (Merkittävä).

Riski 2. Rise 2.0

Vaikutuksiltaan merkittäväksi riskiksi arvioidaan se, ettei Rise 2.0 -organisaatiouudistusta pystytä toteuttamaan suunnitellusti. Organisaatiomuutoksen läpiviennin epäonnistumisen riskinä on, että toiminta jatkuu vanhan organisaatiomallin mukaisena, henkilöstön motivaatio ja sitoutuminen strategiaan heikkenee, epävarmuus kasvaa ja työnantajakuva kärsii. Koko organisaation laajuisessa uudistuksessa yhdenmukaisen läpiviennin merkitys kasvaa. Riskienhallinnallisina toimina korostuvat johtajien ja henkilökunnan motivointi muutoksen läpiviennissä, organisaation sisäisten ristiriitojen tunnistaminen ja johdonmukainen pyrkiminen kohti yhteisiä tavoitteita.

Arvio (1–4): Todennäköisyys 2 (Mahdollinen), Vaikutus 3 (Merkittävä).

Riski 3. Henkilöstö

Riskinä on, että alalle koulutetun valvontahenkilöstön saatavuusongelmat vaarantavat henkilöstön työhyvinvoinnin ja -turvallisuuden lisäksi myös vankien turvallisuuden. Lisäksi riskinä on, että henkilöstöresursseja ei onnistuta kohdentamaan tarkoituksenmukaisella tavalla, joten henkilöstörakenne ei tue toiminnan tavoitteiden saavuttamista. Sairauspoissaolojen suuri määrä valtionhallinnon keskimääräiseen tasoon nähden aiheuttaa kuluja ja vaikuttaa työssä oleviin virkamiehiin sekä heidän työhyvinvointiinsa. Riskienhallinnallisena toimena Rikosseuraamuslaitos on teettänyt ulkopuolisen arvioinnin henkilökunnan rekrytointi- ja koulutusjärjestelmän kehittämistarpeista. Arviointi valmistuu alkuvuodesta 2022.

Arvio (1–4): Todennäköisyys 3 (Todennäköinen), Vaikutus 2 (Kohtalainen).

Riski 4. Resurssit

Keskeiseksi riskiksi arvioidaan toiminnan laajuuteen, käytössä olevaan laitusrakenteeseen ja täytäntöönpanon vaikuttavuustavoitteisiin nähden riittämättömät taloudelliset voimavarat ja henkilöstöresurssit. Myös Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) kiinnitti huomiota Rikosseuraamuslaitoksen liian pieneen henkilöstömäärään syyskuussa 2020 tekemänsä tarkastuskäynnin yhteydessä. Nykyinen toimitilaverkosto on muuttunut osin epätarkoituksenmukaiseksi, eivätkä kaikki toimitilat vastaa Rikosseuraamuslaitoksen tarpeita. Liian laaja ja perusparannustarpeessa oleva vankilaverkosto sitoo liikaa henkilöstöä ja sijaitsee maantieteellisesti sellaisilla paikkakunnilla, joissa ei voi parhaalla mahdollisella tavalla toteuttaa Rikosseuraamuslaitoksen strategian edellyttämää verkostoitumista, lähityötä ja kuntoutusta. Riskienhallinnallisena toimena Rikosseuraamuslaitos laatii toimitilaverkoston pitkántähtäimen kehittämissuunnitelman ja arvion pitkänaikajänteen toimintaedellytyksistä ja resurssitarpeista.

Arvio (1–4): Todennäköisyys 3 (Todennäköinen), Vaikutus 2 (Kohtalainen).

Riski 5. Tartuntataudit

Riskinä on, että koronaepidemia hankaloittaa Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa henkilökunnan, sidosryhmien sekä vankien ja asiakkaiden näkökulmasta. Vankien rokoteaste on muuta väestöä alhaisempi. Mikäli rokotusaste vankien keskuudessa jää merkittävästi muuta väestöä matalammaksi, on varsin suuri riski sille, että vankilaympäristöstä muodostuu jatkossa erityisen haastava toimintaympäristö.

Arvio (1–4): Todennäköisyys 3 (Todennäköinen), Vaikutus 2 (Kohtalainen).

10. Yhteenveto havaituista väärinkäytöksistä

10.1. Virheitä ja väärinkäytöksiä koskevat yhteenvedot

Kirjanpitoyksikössä ei ole ilmennyt vuonna 2021 kirjanpitoyksikön hoidettavana tai vastattavana oleviin varoihin tai omaisuuteen kohdistunutta rikosta.

10.2. Takaisinperintää koskevat yhteenvetotiedot

Takaisinperintää edellyttäviä väärinkäytöksiä ei ole ilmennyt vuonna 2021.

11. Talousarvion toteumalaskelma

Rikosseuraamuslaitoksen talousarvion toteumalaskelma.

Osaston, momentin ja tilijaottelun numero ja nimi	Tilinpäätös 2020	Talousarvio 2021 (Talousarvio + lisätalousarviot)	Tilinpäätös 2021	Vertailu Tilinpäätös - Talousarvio	Toteutuma %
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1 590 123,19	1 069 501	1 069 501,18	0,00	100
11.04.01. Arvonlisävero	1 590 123,19	1 069 501	1 069 501,18	0,00	100
12. Sekalaiset tulot	19 718,64	27 534	27 534,41	0,00	100
12.25.99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	563,27	500	500,19	0,00	100
12.39.10. Muut sekalaiset tulot	19 155,37	27 034	27 034,22	0,00	100
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	2 237,85	1 875	1 874,85	0,00	100
13.03.01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	2 237,85	1 875	1 874,85	0,00	100
Tuloarvotilit yhteensä	1 612 079,68	1 098 910	1 098 910,44	0,00	100

Rikosseuraamuslaitoksen talousarvion toteumalaskelma

Päälukon, momentin ja tilijaottelun numero, nimi ja määrärahalaji	Tilinpäätös 2020	Talousarvio 2021 (Talousarvio + lisätalousarviot)	Talousarvion 2021 määrärahojen		Tilinpäätös 2021	Vertailu Talousarvio - Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot			
			käyttö vuonna 2021	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2021	Käyttö vuonna 2021 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle
25. Oikeusministeriön hallinnonala	228 131 818,13	254 398 549	227 784 695,93	26 613 852,90	254 398 548,83	0,00	18 270 800,01	253 804 297,01	227 190 444,11	26 613 852,90
25.01.01. Oikeusministeriön toimintamenot (S2)		55 000	8 388,46	46 611,54	55 000,00	0,00		55 000,00	8 388,46	46 611,54
25.01.29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (A)	18 052 434,13	18 865 052	18 865 051,83		18 865 051,83	0,00				
25.40.01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (S2)	205 379 384,00	230 778 497	205 542 469,30	25 236 027,70	230 778 497,00	0,00	16 512 085,86	247 290 582,86	222 054 555,16	25 236 027,70
25.40.01.1. Risen toimintamenot	203 379 384,00	228 778 497	205 201 147,60	23 577 349,40	228 778 497,00	0,00	16 511 686,99	245 290 183,99	221 712 834,59	23 577 349,40
25.40.01.3. Palvelussuhdeasuntojen vuokraosuudet (EK) (enintään)	2 000 000,00	2 000 000	341 321,70	1 658 678,30	2 000 000,00	0,00	398,87	2 000 398,87	341 720,57	1 658 678,30
25.40.74. Avolaitostyöt (S3)	4 700 000,00	4 700 000	3 368 786,34	1 331 213,66	4 700 000,00	0,00	1 758 714,15	6 458 714,15	5 127 500,49	1 331 213,66
25.40.74.1. Avolaitostyöt	3 000 000,00	3 000 000	2 106 326,03	893 673,97	3 000 000,00	0,00	1 174 268,61	4 174 268,61	3 280 594,64	893 673,97
25.40.74.2. Avolaitostyöt kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa (EK) (enintään)	1 700 000,00	1 700 000	1 262 460,31	437 539,69	1 700 000,00	0,00	584 445,54	2 284 445,54	1 846 905,85	437 539,69
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	206 116,00	36 310	36 310,00		36 310,00	0,00	197 000,00	197 000,00	4 278,70	192 721,30
28.60.12. Osaamisen kehittäminen (A)	9 116,00	36 310	36 310,00		36 310,00	0,00				
28.70.22. Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki (S3)	197 000,00						197 000,00	197 000,00	4 278,70	192 721,30
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	67 061,80	85 593	85 593,08		85 593,08	0,00	0,00	85 593,08	85 593,08	0,00
32.30.51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (S2)	67 061,80	85 593	85 593,08		85 593,08	0,00		85 593,08	85 593,08	0,00
32.30.51.07. Palkkatuettyä työ, valtionhallinto (KPY)	67 061,80	85 593	85 593,08		85 593,08	0,00		85 593,08	85 593,08	0,00
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	25 905,63	28 440	28 440,12		28 440,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
33.20.50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (A)	17 518,23	19 498	19 497,71		19 497,71	0,00				
33.20.50.01. Palkkatuettyä työ, valtionhallinto	17 518,23	19 498	19 497,71		19 497,71	0,00				
33.20.52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (A)	8 387,40	8 942	8 942,41		8 942,41	0,00				
33.20.52.01. Palkkatuettyä työ, valtionhallinto	8 387,40	8 942	8 942,41		8 942,41	0,00				
Määrärahatilit yhteensä	228 430 901,56	254 548 892	227 935 039,13	26 613 852,90	254 548 892,03	0,00	18 467 800,01	254 086 890,09	227 280 315,89	26 806 574,20

12. Rikosseuraamuslaitoksen talousarvion toteumalaskelman tiedot valtuuksista ja niiden käytöstä momentin tarkkuudella

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää tällä liitteellä.

13. Tuotto- ja kululaskelma

Rikosseuraamuslaitoksen tuotto- ja kululaskelma

	1.1.2021-31.12.2021		1.1.2020-31.12.2020	
Toiminnan tuotot				
Maksullisen toiminnan tuotot	4 812 932,71		7 893 744,30	
Vuokrat ja käyttökorvaukset	581 971,65		629 215,98	
Muut toiminnan tuotot	<u>3 467 926,41</u>	8 862 830,77	<u>2 521 683,55</u>	11 044 643,83
Toiminnan kulut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	13 302 624,39		14 950 919,08	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	312 559,36		296 952,08	
Henkilöstökulut	138 025 630,01		126 545 854,12	
Vuokrat	48 551 448,86		48 199 083,74	
Palvelujen ostot	29 524 936,96		19 474 307,85	
Muut kulut	3 328 943,58		3 965 653,41	
Valmisteverastojen lisäys (-) tai väh. (+)	217 268,48		220 240,21	
Valmistus omaan käyttöön (-)	-366 454,16		3 985 178,10	
Poistot	<u>869 595,77</u>	<u>-233 766 553,25</u>	<u>904 082,48</u>	<u>-218 542 271,07</u>
Jäämä I		-224 903 722,48		-207 497 627,24
Rahoitustuotot ja -kulut				
Rahoitustuotot	9 839,88		10 852,58	
Rahoituskulut	<u>-319 120,70</u>	-309 280,82	<u>-2 691,10</u>	8 161,48
Satunnaiset tuotot ja kulut				
Satunnaiset tuotot	12 387,15		53 156,87	
Satunnaiset kulut	<u>-43 180,42</u>	<u>-30 793,27</u>	<u>-5 233 259,67</u>	<u>-5 180 102,80</u>
Jäämä II		-225 243 796,57		-212 669 568,56
Siirtotalouden tuotot ja kulut				
Kulut				
Siirtotalouden kulut kotitalouksille	<u>2 527 950,98</u>	<u>-2 527 950,98</u>	<u>2 467 961,34</u>	<u>-2 467 961,34</u>
Jäämä III		-227 771 747,55		-215 137 529,90
Tuotot veroista ja pakollisista maksuista				
Perityt arvonlisäverot	1 069 501,18		1 590 123,19	
Suoritetut arvonlisäverot	<u>-18 864 702,09</u>	<u>-17 795 200,91</u>	<u>-18 052 434,13</u>	<u>-16 462 310,94</u>
Tilikauden tuotto-/kulujäämä		<u>-245 566 948,46</u>		<u>-231 599 840,84</u>

14. Tase

Rikosseuraamuslaitoksen tase

	31.12.2021		31.12.2020	
Vastaavaa				
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet	6 171,00		16 749,85	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	24 339 856,13	24 346 027,13	24 339 856,13	24 356 605,98
Aineelliset hyödykkeet				
Rakennukset	79 545,71		25 106,25	
Koneet ja laitteet	3 664 346,18		3 593 653,90	
Kalusteet	50 949,82		51 458,64	
Muut aineelliset hyödykkeet	17 875,00		8 500,00	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	542 681,20	4 355 397,91	59 212,65	3 737 931,44
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset				
Käyttöomaisuusarvopaperit	42 805,78	42 805,78	42 805,78	42 805,78
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yhteensä				
		28 744 230,82		28 137 343,20
Vaihto- ja rahoitusomaisuus				
Vaihto-omaisuus				
Aineet ja tarvikkeet	572 282,25		688 451,05	
Keskeneräinen tuotanto	86 625,58		120 074,06	
Valmiit tuotteet/Tavarat	654 365,60	1 313 273,43	1 034 576,16	1 843 101,27
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	561 118,46		509 440,19	
Siirtosaamiset	27 251,64		2 008 897,27	
Muut lyhytaikaiset saamiset	212 941,98	801 312,08	122 411,27	2 640 748,73
Rahat, pankkisaatavat ja muut rahoitusvarat				
Kassatilit	83 509,25		108 975,70	
Kirjanpitoyksikön tulotilit	920,40		0,00	
Kirjanpitoyksikön menotilit	-615,06	83 814,59	-613,10	108 362,60
Vaihto- ja rahoitusomaisuus yhteensä				
		2 198 400,10		4 592 212,60
Vastaavaa yhteensä				
		30 942 630,92		32 729 555,80

	31.12.2021	31.12.2020
Vastattavaa		
Oma pääoma		
Valtion pääoma		
Valtion pääoma 1.1.1998	269 413 004,89	269 413 004,89
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-272 968 391,61	-272 363 705,57
Pääoman siirrot	244 862 571,20	230 995 154,80
Tilikauden tuotto-/kulujäämä	-245 566 948,46	-231 599 840,84
	-4 259 763,98	-3 555 386,72
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Saadut ennakot	0,00	557 971,42
Ostovelat	6 229 572,24	8 052 911,69
Kirjanpitoyksiköiden väliset tilitykset	2 732 030,97	2 308 941,69
Edelleen tilitettävät erät	2 917 997,41	3 065 837,88
Siirtovelat	23 316 983,32	22 298 963,61
Muut lyhytaikaiset velat	5 810,96	316,23
	35 202 394,90	36 284 942,52
Vieras pääoma yhteensä	35 202 394,90	36 284 942,52
Vastattavaa yhteensä	<u>30 942 630,92</u>	<u>32 729 555,80</u>

15. Liitetiedostot

15.1. Liite 1: Selvitys tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja vertailtavuudesta

Tuloslaskelma

Laitosmyymälätoiminnan päättyminen 30.6.2021 omana toimintana, toiminto 1510200500 Laitosmyymälät vankeus, vaikuttaa varsinkin seuraavien liikekirjanpidon tilien vertailtavuuteen:

30210000 Erillislakien mukaiset liiketaloudelliset tuotot kotitalouksilta,
4082000 Myymälätoimintaa varten hankittavien kauppatavaroiden ostot,
40900000 Aine-, tarvike- ja tavaravarastojen lisäys (-) tai vähennys (+) ja
43990000 Muut palvelut.

Liikekirjanpidon tili 43920000 Asiantuntija- ja tutkimuspalvelut sisältävät 23 030,00 euroa, 51990000 Muut rahoituskulut 317 206,13 euroa, liikekirjanpidon tili 61090000 Muut maksetut korvaukset 4 500,00 euroa ja 61990000 Muut satunnaiset kulut 25 725,81 euroa työaikalainsäädäntöön liittyvän oikeudenkäyntiasian sovinnollisen ratkaisun kuluja.

Tilinpäätösaikataulusta, laskuttajista sekä laskujen tarkastamisista ja hyväksymisistä johtuvista syistä on vuoden 2022 kirjanpitoon kirjattu vuodelle 2021 kuuluvia matka- ja kululaskuja yhteensä 7 591,40 euroa sekä ostolaskuja 7 102,10 euroa. Vuonna 2021 ansaittuja palkkoja maksettiin vuoden 2022 kirjanpitoon yhteensä 832 667,83 euron arvosta ja vankipalkkoja 61 031,18 euron arvosta.

Tase

Hallinnan siirtoina siirrettiin Suomenlinnan hoitokunnalle 366 454,16 euron arvosta kansallisomaisuutta ja rakennuksia.

Laitosmyymälätoiminnan päättyminen 30.6.2021 omana toimintana, toiminto 1510200500 Laitosmyymälät vankeus, vaikuttaa liikekirjanpidontilien 15290000 Muu valmis vaihto-omaisuus vertailtavuuteen.

Liite: 5 Henkilöstökulujen erittely

Palkkojen maksuaikataulun vuoksi vuoden 2022 kirjanpitoon kohdentui vuodelle 2021 kuuluvia palkkoja yhteensä 832 667,83 euron arvosta ja vankipalkkoja 61 031,18 euron arvosta. Henkilöstökulut sisältävät 3 411 245,83 euroa työaikalainsäädäntöön liittyvän oikeudenkäyntiasian sovinnollisen ratkaisun kuluja.

Kuvaus kilpailullisen toiminnan tuloslaskelmasta

Kilpailullisen toiminnan tuloslaskelma sisältää seuraavien toimintojen toteutumia:

1510270100 Myymälät ja markkinointi	1510270200 Auto- ja konekorjaustyöt
1510270300 Tekstiili ja vaatetustyöt	1510270400 Pesula
1510270500 Käsi- ja taideteollisuus	1510270600 Puusepäntyöt
1510270700 Rakennuspuusepäntyöt	1510270800 Graafiset työt
1510270900 Metallityöt	1510271000 Kilpityöt
1510271100 Peltoviljely	1510271200 Kasvihuoneviljely
1510271300 Karjatalous	1510271400 Metsätalous
1510271500 Pakkaus ja kokoonpanotyöt	1510271600 Muu työtoiminta.

Alla on kuvaus laskelman rakenteesta:

Työtoiminnan kilpailullisen toiminnan tuloslaskelma					
1 000 euroa	Vuosi n toteuma	Vuosi n tavoite	Vuosi n-1 toteuma	Vuosi n-2 toteuma	
Tuotot					
Maksullisen toiminnan tuotot					
- maksullisen toiminnan myyntituotot					Työtoiminnan toimintojen liikekirjanpidon tilin 30XX toteutumia
- maksullisen toiminnan muut tuotot					Työtoiminnan toimintojen liikekirjanpidon tilin 31XX toteutumia sekä 39-alkuisten liikekirjanpidon tilien toteutumia.
Tuotot yhteensä					
Kokonaiskustannukset					
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset					

- aineet, tarvikkeet ja tavarat					Työtoiminnan toimintojen liikekirjanpidontilin 40XX toteutumat.
- henkilöstökustannukset					Työtoiminnan tehtäväalueiden henkilöstökulut (41-alkuiset liikekirjanpidontilit)
- vuokrat					Työtoiminnan toimintojen liikekirjanpidontilin 42XX toteutumat.
- palvelujen ostot					Työtoiminnan toimintojen liikekirjanpidontilin 43XX toteutumat.
- muut erilliskustannukset					Työtoiminnan toimintojen 45, 51, 61-alkuisten liikekirjanpidontilien toteutumat.
= Vankeinhoitolaitoksen sisäinen käyttö					Työtoiminnan toimintojen sisäisen kaupan tositelaji BS toteutuma
Erilliskustannukset yhteensä					
Käyttöjäämä					
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista					
- tukitoimintojen kustannukset					Työtoiminnan tilojen kustannukset tilanhallintajärjestelmä Optimazesta, sekä työtoiminnan osuus tukitoimintojen pl. kiinteistöt toiminto (9999-alkuiset toiminnot) kustannuksista työtoiminnan henkilötyövuosien/henkilöstökustannusten suhteessa.
- poistot					Työtoiminnan toimintojen liikekirjanpidontilin 48XX toteutumat.
- korot					
- muut yhteiskustannukset					
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä					
Kokonaiskustannukset yhteensä					
Kustannusvastaavuus (tuotot-kustannukset)					
Kustannusvastaavuusprosentti					

15.2. Liite 2: Nettoutetut tulot ja menot

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 2: Nettoutetut tulot ja menot

Momentin numero ja nimi		Tilinpäätös 2020	Talousarvio 2021 (Talousarvio + lisätalousarviot)	Talousarvion 2021 määrärahojen		Tilinpäätös 2021	Vertailu Talousarvio Tilinpäätös	Siirtomäärärahoja koskevat täydentävät tiedot				
				käyttö vuonna 2021	siirto seuraavalle vuodelle			Edellisiltä vuosilta siirtyneet	Käytettävissä vuonna 2021	Käyttö vuonna 2021 (pl. peruutukset)	Siirretty seuraavalle vuodelle	
25.01.01.	Bruttomenot	0,00		8 388,46		55 000,00				8 388,46		
Oikeusministeriön toimintamenot (Siirtomääräraha 2 v)	Bruttotulot	0,00										
	Nettomenot	0,00	55 000	8 388,46	46 611,54	55 000,00	0,00	55 000,00	8 388,46	46 611,54		
25.40.01.	Bruttomenot	216 466 080,79	242 078 497	214 401 186,43		239 637 214,13				230 913 272,29		
Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (Siirtomääräraha 2 v)	Bruttotulot	11 086 696,79	11 300 000	8 858 717,13		8 858 717,13				8 858 717,13		
	Nettomenot	205 379 384,00	230 778 497	205 542 469,30	25 236 027,70	230 778 497,00	0,00	16 512 085,86	247 290 582,86	222 054 555,16	25 236 027,70	
33.20.52.	Bruttomenot	8 387,40		8 942,41		8 942,41						
Valtionosuus työttömyysetuuksien	Bruttotulot	0,00										
	Nettomenot	8 387,40	8 942	8 942,41		8 942,41	0,00					

15.3. Liite 3: Arviomäärärahojen ylitykset

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 3.

15.4. Liite 4: Peruutetut siirretyt määrärahat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 4.

15.5. Liite 5: Henkilöstökulujen erittely

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 5: Henkilöstökulujen erittely

Henkilöstökulujen erittely	2020	2021
Henkilöstökulut	104 369 052,83	113 379 196,13
Palkat ja palkkiot	103 894 812,98	112 728 709,57
Tulosperusteiset erät		
Lomapalkkavelan muutos	474 239,85	650 486,56
Henkilöstösivukulut	20 127 836,79	22 800 617,12
Eläkekulut	17 814 146,86	19 865 251,94
Muut henkilösivukulut	2 313 689,93	2 935 365,18
Yhteensä	124 496 889,62	136 179 813,25
Johdon palkat ja palkkiot, josta	2 788 940,60	2 978 774,15
- tulosperusteiset erät		
Luontoisedut ja muut taloudelliset etuudet	4 840,00	4 740,00
Johto	2 940,00	3 000,00
Muu henkilöstö	1 900,00	1 740,00
	2020	2021
Vankipalkat	2 048 964,50	1 845 816,76
Henkilöstökulut yhteensä	126 545 854,12	138 025 630,01

15.6. Liite 6: Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet ja niiden muutokset

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 6.

15.7. Liite 7: Kansallis- ja käyttöomaisuuden ja muiden pitkäaikaisvai- kutteisten menojen poistot

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 7.

15.8. Liite 8: Rahoitustuotot ja -kulut

Rahoitustuotot ja -kulut	2020	2021	Muutos 2021–2021
Rahoitustuotot			
Korot euromääräisistä saamisista	8 633,14	8 044,14	-589,00
Korot valuuttamääräisistä saamisista			
Emissio-, pääoma- ja kurssierot saamisista			
Osingot	2 237,85	1 874,85	-363,00
Liikelaitosten voiton tuloutukset			
Muut rahoitustuotot	-18,41	-79,11	-60,70
Rahoitustuotot yhteensä	10 852,58	9 839,88	-1 012,70
Rahoituskulut			
Korot euromääräisistä veloista	2 368,86	1 914,57	-454,29
Korot valuuttamääräisistä veloista			
Emissio-, pääoma- ja kurssierot veloista			
SWAP-maksut veloista			
Sijoitusten ja lainasaamisten tileistäpoistot			
Muut rahoituskulut	322,24	317 206,13	316 883,89
Rahoituskulut yhteensä	2 691,10	319 120,70	316 429,60
Netto	8 161,48	-309 280,82	-317 442,30

15.9. Liite 9: Talousarvionaloudesta annetut lainat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 9.

15.10. Liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Rikosseuraamuslaitoksen tilinpäätöksen liite 10: Arvopaperit ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset

Käyttö- ja rahoitusomaisuusarvopaperit

	31.12.2021						31.12.2020	
	Kappalemäärä	Markkina-arvo	Kirjanpitoarvo	Omistus- osuus %	Myyntioikeuksi en alaraja %	Saadut osingot	Markkina-arvo	Kirjanpitoarvo
osakkeet ja osuudet	1 085		42 805,78				42 805,78	
Pirkanmaan Luomutuottajat Oy	1		168,00				168,00	
Osuuskunta Sataluomu, Pori	1		168,00				168,00	
Elixo Oil Oy, Somero	12		2 018,00				2 018,00	
Osuuskunta Jalostuspalvelu	1		200,00				200,00	
Osuuskunta Lihakunta	1		2467				2467	
Osuuskunta Pohjolan Maito	1 069		37 784,78				37 784,78	
Finnamyl Oy	5		0,00			0,00	0,00	
Osakkeet ja osuudet yhteensä			42 805,78			0,00	42 805,78	

15.11. Liite 11: Taseen rahoituserät ja velat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 11.

15.12. Liite 12: Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset vastuut

Muut monivuotiset vastuut

Valtion talousarvion yksityiskohtaisten perustelujen yleisten määräysten kohdan Toimintamenomäärärahat perusteella tehdyt

	€	Talousarvio- menot 2021	Määrärahatarve 2022	Määrärahatarve 2023	Määrärahatarve 2024	Määrärahatarve myöhemmin	Määrärahatarve yhteensä
Tavanomaiset sopimukset ja sitoumukset yhteensä		47 111 624,53	49 599 369,56	12 871 651,29	12 411 469,09	43 197 453,45	118 079 943,40

15.13. Liite 13: Taseeseen sisältyvät rahastoidut varat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 13.

15.14. Liite 14: Taseeseen sisältymättömät rahastoidut varat

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 14.

15.15. Liite 15: Velan muutokset

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 15.

15.16. Liite 16: Velan maturiteettijakauma ja duraatio

Rikosseuraamuslaitoksella ei ole esitettävää liitteellä 16.

15.17. Liite 17: Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi tarvittavat muut täydentävät tiedot

Täydentäviä tietoja sisältyy toimintakertomuksen laskelmien muihin tietoihin.

Kirjanpitoyksikön tilintarkastuksesta vastaa Valtiontalouden tarkastusvirasto, joka antaa tarkastuksesta tilintarkastuskertomuksen.

16. Allekirjoitus

Tilinpäätös on hyväksytty Helsingissä 28.2.2022.

Pääjohtaja

Arto Kujala

Laskentapäällikkö

Mika Ulmanen